

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

**Provinciaal Natuurgebiedsplan voor begrenzing,
verwerving, inrichting en beheer van de
natuurgebieden en agrarische beheergebieden van
de Zeeuwse Ecologische Hoofdstructuur (EHS)**

**Vastgesteld door Gedeputeerde Staten
op 29 september 2009**

1. Inleiding			6. Uitvoering van het Natuurbeheerplan	
1.1	Waarom een nieuw Natuurbeheerplan?	3	6.1	Organisatie 31
1.2	Status en doel van het beheerplan	4	6.2	Kwaliteitszorg 33
1.3	Gevolgdte procedure, overleg en inspraak	4	6.3	Financiering 34
1.4	Leeswijzer	5	6.4	Verantwoording 34
2. Beleidskader Ecologische Hoofdstructuur (EHS)			Bijlagen	
2.1	Natuurbeleid van EU en rijk	6	1	Lijst met de beheertypen en beheerpakketten voor Zeeland 35
2.1.1	Europees kader natuur en biodiversiteit	6	2	Tabel omzetting natuurdoeltypen en beheerpakketten in beheertypen 37
2.1.2	Rijksbeleid Nota Ruimte en EHS	6	3	Toelichting natuurkaarten op het GEOLOKET 38
2.1.3	Natuurbeschermingswet en Natura 2000	7	4	Nuttige adressen en websites 39
2.1.4	Agenda Vitaal Platteland en Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)	7	5	Zaadmengsels akkerranden 40
2.2	Provinciaal beleid Ecologische Hoofdstructuur	7	Kaarten	
2.2.1	Algemene uitgangspunten	7	1 a-g	Begrenzing Ecologische Hoofdstructuur GEOLOKET-kaartlaag: EHS 2009
2.2.2	Voorgeschiedenis	9	2	Begrenzing EU probleemgebieden GEOLOKET-kaartlaag: EU probleemgebied
2.2.3	Begrenzing van natuurgebieden	10	3	Beheertypen Zeeuwse EHS 2018 - ambitiekaart GEOLOKET-kaartlaag: natuurdoelen
2.2.4	Begrenzing van agrarische beheergebieden	12	4	Beheertypen Zeeuwse EHS 2010 - beheertypenkaart GEOLOKET-kaartlaag: beheerpakketten
2.2.5	Begrenzing van EU probleemgebieden	14	5	Zoekgebied beheer binnendijken GEOLOKET-kaartlaag: zg binnendijken
2.2.6	De EHS-kaart	14	6	Zoekgebied akkerrandenbeheer GEOLOKET-kaartlaag: zg akkerranden
2.2.7	Grenswijzigingen EHS in 2009	16	7	Zoekgebied weidevogelbeheer GEOLOKET-kaartlaag: zg weidevogels
3 Natuurdoelen voor de Zeeuwse EHS			8	Zoekgebied ganzenopvang GEOLOKET-kaartlaag: zg ganzenopvang
3.1	Natuurbeleidsdoelen van EU, rijk en provincie	17	9	Zoekgebied landschapsbeheer GEOLOKET-kaartlaag: zg landschap
3.2	De Index Natuur en Landschap	17	10	Grondsoorten GEOLOKET-kaartlaag: grondsoorten
3.3	Toewijzing van beheertypen	18	11	Werkgebied terreinbeherende organisaties GEOLOKET-kaartlaag: werkgebied TBO
3.4	De beheertypenkaart	18	12	Werkgebied Agrarische natuurverenigingen GEOLOKET-kaartlaag: werkgebied ANV
3.5	Zoekgebieden	19		
4 Toepassing van het Natuurbeheerplan				
4.1	Verwerving van natuurgebieden	21		
4.2	Functieverandering	22		
4.3	Inrichting en kwaliteitsverbetering van natuurgebieden	22		
4.4	Beheer van natuurgebieden en agrarische beheergebieden	24		
4.5	Landschapsbeheer	25		
4.6	Overige maatregelen	25		
5 Het nieuwe Subsidiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer				
5.1	Onderdelen van het nieuwe subsidiestelsel	27		
5.2	De Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer	27		
5.3	Toepassing van de beheertypenkaart	28		
5.4	Collectief beheer	29		
5.5	Subsidie EU probleemgebieden	29		
5.6	Toeslagen	30		

1. Inleiding

1.1 Waarom een nieuw Natuurbeheerplan?

Op 1 januari 2010 treedt een nieuw Subsidiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) in werking. Dit stelsel vervangt het Programma Beheer dat sinds 1 januari 2000 van kracht is. Voor de uitvoering van het nieuwe stelsel moet de provincie een Natuurbeheerplan opstellen, dat het Natuurgebiedsplan Zeeland 2005 vervangt.

Op 6 november 2001 hebben Gedeputeerde Staten van Zeeland het Natuurgebiedsplan Zeeland 2001 vastgesteld. In dat Natuurgebiedsplan was de begrenzing van natuurgebieden en agrarische beheergebieden voor het eerst voor de gehele provincie vastgelegd, waren de natuurdoelen per gebied beschreven en waren de subsidiemogelijkheden voor verwerving, inrichting en beheer globaal vastgesteld. In het tweede Natuurgebiedsplan (2005) is de begrenzing van de agrarische beheergebieden grondig herzien en is het nieuwe beleid voor particulier natuurbeheer en voor ontwikkeling van de Natte as vastgesteld.

Nu, vier jaar later, is er wederom aanleiding om het Natuurgebiedsplan ingrijpend te herzien. De directe aanleiding is de invoering van de nieuwe Subsidieverordening Natuur en Landschap. Deze nieuwe verordening was nodig

om het natuurbeheer efficiënter en eenvoudiger te kunnen uitvoeren. Op 2 juni 2009 heeft GS de nieuwe Subsidieverordening vastgesteld.

Dit Natuurbeheerplan verschilt op onderdelen sterk van het Natuurgebiedsplan Zeeland 2005. Zo wordt in dit Natuurbeheerplan een geheel nieuwe taal van beheertypen geïntroduceerd: de Index Natuur en Landschap. Dit is een landelijk uniforme index met natuurtypen, agrarische beheertypen en landschapselementen. Nieuw zijn ook de beheertypenkaart en de ambitiekaart, met een zeer eenvoudige en nauwkeurige aanduiding van beheertypen en beheerpakketten. Het nieuwe subsidiestelsel kent verder ook een geheel andere wijze van sturing, financiering en verantwoording. Deze verschillen worden verder in dit beheerplan toegelicht.

In dit Natuurbeheerplan zijn verder ook de begrenzing van de EU probleemgebieden en de zoekgebieden voor ganzenopvang opgenomen. Dit betreft eerder vastgestelde begrenzingen die thans niet worden gewijzigd.

Tenslotte wordt in dit beheerplan ook het provinciale beleid voor de Natte as en de natte ecologische verbindingzones verder verduidelijkt.

Heggengebied bij Nisse

Het onderliggende provinciale natuurbeleid blijft ongewijzigd. De uitgangspunten voor de EHS blijven gehandhaafd. Ook de natuurdoelstellingen blijven van kracht en de begrenzing van natuur- en beheergebieden blijft nagenoeg gelijk. Met andere woorden de inhoud en doelstellingen van het natuurbeleid blijven hetzelfde maar met name de subsidiëring van het natuurbeheer wordt gewijzigd.

1.2 Status en doel van het beheerplan

Dit Natuurbeheerplan treedt na vaststelling direct in werking en vervangt daarbij het Natuurgebiedsplan Zeeland 2005 en de diverse kleine planwijzigingen die sindsdien zijn vastgesteld. Het Natuurgebiedsplan Zeeland 2005 met wijzigingen blijft van kracht voor lopende verplichtingen Programma Beheer en voor subsidieaanvragen voor natuurbeheerpakketten van de Provinciale Subsidieregeling Natuurbeheer (PSN) in 2010.

Het Natuurbeheerplan Zeeland 2009 is het provinciale beleidskader voor verwerving, functieverandering, inrichting en beheer van de natuurgebieden en agrarische beheergebieden van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) van Zeeland. De Ecologische Hoofdstructuur is een netwerk van natuurgebieden, agrarische beheergebieden en ecologische verbindingzones waarbinnen de natuur in stand wordt gehouden. Dit Natuurbeheerplan bevat gedetailleerde kaarten van de EHS waaruit blijkt waar de natuur- en beheergebieden liggen, wat de natuurbeleidsdoelen voor deze gebieden zijn en wat de subsidiemogelijkheden zijn voor verwerving, functieverandering, inrichting en beheer.

Het Natuurbeheerplan laat zien waar de natuurwaarden gelegen zijn (begrenzing) en beschrijft de wezenlijke kenmerken van de Zeeuwse natuur. De wettelijke bescherming van natuur wordt geregeld via afzonderlijke instrumenten, zoals de Flora- en Faunawet, de Natuurbeschermingswet en de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

Het Natuurbeheerplan is een beleidsregel in de zin van de Algemene Wet Bestuursrecht. Aan dit plan kunnen geen rechten worden ontleend. Het plan heeft ook geen directe rechtsgevolgen en staat niet open voor bezwaar. Rechtsgevolgen kunnen wel verbonden zijn aan besluiten die op grond van dit plan worden genomen, zoals subsidiebeschikkingen. Deze subsidiebeschikkingen staan wel open voor bezwaar en beroep.

De Zeeuwse EHS is opgenomen in het Omgevingsplan Zeeland 2006. De begrenzing van de EHS en de bijbehorende natuurdoelen worden vastgelegd en geactualiseerd via het Natuurbeheerplan als opvolger van het Natuurgebiedsplan. Het beheerplan heeft daarnaast ook vele raakvlakken met ander provinciaal beleid, onder andere voor cultuurhistorie, landschap, water, milieu, ruimte, recreatie en beeldkwaliteit. Het Natuurbeheerplan is afgestemd op het groene beleid van de diverse overheden (Provincie, Rijk, Europese Gemeenschap) en op het integrale omgevingsbeleid voor water, milieu en ruimtelijke ordening. Indien nieuwe ontwikkelingen een aanpassing noodzakelijk maken, zal het plan

gewijzigd worden. Elk jaar worden planwijzigingen doorgevoerd.

Dit Natuurbeheerplan maakt de subsidiëring mogelijk van natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en landschapsbeheer volgens de spelregels van de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer. Subsidies kunnen alleen op vrijwillige basis worden aangevraagd. Dit betekent dat agrariërs en particuliere beheerders zelf de keuze maken of ze al dan niet gebruik maken van de mogelijkheden deel te nemen aan natuurbeheer. Het Natuurbeheerplan bevat als zodanig geen bindende richtlijnen voor de burger. Er is dus ook geen sprake van aantasting van eigendoms- en gebruiksrechten.

1.3 Gevolgde procedure, overleg en inspraak

Dit plan is vastgesteld door Gedeputeerde Staten van de provincie Zeeland. Bij het opstellen van dit plan is de procedure afdeling 3.4 van de Algemene Wet Bestuursrecht gevolgd.

De vaststelling van dit plan is voorafgegaan door een uitgebreide procedure met informeel vooroverleg, voorlichting aan doelgroepen, een formele inspraakprocedure, tervisielegging, en advisering door de Provinciale Commissie voor de Groene Ruimte. Bij de begrenzing van nieuwe natuur- en beheergebieden stellen GS ook de bijbehorende natuurdoelen en beheerpakketten formeel vast. De communicatie rond het Natuurbeheerplan is door de Provincie verzorgd via publicaties, tervisielegging en diverse openbare bijeenkomsten.

Dit Natuurbeheerplan is totstandgekomen na een uitgebreide voorbereidingsronde. Diverse organisaties hebben daarbij een belangrijke bijdrage geleverd: Dienst Landelijk Gebied, Dienst Regelingen, Stichting Het Zeeuwse Landschap, Vereniging Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, Federatie Particulier Grondbezit, Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie, Stichting Landschapsbeheer Zeeland.

Het ontwerp Natuurbeheerplan is op 2 juni 2009 door Gedeputeerde Staten van Zeeland vastgesteld voor inspraak en advies. Van 15 juni tot en met 24 juli stond het beheerplan open voor inspraakreacties. Daarbij is het plan breed bekend gemaakt via dag- en weekbladen en artikelen in onder andere Nieuwe Oogst en zijn informatieavonden georganiseerd. De inspraakreacties zijn verwerkt in een antwoordnota. In totaal hebben 59 insprekers gereageerd en zijn ca. 135 opmerkingen gemaakt. Naar aanleiding hiervan zijn diverse planwijzigingen doorgevoerd, waaronder:

- tekstuele verduidelijkingen van procedures en doelstellingen, met name wat betreft het Natuurbeheerplan, landschapspakketten, omvorming van landbouw naar natuur en soortenbeleid.
- wijziging van de EHS begrenzing van enkele reeds begrensde gebieden. Het betreft grenscorrecties. Aangezien de herziening van dit Natuurbeheerplan niet bedoeld is voor herbegrenzing van de EHS zijn verzoeken voor het nieuw begrenzen van beheergebieden niet gehonoreerd maar worden deze meegenomen naar de volgende planwijziging voorjaar 2010.

- wijziging van natuurbeheertypen en beheerpakketten. De meeste verzoeken waren gericht op continuering van het lopende beheer en zijn gehonoreerd.

De antwoordnota en het Ontwerp Natuurbeheerplan zijn ter advisering is aangeboden aan de Provinciale Commissie voor de Groene Ruimte (PCGR). De PCGR heeft ingestemd met ontwerp Natuurbeheerplan en de voorgenomen wijzigingen. Naar aanleiding hiervan is het Natuurbeheerplan herzien en op 29 september door GS vastgesteld.

Het Natuurbeheerplan wordt jaarlijks herzien. Verzoeken tot wijziging kunnen doorlopend bij de provincie worden ingediend en worden meegenomen in de jaarlijkse herzieningsronde. In verband met de jaarlijks aanvraagperiode van de subsidie (november tot januari) stellen GS het Natuurbeheerplan uiterlijk in september vast.

Het Natuurbeheerplan is direct na de vaststelling in werking getreden. Dat betekent dat men het plan kan gebruiken voor het aanvragen van subsidie SNL met ingang van het jaar 2010.

Het Natuurbeheerplan is te bestellen bij het provinciaal informatiecentrum, Postbus 6001 4330 LA Middelburg, tel. 0118-631400, infocentrum@zeeland.nl.

Voor vragen over de begrenzing van natuurgebieden en agrarische beheergebieden, voor vragen over de vastgestelde natuurbeheertypen en beheerpakketten en voor vragen over de vaststellingsprocedure kan men contact opnemen met de Provincie Zeeland.

Voor vragen over subsidieaanvragen, mogelijkheden voor natuurbeheer, particulier natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer, functieverandering en inrichting en voor de uitvoering van het beheer kan men contact opnemen met de Dienst Landelijk Gebied.

De in dit Natuurbeheerplan genoemde subsidiebepalingen en subsidiebedragen zijn aan verandering onderhevig. Voor actuele gegevens kan men de provinciale website raadplegen of contact opnemen met de Dienst Landelijk Gebied.

Voor vragen over de behandeling van subsidieaanvragen kan men contact opnemen met de Dienst Regelingen.

Adressen, telefoonnummers, contactpersonen en websites van genoemde organisaties zijn opgenomen in de adressenlijst (Bijlage 4).

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van dit plan beschrijft het bestaande Europese natuurbeleid, het Rijksbeleid en het provinciale beleid voor de Ecologische Hoofdstructuur. Daaruit blijkt onder andere waar de natuurgebieden en agrarische gebieden in Zeeland precies liggen.

In hoofdstuk 3 worden de natuurdoelen voor Zeeland beschreven aan de hand van de nieuwe Index Natuur en Landschap. Hieruit blijkt de beoogde kwaliteit van de diverse EHS-gebieden op de korte termijn (natuurbeheertypen) en de langere termijn (natuurdoelen).

In hoofdstuk 4 worden de maatregelen beschreven die nodig zijn voor het ontwikkelen en instandhouden van de EHS. Daarbij gaat het om verwerving van natuurgebied, functieverandering van landbouw in natuur, inrichting en kwaliteitsverbetering van natuurgebieden en beheer van natuurgebieden en agrarische beheergebieden.

In hoofdstuk 5 wordt het nieuwe subsidiestelsel beschreven en wordt ingegaan op de subsidiebepalingen die een rol spelen bij verwerving, functieverandering, inrichting en beheer. Hoofdstuk 6 tenslotte beschrijft de uitvoering van het Natuurbeheerplan. Daarbij worden de taken en verantwoordelijkheden van de diverse betrokkenen beschreven en wordt beschreven hoe de kwaliteit van de natuur en van het natuurbeheer worden bewaakt.

De kaarten 2 tot en met 12 zijn als overzichtskaarten in dit Natuurbeheerplan opgenomen en bieden niet alle detailinformatie. Alle kaarten zijn in detail te bekijken via het GEOLOKET op de provinciale website op: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan'.

Voor toelichting op het GEOLOKET zie bijlage 3.

2. Beleidskader Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

2.1 Natuurbeleid van EU en Rijk

2.1.1 Europees kader natuur en biodiversiteit

Dit Natuurbeheerplan is gebaseerd op de nieuwste ecologische, maatschappelijke en bestuurlijke inzichten rond natuur en natuurbehoud. Het plan is afgestemd op het natuur- en landschapsbeleid van de diverse overheden (Europese Unie, rijk en provincie) en met het integrale beleid in het landelijke gebied voor water, milieu en ruimtelijke ordening.

Doel van het natuur- en landschapsbeheer is behoud en verbetering van de natuur- en landschapskwaliteit. De provincie levert daarbij een bijdrage aan het realiseren van beleidsdoelen van EU en rijk. Maatgevend voor het natuurbeleid van rijk en provincie zijn de internationale doelstellingen van het Biodiversiteitsverdrag, de Millennium Development Goals en het beleid van de Europese Unie. Het kabinet en het provinciaal bestuur zetten zich in om het verlies aan biodiversiteit een halt toe te roepen en bij te dragen aan de millenniumdoelen per 2010. Zij willen er toe bijdragen dat er in 2020 duurzame condities zijn ontstaan voor het voortbestaan van alle soorten en populaties die in 1982 van nature in Nederland voorkwamen.

Het EU plattelandsbeleid is eveneens een belangrijk uitgangspunt voor dit Natuurbeheerplan. Dat geldt in het bijzonder voor het agrarisch natuurbeheer. Nederland maakt daarbij gebruik van de doelen en middelen die in het Europese Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP2) zijn opgenomen. Een doel is het verhogen van duurzaam gebruik van landbouwgrond. Beheerders van landbouwgrond worden gestimuleerd om hun land zodanig te beheren dat natuur, milieu, landschap en klimaat er baat bij hebben. De EU heeft zich ten doel gesteld het agrarisch beheer te intensiveren en daarvoor de komende jaren meer middelen beschikbaar te stellen. De minister van LNV heeft in 2009, in het kader van de Health check (een tussentijdse evaluatie van het plattelandsontwikkelingsprogramma (POP), besloten extra middelen voor akkerrandenbeheer beschikbaar te stellen. Het nieuwe subsidiestelsel biedt het instrumentarium om dit beheer tot stand te brengen.

2.1.2 Rijksbeleid Nota Ruimte en EHS

Het rijksbeleid voor natuur is gericht op het tot stand brengen van de Ecologische Hoofdstructuur. De EHS is een landelijk netwerk van natuurgebieden, agrarische beheergebieden en

Hartekijnorchis in de Zouten en Zoeten Haard (Schouwen-Duiveland)

ecologische verbindingzones waarbinnen ruimte wordt geschapen voor natuur en waarbinnen planten- en diersoorten zich ongehinderd moeten kunnen verplaatsen. De landelijke beleidsdoelstellingen voor de EHS zijn vastgelegd in de Nota Natuur voor mensen, mensen voor natuur (2000) en in de Nota Ruimte (2004).

In het Nationaal Natuurbeleidsplan (Ministerie van LNV, 1989) zijn de landelijke doelstellingen voor de EHS voor het eerst vastgelegd. Uiterlijk in 2018 moet de Ecologische Hoofdstructuur voltooid zijn. De Nationale Ecologische Hoofdstructuur is ongeveer 7 miljoen ha groot, waarvan 6,3 miljoen ha water en 700.000 ha land.

Rijk en provincie hebben afspraken gemaakt over de oppervlakte natuurgebied en agrarisch beheergebied die in 2018 duurzaam veiliggesteld moet zijn. Om deze doelstellingen te kunnen bereiken worden bestaande natuur- en beheergebieden opgeknapt en beheerd, worden nieuwe natuurgebieden aangekocht en ingericht en worden verbindingzones en faunapassages aangelegd. De Zeeuwse EHS is ongeveer 136.000 ha groot, waarvan ca. 118.500 ha water en 17.500 ha land.

2.1.3 Natuurbeschermingswet en Natura 2000

In 1967 is in Nederland de Natuurbeschermingswet in werking getreden. Deze wet maakte het mogelijk om natuurgebieden en planten- en diersoorten te beschermen. In 1998 is de Natuurbeschermingswet gewijzigd en sindsdien alleen gericht op gebiedsbescherming. De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 opnieuw gewijzigd. Sindsdien zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet verwerkt. Op grond van de Natuurbeschermingswet worden drie typen gebieden aangewezen:

1. Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden)
2. Beschermde Natuurmonumenten en
3. Wetlands volgens het verdrag van Ramsar

Alle gebieden uit de Natuurbeschermingswet in Zeeland maken ook deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur.

Natura 2000 is een Europees netwerk van waardevolle, te beschermen natuurgebieden die zijn aangewezen onder de Vogel- en/of Habitatrichtlijn. Doel is de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen. Nederland kent 162 voorlopig begrensde Natura 2000-gebieden. Deze worden aangewezen door de minister van LNV. Voor elk gebied wordt vastgesteld welke flora- en faunadoelen of -soorten in een gebied behouden moeten blijven of ontwikkeld moeten worden. Voor deze gebieden moet een 6 jaar geldend beheerplan gemaakt worden waarin staat welke maatregelen er in die periode genomen moeten worden om de doelen te behalen. Ook geeft het beheerplan aan welke huidige activiteiten in en rondom het gebied (‘bestaand gebruik’) zonder meer kunnen worden voortgezet, omdat deze niet schadelijk zijn voor de doelen. Dit Natuurbeheerplan heeft tevens betrekking op het beheer

van de gebieden in Zeeland die vallen onder de Natuurbeschermingswet en Natura 2000.

2.1.4 Agenda Vitaal Platteland en Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG)

Het rijk heeft zijn beleid voor het landelijke gebied vastgelegd in één integraal beleidskader: de Agenda voor een Vitaal Platteland (AVP). De AVP bevat de visie op een leefbaar, vitaal en duurzaam platteland met opgaven voor economische, ecologische en sociaal-culturele aspecten van het platteland. De beleidsopgaven die hieruit voortvloeien staan in het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland (MJP), een nationaal uitvoeringsprogramma. Met het uitbrengen van deze agenda met bijbehorend meerjarenprogramma wordt meer samenhang en uitvoering op gebiedsniveau beoogd. De rol van de provincies is daarbij versterkt.

Sinds 1 januari 2007 is de Wet Inrichting Landelijke Gebied (WILG) van kracht. Met de invoering van de WILG is een groot aantal subsidieregelingen in één keer vervangen door één subsidiekader. Daarbij hoort het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG). Alle gebiedsgerichte rijksdoelen uit het Meerjarenprogramma Vitaal Platteland worden via het ILG uitgevoerd. In het ILG zijn financiële middelen voor natuur, recreatie, landschap, landbouw en milieu opgenomen. Het EHS-beleid en het Subsidiestelsel voor Natuur- en Landschapsbeheer worden in het kader van het ILG onder verantwoordelijkheid van de provincies uitgevoerd. De gebiedsgerichte benadering van het ILG is gericht op een brede inzet van middelen met mogelijkheden voor maatwerk. Dit zien we terug in integrale herstelprojecten, gebiedsgerichte aanpak en betrokkenheid en samenwerking van diverse overheden, particuliere organisaties en particuliere eigenaren.

De taakstellingen en middelen voor uitvoering van het EHS-beleid via de ILG voor de periode 2007 tot en met 2013 zijn vastgelegd in een bestuursovereenkomst tussen rijk en provincie. Deze taakstellingen en budgetten vormen tevens het raamwerk voor de maatregelen die in dit beheerplan zijn opgenomen.

Het Natuurbeheerplan is een formeel toetsingskader bij subsidieverlening in het kader van de WILG en voor de provinciale subsidieregelingen onder de WILG, te weten de ILG-verordening, de SNL en de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap en vervangt als zodanig het Natuurgebiedsplan 2005.

2.2 Provinciaal beleid Ecologische Hoofdstructuur

2.2.1 Algemene uitgangspunten

Natuurbehoud

De provincie Zeeland zet zich in voor het behoud van het

natuurlijk erfgoed. Karakteristieke Zeeuwse natuurgebieden zoals schorren, kreken, welen, oudlandgraslanden en dijken zijn publieke waarden die moeten worden veiliggesteld voor toekomstige generaties. Bescherming, verwerving, inrichting en beheer van deze publieke waarden zijn noodzakelijk uit biologisch, ecologisch, cultuurhistorisch en maatschappelijk oogpunt.

Biodiversiteit

Met de uitvoering van dit Natuurbeheerplan wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan het behoud van biodiversiteit zoals beoogd met de Europese beleidsimpuls Countdown 2010. De specifieke soortgerichte beleidsdoelen zijn door de provincie vastgesteld in de Nota soortenbeleid 2002 en in de Nota leefgebiedenbenadering 2009. Deze beleidsdoelen zijn ook van toepassing op dit Natuurbeheerplan.

Ecologische Hoofdstructuur

Om het natuurlijk erfgoed te kunnen behouden moet ruimte en kwaliteit worden geboden aan flora, fauna en natuurgebieden. Daarvoor is de beleidsvisie van de Ecologische Hoofdstructuur ontwikkeld. Daarbij worden de bestaande natuurgebieden, als kerngebieden voor flora en fauna, veiliggesteld via bescherming en beheer, worden afgetakelde natuurgebieden opgeknapt en worden barrières voor de migratie van planten en dieren opgeheven door middel van faunapassages en verbindingzones.

Deze beleidsvisie is midden jaren negentig ontwikkeld en wordt sindsdien in praktijk gebracht. Veel gebieden zijn inmiddels al opgeknapt en veel verbindingzones zijn aangelegd. De aanleg van de Ecologische Hoofdstructuur in Zeeland vordert gestaag. Daarbij zal de nadruk de komende jaren verschuiven van het verwerven en inrichten van nieuwe natuurgebieden naar het beheren en opknappen van bestaande natuur in natuurgebieden en op landbouwgrond.

Maatschappelijke betekenis

De Zeeuwse natuurwaarden zijn ook van groot economisch en maatschappelijk belang. De natuurgebieden dienen als rustpunt, als decor en als attractie voor de bewoners en bezoekers en zijn een bron van economische activiteit. Met name wonen, recreatie, horeca, zorg, visserij en landbouw zijn gebaat bij gezonde natuurgebieden en een fraai landschap.

Agrarisch natuurbeheer biedt mogelijkheden voor verbreding van het landbouwbedrijf. Naast directe inkomsten kan het natuurbeheer ook een belangrijke spin-off hebben naar andere neventakken zoals minicamping, verkoop van landbouwproducten aan de boerderij, of combinaties mogelijk maken met andere beheertaken in het landelijke gebied (groenblauwe diensten).

Natuur en landschap leveren ook een belangrijke bijdrage aan het recreatief product van Zeeland. De natuurterreinen, beheergebieden en landschapselementen hebben naast de primaire natuurdoelstelling ook een duidelijke recreatieve doelstelling. Naarmate de EHS in Zeeland groeit kunnen we constateren dat de recreant in toenemende mate gebruik maakt van de nieuwe mogelijkheden en dat de natuurgerichte recreatie in Zeeland toeneemt. Bij een inventarisatie van de openstelling van natuurgebieden in Zeeland in 2000 bleek dat meer dan 2/3 van alle gebieden is opengesteld en de rest in het algemeen goed beleefbaar. Slechts 5 % van alle gebieden is afgesloten. Daaruit blijkt dat de natuurgebieden in Zeeland al in hoge mate geschikt zijn gemaakt voor recreatief medegebruik. Deze ontwikkeling wordt van provinciewege verder gestimuleerd. Daarbij wordt bijzondere aandacht besteed aan de recreatieve inrichting van natuurontwikkelingsgebieden, aan de openstelling van natuurgebieden voor mindervaliden en aan ontwikkeling van wandel- en fietsroutes.

Natuurgebieden kunnen ook een belangrijke rol spelen bij het bestrijden van wateroverlast in tijden van extreme neerslag. Waterretentie (het vasthouden van eigen water in natuurgebieden) is op ruime schaal mogelijk en wordt inmiddels al in praktijk gebracht. Natuurontwikkeling en waterberging gaan in Zeeland hand in hand. Door de aanleg van nieuwe natuur op laaggelegen, marginale landbouwgrond wordt een forse bijdrage geleverd aan de doelstellingen van Waterbeheer 21e eeuw en Kaderrichtlijn Water.

Natuurbeheer

Elk natuurgebied moet worden beheerd. Zonder beheer neemt de variatie en biodiversiteit van een natuurgebied af. Omdat natuurlijke processen zoals natuurlijke begrazing, overstroming en kwellend grondwater vaak ontbreken, omdat veel natuurgebieden te klein en te versnipperd zijn, omdat veel natuurgebieden te lijden hebben van milieuverontreiniging en verdroging en omdat de oude, kleinschalige landbouwsystemen zijn verdwenen zijn beheermaatregelen noodzakelijk. De beheermaatregelen zijn erop gericht de genoemde tekortkomingen te compenseren en condities te scheppen waardoor de kwaliteit van natuur, landschap, flora en fauna, behouden kan blijven.

Verwerving van natuur

Natuurbeheer is, vanwege de vele externe omstandigheden, vaak een complexe zaak. Beheermaatregelen moeten goed worden gepland en gedoseerd en de effecten van het beheer moeten goed worden bijgehouden. Terreinbeherende organisaties als Het Zeeuwse Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer zijn gespecialiseerd in het beheer van de grote, complexe natuurgebieden, zoals de duinen, bossen, moerassen en natte graslanden. Daarom is het gewenst dat met name deze gebieden zoveel mogelijk door deze terreinbeherende organisaties worden beheerd.

Particulier natuurbeheer

Bestaande particuliere natuurgebieden kunnen het beste door de eigenaar worden beheerd. Aangezien de eigenaar zich inspant voor een maatschappelijk doel en hiervoor kosten moet maken is een vergoeding van overheidswege gerechtvaardigd. Alleen wanneer de eigenaar niet bereid of niet in staat is het noodzakelijke natuurbeheer uit te voeren moet verwerving en/of beheer door een terreinbeherende organisatie mogelijk worden gemaakt.

Particulier natuurbeheer met functieverandering

Bij particulier natuurbeheer met functieverandering wordt landbouwgrond omgezet in natuur en blijft de particuliere eigenaar verantwoordelijk voor het natuurbeheer. De waardedaling van de grond tengevolge van de functieverandering van landbouw naar natuur wordt gesubsidieerd. Particulier natuurbeheer via functiewijziging is een welkome aanvulling op het instrumentarium voor het natuurbeheer. Het biedt de mogelijkheid om nieuwe natuur te realiseren in gebieden die normaliter niet voor aankoop beschikbaar komen. Hierbij geldt het principe: "particulier natuurbeheer waar mogelijk, aankoop voor terreinbeherende organisaties waar nodig". Particulier beheer met functiewijziging is mogelijk in alle nieuwe natuurgebieden mits aan de volgende twee criteria wordt voldaan.

Er dient overeenstemming te zijn tussen de nagestreefde natuurdoelen en de belangstelling van de beheerder. Dit betekent dat natuurdoelen die verbonden zijn met het cultuurlandschap, zich goed lenen voor particulier beheer. Te noemen zijn de droge gras- en hooilanden, weidevogelgebieden en de particuliere landgoederen. De vaak grotere, meer 'woeste' natuurgebieden, met het accent op natuurlijke processen en een integraal waterbeheer, sluiten meer aan bij de doelstellingen van de terreinbeherende organisaties. Voor deze gebieden ligt aankoop meer voor de hand maar is particulier beheer niet uitgesloten.

Er dient sprake te zijn van eenheid van beheer. Grote, samenhangende natuurgebieden vereisen een nauwe regie op het beheer. In deze natuurgebieden wordt gestreefd naar zoveel mogelijk ruimte voor natuurlijke processen. Bij de inrichting verdwijnen in veel gevallen de kavelsloten en het prikkeldraad en zullen de oorspronkelijke kavelgrenzen dus vaak onzichtbaar worden. De bodemopbouw en het watersysteem worden bepalend voor de nieuwe structuur. Er wordt gestreefd naar een integraal vegetatie- en faunabeheer, dikwijls door extensieve beweiding van het hele gebied. Dergelijke grote, ongeperceleerde natuurgebieden kunnen het beste door één organisatie worden beheerd. Eenheid van beheer kan echter ook bereikt worden bij een gedeeld eigendom, als de betrokken eigenaren/gebruikers van een zelfstandig, afgerond (nieuw) natuurgebied zich als toekomstige beheerders verenigen in een rechtspersoon (bijv.: vereniging agrarisch natuurbeheer, milieucoöperatie, etc). Tenslotte kan eenheid van beheer ook bereikt worden wanneer een particuliere beheerder de doelstellingen van het grotere natuurgebied expliciet onder-

schrijft. Daarbij ligt de regie op het beheer bij de terreinbeherende organisatie en worden afspraken gemaakt over het te voeren beheer.

Agrarisch natuurbeheer

Bij agrarisch natuurbeheer wordt landbouwproductie gecombineerd met natuurproductie. Het landbouwkundige gebruik wordt zover geëxtensiveerd dat karakteristieke natuurwaarden zoals weidevogels, akkervogels of akkerplanten de ruimte krijgen. De kosten van het beheer, zowel de kosten van de maatregelen als de gederfde productie worden van overheidswege vergoed. Ook hier geldt dat verwerving en/of beheer door een terreinbeherende organisatie alleen mogelijk moet worden gemaakt wanneer de eigenaar niet bereid of niet in staat is het noodzakelijke beheer uit te voeren.

Agrarisch natuurbeheer is in sommige situaties een goed alternatief voor natuurbeheer. Als een natuurdoel door middel van agrarisch natuurbeheer gehaald kan worden dan heeft dat de voorkeur boven het omvormen tot natuurgebied. Dus: "agrarisch beheer waar mogelijk, eindbeheer waar nodig". Waar boeren het beheer met succes kunnen combineren met landbouwproductie is in dit Natuurbeheerplan gekozen voor een begrenzing als agrarisch beheergebied en kan aankoop achterwege blijven. Waar een specifiek natuurbeheer noodzakelijk is, komen de eindbeheerders in beeld. Dit zijn de uitgangspunten voor het natuurbeheer in Zeeland, zoals deze eerder al zijn uitgewerkt in de Nota veiligstelling natuurgebieden (Provincie Zeeland, 1990) en de Nota Agrarisch natuurbeheer (Provincie Zeeland, 1996).

2.2.2 Voorgeschiedenis

De begrenzing van de bestaande natuurgebieden en de verdeling van aankoop en beheer (de "invloedssferenkaart") is voor het eerst vastgesteld in 1990 in de Nota Veiligstelling Natuurgebieden.

De begrenzing van de nieuwe natuurgebieden is voor het eerst vastgelegd in de Zeeuwse uitwerking van het Natuurbeleidsplan (1991-1994). Vertrekpunt was het landelijke Natuurbeleidsplan (Ministerie van LNV, 1990) met daarbij een zeer globale landelijke kaart van de EHS en een oppervlakte te begrenzen hectares. Door het ministerie van LNV is aanvankelijk aan Zeeland toegekend:

3009 ha beheergebied

5372 ha nieuwe natuur.

In het kader van de Natte As Biesbosch-Deltagebied is aan Zeeland 1400 ha nieuwe natuur extra toegekend. De totale taakstelling uitbreiding EHS voor Zeeland bedraagt daarmee thans:

3009 ha beheergebied en

6772 ha nieuwe natuur.

Na een uitgebreide voorlichtings- en inspraakronde in heel Zeeland heeft de Provincie deze quota "gebiedsdekkend" formeel begrensd in het Beheer- en Begrenzingenplan Noord-

Zeeland (1993), Walcheren (1993), Zeeuwsch-Vlaanderen (1993) en de Bevelanden (1994). Daarna zijn er nog enkele aanvullende kleinere begrenzings vastgesteld, namelijk het Begrenzingsplan Binnendijken Noord-Zeeland (1996) en Binnendijken Zeeuwsch-Vlaanderen (1996), het Begrenzingsplan Schouwen West (1998), het Beheerplan Akkerranden (1999), het Beheergebiedsplan Akkerranden (2000) en diverse kleine planwijzigingen ex art.17 RBON. Afgezien van een beperkte strategische reserve zijn hiermee de Zeeuwse quota formeel begrensd. Alleen de hectares van de Natte As zijn nog niet volledig begrensd. Al deze begrenzings zijn overgenomen in het Natuurgebiedsplan Zeeland 2001, de voorloper van het voorliggende Natuurbeheerplan. De algemene uitgangspunten van de Zeeuwse uitwerking van het Natuurbeleidsplan, zoals die gehanteerd zijn bij de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS), blijven ook in de nieuwe vorm onverkort van kracht. Het Natuurbeheerplan treedt in de plaats van de vastgestelde Beheer- en Begrenzingsplannen, Natuurgebiedsplannen en van de Nota Veiligstelling Natuurgebieden (Provincie Zeeland, 1990), de zgn. "provinciale aankoopnota".

Sinds de vaststelling van het Nationale Natuurbeleidsplan wordt op grote schaal aan natuurherstel gewerkt en zijn al belangrijke vorderingen gemaakt. Landelijk is ca. 40.000 ha gerealiseerd en moet nog 88.000 ha uitgevoerd worden. In Zeeland gaat het om 6772 ha te realiseren nieuwe natuur, waarvan ongeveer 3500 ha al is uitgevoerd (situatie 1-1-2008).

Samenwerking tussen alle partijen in het landelijke gebied en het streven naar consensus heeft bij de hele Zeeuwse uitwerking van het NBP vanaf het begin voorop gestaan. Het constructieve overleg via de Provinciale Commissie voor de Groene Ruimte en het oprichten van de Commissie Nabuurschap zijn hiervoor illustratief.

Ondanks de diverse bezuinigingen op de rijksbudgetten voor aankoop en inrichting ligt de realisatie van de Zeeuwse EHS goed op schema. Met name de snelle Zeeuwse begrenzing en goede samenwerking in de regio heeft het mogelijk gemaakt om maximaal gebruik te maken van de beschikbare rijksmiddelen. Daarnaast heeft de Provincie Zeeland zelf ook substantieel bijgedragen in de kosten voor verwerving van natuurgebied voor Het Zeeuwse Landschap en Natuurmonumenten en in de inrichtingskosten voor natuurontwikkelingsgebieden. Ook diverse compensatiegelden, o.a. voor de Natuurcompensatie Westerschelde (2e verdieping) zijn met succes ingezet als extra impuls voor het ontwikkelen van nieuwe natuur.

De huidige begrenzing van de EHS, naar de situatie in september 2009, is weergegeven op kaart 1.

2.2.3 Begrenzing van natuurgebieden

Bij het begrenzen van natuurgebieden spelen de volgende ecologische en bestuurlijke uitgangspunten een rol.

Ecosysteemtipes

De versterking en ontwikkeling van natuurwaarden is gericht op het realiseren van duurzame ecosystemen van (inter)nationaal belang. Voorop staan de typisch Zeeuwse kwaliteiten, zoals de overgangszones tussen land en water, zout en zoet, klei en zand. Juist in deze gradiënten liggen de beste mogelijkheden voor natuur. Het accent ligt bij de ontwikkeling van de karakteristieke natte natuur in de verschillende Zeeuwse landschapstipes, de duinen, de deltawateren, de poelgebieden en de kreken.

Duurzaamheid

Er dient zoveel mogelijk sprake te zijn van een eigen waterhuishouding, die geheel gericht is op de natuurfunctie. Begrenzing en watersysteem dienen waar mogelijk samen te vallen. Het waterbeheer speelt een sleutelrol bij het instandhouden en herstellen van natuur. Waar gewenst kan de begrenzing van gebieden worden aangepast met het oog op een optimale waterhuishouding, zowel binnen het natuurgebied als ook voor wat betreft de afstemming met de omgeving.

Met het oog op duurzame, natuurlijke processen wordt gestreefd naar zo groot mogelijke, aaneengesloten natuurgebieden. Met logische afrondingen en het opheffen van enclaves wordt versnippering tegengegaan. Bij het begrenzen ligt het accent dan ook op uitbouw van al bestaande natuurgebieden, dan wel het creëren van forse nieuwe kerngebieden. Uit diverse evaluaties (zie ook Natuurbalans 2009) blijkt, dat voor een werkelijk duurzame EHS in Nederland gestreefd moet worden om de natuurgebieden zo robuust mogelijk te maken.

De afzonderlijke natuurkerngebieden worden zoveel mogelijk verbonden via droge en natte ecologische verbindingzones. Hierdoor ontstaan op termijn regionale ecologische netwerken met goede mogelijkheden voor behoud en ontwikkeling van kritische soorten.

Water- en milieubeheer

Als gevolg van de klimaatverandering hebben delen van het landbouwareaal in toenemende mate te kampen met wateroverlast. De overlastgebieden hebben, vanwege hun lage ligging, vaak een goede uitgangssituatie voor natuurontwikkeling. Functiewijziging van landbouw naar "nieuwe natuur" kan dan een oplossing zijn. Doordat de natuur in Zeeland in het algemeen hoge waterstanden in de winter goed verdraagt kunnen de natuurterreinen bovendien een bijdrage leveren aan de waterretentie. Op deze wijze kan de wateroverlast in het landbouwgebied bij neerslagpieken worden verlicht. Natuurontwikkeling op lage landbouwgrond zorgt zodoende voor een forse kostenbesparing voor de waterschappen.

Hoewel het natuurareaal groeit, is het met de kwaliteit van de natuur vaak nog droevig gesteld. Dit wordt met name veroorzaakt door negatieve externe invloeden, zoals verdroging, verzuring, vermesting en verstoring. Door vergroting en ontsnip-

pering van bestaande natuurgebieden en door een verdere afronding met logische topografische grenzen kunnen deze negatieve effecten vanuit de omgeving verminderd worden. Daar komt bij dat grote, aaneengesloten natuurgebieden meer ruimte bieden aan natuurlijke processen en kwetsbare soorten. Juist dit type natuur ontbreekt in ons land. Waar mogelijk dient hiervoor meer ruimte geschapen te worden. Door bestaande natuurgebieden te vergroten kunnen de praktische condities voor het natuurbeheer worden verbeterd. Te denken valt daarbij aan mogelijkheden voor integrale begrazing en integraal waterbeheer.

Grondgebruik

Door te werken volgens logische topografische begrenzingen wordt de randlengte tussen natuur en landbouwgebied beperkt, waardoor er minder kans is op overlast. De natuurontwikkeling wordt zoveel mogelijk uitgevoerd op slechte landbouwgrond. Goede landbouwgrond wordt zoveel mogelijk buiten de begrenzing gelaten.

Verkoop van grond of het sluiten van overeenkomsten vindt plaats op basis van vrijwilligheid. De overheid heeft een aankoopplicht voor bestaande en nieuwe natuurgebieden. Dat betekent dat de overheid verplicht is om gebieden aan te kopen indien de eigenaar deze te koop aanbiedt en voldaan wordt aan het prijsbeleid van BBL.

Planologische schaduwwerking wordt voorkomen. De bestemming natuur is alleen gewenst voor bestaande natuur-

gebieden, niet voor nieuwe natuur zolang deze niet is aangekocht en ingericht en ook niet voor agrarisch beheergebied.

De bestaande agrarische functie, inclusief de daarbij behorende planologisch goedgekeurde ontwikkelingsmogelijkheden worden gerespecteerd. Concreet betekent dit dat de eigenaren van gebieden die in dit Natuurbeheerplan begrensd zijn als "nieuwe natuur" door het Bureau Beheer Landbouwgronden (BBL) benaderd worden om hun gronden te verkopen. Of de eigenaar dit vervolgens ook doet, is een kwestie van vrijwillige keuze, die door de overheden niet afgedwongen zal worden. Het hele grondgebied van de provincie Zeeland is aangewezen als "ruilgebied". Dit biedt de mogelijkheid aan het Bureau Beheer Landbouwgronden om ook buiten de begrensde EHS-gebieden gronden te verwerven, met de bedoeling om deze uit te ruilen met begrensde gebieden. Deze werkwijze draagt tevens bij aan het verkrijgen van een optimale ruimtelijke verkaveling van landbouwgronden en natuurgebieden, zoals deze al vele jaren in de diverse landinrichtingsprojecten in praktijk wordt gebracht.

Ook planologisch heeft het principe van vrijwilligheid zijn doorwerking. Conform het Omgevingsplan Zeeland worden begrensde "nieuwe natuurgebieden" aangegeven als gewenste ontwikkelingsrichting. In het bestemmingsplan kunnen deze gebieden vervolgens worden aangeduid als "natuurontwikkelingsgebied", dat wil zeggen, dat de normale geldende agrarische bestemming van kracht blijft met daarbij een wijzigingsmogelijkheid richting natuur. De bestemming "natuur" treedt pas in werking na gemeentelijke bestemmingswijziging en nadat de nagestreefde natuurfunc-

Buitenplaats Berkenbosch (Walcheren)

tie gerealiseerd is; dat is pas na verkoop van de gronden op vrijwillige basis. Indien de eigenaar niet wil verkopen, blijft de agrarische functie en bestemming dus van kracht, inclusief alle daarbij behorende planologisch goedgekeurde ontwikkelingsmogelijkheden. Voor nieuwe natuur geldt het zogenaamde "waarborgingsbeleid", waardoor andere functies dan landbouw en natuur worden uitgesloten. Hierdoor worden onomkeerbare ingrepen, die natuurontwikkeling in de toekomst onmogelijk zouden maken, verhinderd.

Bij de realisatie van nieuwe natuurgebieden wordt overlast tussen de nieuwe burens landbouw en natuur zoveel mogelijk voorkomen. Dit kan door een logische begrenzing, een goede inrichting en een adequaat natuurbeheer. Mochten er zich onverhoopt toch problemen voordoen, dan dienen deze allereerst door goed overleg tussen de boer en de lokale natuurbeheerder opgelost te worden. Indien dit niet leidt tot een bevredigende oplossing kan uiteindelijk de zaak voorgelegd worden aan de Provinciale Commissie Nabuurschap (een subcommissie van de PCGR).

Bij het inrichten van nieuwe natuurgebieden wordt rekening gehouden met de agrarische omgeving. Met name het instellen van een eigen waterhuishouding mag niet leiden tot overlast (vernatting, verdroging, verzilting) voor het aanliggende agrarische gebied. Tot daadwerkelijke inrichting zal pas worden overgegaan als een zodanig aaneengesloten oppervlakte verworven is dat inrichten ecologisch efficiënt is en er geen overlast optreedt (zoals onkruidgroei) voor het nog niet verworven deel. Bij het uitwerken van de natuurontwikkelingsplannen worden natuurdoel, bodemopbouw en watersysteem op elkaar afgestemd. Dit kan ertoe leiden dat de begrenzing van sommige gebieden moet worden gewijzigd.

Gebiedsgerichte projecten

Al tijdens de Zeeuwse uitwerking van het NBP is gestreefd naar een goede afstemming met de lopende landinrichtingsprojecten. Uitgangspunt daarbij is, dat de EHS zoveel mogelijk wordt meegenomen in het landinrichtingsplan. Inmiddels zijn tal van landinrichtingsprojecten afgesloten of in een ver gevorderde fase van uitvoering. Met name uit lopende projecten, zoals Schouwen-oost en West Zeeuwsch-Vlaanderen komen verzoeken voor aanvullende begrenzing van natuurgebieden om het ruilproces rond te krijgen. Sinds de vaststelling van het Natuurgebiedsplan 2005 zijn diverse kleine planwijzigingen door GS vastgesteld. Deze maken deel uit van kaart 1.

In diverse regio's wordt via een gebiedsgerichte aanpak nieuw ruimtelijk beleid geformuleerd, o.a. via de projecten Schouwen-west en West Zeeuwsch-Vlaanderen. Vanuit deze integrale aanpak is functiewijziging van recreatie en landbouw naar natuur soms gewenst, bijvoorbeeld in geval van sanering en/of verplaatsing van verblijfsrecreatie. Daarnaast hebben eigenstandige ruimtelijke ontwikkelingen, zoals de aanleg van de rondweg Aardenburg consequenties voor eerdere begrenzingen.

Milieubeleid

Natuurgebieden die aangelegd zijn na 1988 vallen niet onder de categorie 'kwetsbare natuur' van de Wet Ammoniak en Veehouderij. Ook binnendijken vallen niet onder deze categorie. De kwetsbare natuurgebieden in Zeeland zijn beperkt tot enkele duingebieden, het waterwingebied bij St. Jansteen en enkele kreekresten en oudlandgebieden, zoals de Braakman en de Grote Putting.

Begrenzing van bestaande en nieuw natuurgebieden

De bestaande natuurgebieden en nieuwe natuurgebieden zijn 1:1 begrensd. Kaart 1 geeft de huidige situatie weer.

2.2.4 Begrenzing van agrarische beheergebieden

Agrarisch natuurbeheer is natuurbeheer op landbouwgrond door boeren. Aankoop en functiewijziging zijn hier in principe niet aan de orde. Het beheer van natuur en landschap wordt op vrijwillige basis ingepast in de agrarische bedrijfsvoering en kan als zodanig onderdeel uitmaken van de verbreding van het agrarische product en de plattelandvernieuwing. Vanaf begin jaren negentig hebben veel boeren een beheerovereenkomst afgesloten. Van de 3009 ha begrensd agrarisch beheergebied in Zeeland had per 1-1-2009 1413 ha een overeenkomst. Zeeland heeft tot nu toe voorop gelopen om naast de traditionele praktijk van het weidevogel- en hooilandbeheer ook nieuwe vormen van agrarisch natuurbeheer te ontwikkelen, zoals het beheer van kreekranden, binnendijken en akkerranden. Ook in de toekomst zal zoveel mogelijk gestreefd worden naar uitbouw en verbreding van het agrarisch natuurbeheer. Daarbij wordt het beleid van de Nota Agrarisch Natuurbeheer (Provincie Zeeland, 1996) en het 10-puntenplan "Werk in uitvoering" (Provincie Zeeland, 2000) voortgezet.

De begrensde agrarische beheergebieden zijn weergegeven op Kaart 1. De akkerranden en ganzengebieden zijn niet op deze kaart opgenomen. Voor deze beheergebieden is een zoekgebied begrensd.

Bij het begrenzen van agrarische beheergebieden spelen de volgende ecologische en bestuurlijke uitgangspunten een rol.

Ecosysteemtalen

Agrarische beheergebieden zijn landbouwgronden waar met behulp van beheermaatregelen door de agrariërs natuurwaarden in stand kunnen worden gehouden. De natuurwaarden zijn verbonden aan het landbouwsysteem. In Zeeland gaat het om botanische graslanden, weidevogelgebieden, ganzengebieden, binnendijken, faunaranden en landschapselementen.

Botanische graslanden

Sommige cultuurgraslanden herbergen nog belangrijke botanische waarden. Het betreft dan met name zoutplanten zoals Zeeaster en Zilte rus in de inlagen en schraalgraslandsoorten zoals Geelhartje en Rietorchis langs sommige kreken.

De botanische graslanden zijn 1:1 begrensd.

Weidevogelgebieden

Weidevogelgebieden treffen we in Zeeland vooral aan in de poelgebieden en langs de kreken. Deze gebieden zijn van belang voor Grutto, Tureluur en Gele kwikstaart. Door het instellen van een rustperiode kan het broedsucces van de weidevogels worden vergroot en kan de populatie in stand worden gehouden.

De huidige weidevogelgebieden zijn 1:1 begrensd.

Het weidevogelbeheer zal de komende jaren meer worden geconcentreerd in de belangrijkste Zeeuwse kerngebieden. Deze zijn weergegeven op kaart 7. Binnen deze zoekgebieden kunnen op verzoek nieuwe weidevogelgebieden worden begrensd. Buiten deze kerngebieden worden geen nieuwe weidevogelgebieden meer begrensd.

Ganzenopvanggebieden

In 2003 is het Beleidskader Faunabeheer van kracht geworden. Daarin zijn gezamenlijke afspraken gemaakt en vastgelegd door het ministerie van LNV, de provincies en de organisaties IPO, LTO, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, KNJV en Vogelbescherming Nederland om enkele problemen met de overwinterende ganzen op te lossen. De doelstelling van het Beleidskader Faunabeheer is tweeledig: 1. bescherming van overwinterende ganzen en smienten en 2. beperking van schade door ganzen en smienten. In het Beleidskader Faunabeheer heeft de Minister van LNV besloten om in totaal 80.000 hectaren in Nederland als foerageergebied aan te wijzen voor de opvang van overwinterende ganzen en smienten. De provincie heeft als taak om de foerageergebieden aan te wijzen en te begrenzen. In deze gebieden kunnen ganzen en smienten in de wintermaanden ongestoord foerageren, zonder verjaagd te worden. Jacht en schadebestrijding op andere soorten dan de overwinterende ganzen en smienten mag binnen de foerageergebieden plaatsvinden onder de voorwaarden zoals die zijn vastgelegd in dit Beleidskader. Buiten de foerageergebieden is het mogelijk dat ganzen en smienten op grond van de Flora- en faunawet verjaagd worden om landbouwschade te voorkomen.

Ten behoeve van het opvangbeheer voor overwinterende ganzen zijn zoekgebieden begrensd. Binnen deze gebieden kan tot maximaal 6637 ha opvanggebied in beheer worden genomen. Voor het opvangbeheer binnen het zoekgebied is een gebiedsgerichte aanpak door middel van collectief beheer vereist.

De zoekgebieden voor collectief beheer ganzenopvang zijn weergegeven op Kaart 8.

Binnendijken

In het provinciale Actieplan Natuurbeheer Binnendijken (Provincie Zeeland, 2005) is geïnventariseerd welke dijken in aanmerking komen voor botanisch beheer (de bloemdijken), welke dijken een belangrijke rol spelen voor de verspreiding van diersoorten (de faunadijken) en welke dijken in aanmerking komen voor beheer van algemene natuur- en landschapswaarden (de landschappelijke dijken). De bloemdijken, faunadijken en landschappelijke dijken zijn aangeduid op kaart 5.

Om gebruik te kunnen maken van agrarische beheersubsidie dient een dijk eerst in dit Natuurbeheerplan als agrarisch beheergebied te worden begrensd. Inmiddels zijn al diverse beheerdijken begrensd en zijn ook al diverse botanische beheerpakketten afgesloten.

Dijken langs getijdewateren komen niet in aanmerking voor natuurbeheer omdat hier regelmatig onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd. Dijken langs afgesloten zeearmen en kanalen (met uitzondering van het kanaal door Zuid-Beveland) komen wel in aanmerking voor agrarisch natuurbeheer. Voor alle dijken die deel uitmaken van de primaire waterkering (zeedijken en inlaagdijken) is alleen graslandbeheer mogelijk. Opslag van struiken en/of ruigte is op grond van de keur van het Waterschap niet toegestaan. Op de beheerpakketten voor binnendijken wordt nader ingegaan in paragraaf 4.4. Nog niet begrensde dijken kunnen op verzoek als beheergebied worden begrensd.

De beheersdijken zijn 1:1 begrensd en weergegeven op kaart 1.

Faunaranden

In het Natuurgebiedsplan Zeeland 2001 was 400 ha faunaranden begrensd. Al snel na de vaststelling van het plan was het quotum geheel benut. De belangstelling voor het akkerrandenbeheer in Zeeland was dus erg groot. In het Natuurgebiedsplan 2005 is het opengestelde beheergebied voor faunaranden vergroot van 400 naar 500 ha. Ook dit quotum is inmiddels gevuld. In dit Natuurbeheerplan wordt de beschikbare oppervlakte voor faunaranden verder vergroot van 500 naar 550 ha. Daartoe wordt gebruik gemaakt van de reserve hectares uit het provinciale quotum van 3009 ha. De uitbreiding is noodzakelijk om de aanleg van brede, gevarieerde akkerranden mogelijk te maken. Een verdere uitbreiding in het kader van de Health check is gewenst.

Het traditionele faunarandenpakket van het Programma beheer biedt brede mogelijkheid tot het aanleggen en beheeren van grasranden, kruidenranden of graanranden. Onder de nieuwe Subsidieverordening wordt het randenbeheer verfijnd door meer variatie in de randen aan te brengen. Om de effectiviteit te vergroten is bovendien een meer gebiedsspecifiek randenbeheer noodzakelijk. Daarbij moet rekening worden

gehouden met de eisen van de karakteristieke akkersoorten Patrijs en Veldleeuwerik. Dat betekent gevarieerde randen met stroken kale grond en hoog gras voor de Patrijs en brede, gevarieerde grasranden voor de Veldleeuwerik.

Sinds 2002 wordt in Zeeland geëxperimenteerd met soortgerichte maatregelen voor het akkerrandenbeheer. In het project Akkerranden à la carte, een initiatief van de ZLTO, de Stichting Het Zeeuwse Landschap, Stichting Landschapsbeheer Zeeland en de Provincie Zeeland, zijn diverse pluspakketten getest, onder andere voor Patrijs, Veldleeuwerik, dagvlinders, bodembroeders en roofvogels. Op grond hiervan zijn richtlijnen voor het randenbeheer ontwikkeld. Deze worden in paragraaf 4.4 nader beschreven.

De faunaranden zijn globaal begrensd in de vorm van twee provinciale zoekgebieden. Voor het faunarandenbeheer binnen deze zoekgebieden is een gebiedsgerichte aanpak door middel van collectief beheer vereist. De zoekgebieden voor collectief beheer van akkerranden zijn weergegeven op kaart 6.

Landschapselementen

In alle 1:1 begrensde agrarische beheergebieden van de EHS bestaat de mogelijkheid voor gesubsidieerde aanleg en beheer van landschapselementen.

Binnen het Nationaal Landschap Zeeland bestaat deze mogelijkheid ook buiten de begrensde EHS beheergebieden. Er zijn

beheerpakketten voor diverse landschapselementen, zoals knotbomen, poelen, heggen en boomsingels. Voor het landschapsbeheer binnen het Nationaal Landschap Zeeland is een gebiedsgerichte aanpak door middel van collectief beheer vereist. De zoekgebieden voor collectief landschapsbeheer zijn weergegeven op kaart 9.

Grondgebruik

In agrarische beheergebieden blijft de landbouwkundige functie gehandhaafd. De begrenzing schept geen planologische verplichtingen en heeft als zodanig ook geen planologische gevolgen waardoor het landbouwkundige gebruik zou kunnen worden ingeperkt. Ook het aangaan van een beheerovereenkomst heeft geen planologische gevolgen. De agrariër gaat voor een tijdvak van zes jaar een overeenkomst aan met de overheid en heeft na afloop de vrijheid om de overeenkomst te verlengen of te beëindigen. Gedurende het beheertijdvak dient men de voorschriften van het gekozen beheerpakket na te leven.

De komende jaren kan het palet aan beheervormen op cultuurgronden verder worden uitgebreid. Te denken valt hierbij aan agrarisch natuurbeheer van brede akkerfaunaranden en akkerfaunapercelen, waterbergingsgebieden, ganzenopvanggebieden, Nationale Landschappen, Natte As en landschappelijk netwerk. De mogelijkheden hiertoe zullen in het Natuurbeheerplan worden opgenomen zodra het instrumentarium beschikbaar komt.

Natuurgebied de Zwake bij 's-Gravenpolder

2.2.5 Begrenzing van EU probleemgebieden

Voor Zeeland is in het verleden ca. 300 ha probleemgebied begrensd via de zgn. Bergboerenregeling. De Europese Commissie wil inkomstenderving van landbouw in gebieden met natuurlijke handicaps compenseren met subsidie. Onder natuurlijke handicaps worden verstaan natuurlijke omstandigheden die de landbouw beperken, zoals hoge grondwaterstand, reliëf, slechte verkaveling en zoute bodem. De probleemgebiedensubsidie bedraagt 94 euro/ha /jaar (prijspeil 2008). Agrarische beheergebieden met dergelijke handicaps komen voor deze subsidie in aanmerking als ze als EU Probleemgebied en als agrarisch beheergebied zijn begrensd en wanneer op het terrein actief agrarisch natuurbeheer met SAN/PSAN of SNL plaatsvindt.

In 2004 is een nieuwe tranche beheergebieden begrensd en door het ministerie van LNV aangemeld bij de EU. Deze aanmelding had alleen betrekking op diepe veenweidegebieden, beekdalen en hellingen. Een verzoek van de Provincie Zeeland tot het begrenzen van Zeeuwse beheergebieden met natuurlijke handicaps is door de minister van LNV afgewezen omdat eerst de hierboven genoemde gebiedscategorieën worden aangemeld. Het is de bedoeling dat meer probleemgebieden worden aangemeld totdat het Nederlandse quotum is benut. De Zeeuwse probleemgebieden zullen worden aangemeld zodra de mogelijkheid zich aandient.

De begrenzing van de Probleemgebieden wordt in dit Natuurbeheerplan niet gewijzigd. De begrensde EU probleemgebieden zijn weergegeven op kaart 2.

2.2.6 De EHS-kaart

De huidige begrenzing van de Zeeuwse EHS per 1-1-2009 is in dit Natuurbeheerplan weergegeven op kaart 1. De EHS kaart kent de volgende gebiedscategorieën.

1- Bestaande natuur: dit zijn de bekende traditionele natuurgebieden, zoals de duinen, de deltawateren, de binnendijkse moerassen en karrenvelden, de kreekrestanten en inlagen, de binnendijken en de oudlandgebieden. Deze gebieden hebben een hoge natuurwaarde en genieten wettelijke bescherming via de wet RO of de Natuurbeschermingswet. De natuurwaarde wordt in stand houden door middel van beheermaatregelen. In de meeste gevallen gebeurt dat door een terreinbeherende organisatie. In sommige gevallen ook door (semi-)overheidsinstellingen zoals Rijkswaterstaat of waterschap. Ook zijn veel bestaande natuurgebieden in particulier beheer. Daarom wordt op kaart 1 onderscheid gemaakt in vier categorieën bestaande natuur:

a- bestaande natuur en bosgebied in eigendom bij een terreinbeherende organisatie of particulier natuurbeheerder. Dit geldt voor de natuurgebieden en bosgebieden waar het beheer geregeld is via de eigenaar, hetzij een terreinbeherende organisatie, hetzij een particuliere eigenaar.

b- bestaande natuur in beheer bij een terreinbeherende organisatie. Dit betreft natuurgebieden waar het eigendom berust bij een (semi-) overheid maar waar het beheer, bijvoorbeeld via erfpacht, in handen is gegeven aan een terreinbeherende organisatie.

c- bestaande natuur met aankooptitel. Dit betreft natuurgebieden in particulier eigendom waar sprake kan zijn van particulier natuurbeheer en waar de mogelijkheid bestaat voor aankoop en/of beheer door een terreinbeherende organisatie.

d- bestaande natuur in eigendom bij (semi-)overheid. Dit betreft de natuurgebieden die in eigendom zijn bij een (semi-)overheidsinstelling, zoals Rijkswaterstaat, Domeinen of Waterschap en waar de mogelijkheid bestaat voor terreinbeherende organisatie om het beheer te verwerven. Dit geldt bijvoorbeeld voor sommige droogvallende schorren, slikken en platen in de getijdewateren en voor terreinen in de afgesloten zeearmen. In de getijdewateren komen alleen droogvallende schorren, slikken en platen in aanmerking voor beheer door een terreinbeherende organisatie wanneer actieve beheermaatregelen noodzakelijk zijn.

Groot open water komt in beginsel niet voor beheer in aanmerking.

2- Agrarisch beheergebied: dat zijn landbouwgronden (meest graslanden) die in het Natuurbeheerplan zijn begrensd als agrarisch beheergebied en waar landbouw kan worden gecombineerd met natuurproductie door middel van beheerovereenkomsten.

3- Nieuwe natuur: dat zijn huidige cultuurgronden waar omvorming van landbouw naar natuurgebied gewenst is.

4- Natuurcompensatieproject: dat zijn begrensde gebieden waar verwerving en inrichting ten behoeve van natuur plaatsvindt via een compensatieopgave en die na uitvoering worden toegevoegd aan de EHS. Per saldo vindt er geen uitbreiding van EHS plaats - wat verloren gaat wordt elders aangevuld. Het betreft de door GS vastgestelde projecten ter compensatie van de tweede verdieping Westerschelde (Natuurcompensatie Westerschelde, 1998) en projecten ter compensatie van natuurverlies door wegebouw of uitbreiding van woon- of industriegebied. De verwerving en inrichting van de gebieden vinden plaats door de compensatieplichtige. Zodra de projecten zijn uitgevoerd vallen deze gebieden onder de EHS-categorie bestaande natuur en komen ze in aanmerking voor beheersubsidie.

Tot de Ecologische Hoofdstructuur behoren ook de ecologische verbindingzones. Dat zijn lijnvormige landschapselementen zoals binnendijken en watergangen, die een belangrijke rol spelen voor de verbreiding van dieren van het ene naar het andere natuurgebied. De natte ecologische verbindingzones zijn afzonderlijk begrensd in de nota Natte Ecologische Verbindingzones (Provincie Zeeland, 1995). De verbindingzones zijn weergegeven op het GELOKET.

Tot de Ecologische hoofdstructuur behoort ook de Natte As Biesbosch-Deltagebied. Dat is een robuuste verbinding die de moerasgebieden in het Deltagebied moet verbinden met de moerasgebieden van Laag-Nederland en Vlaanderen. De Natte As is globaal begrensd in de Nota Ruimte en wordt door de provincie gefaseerd begrensd in het Natuurbeheerplan Zeeland. Tot dusver is ca. 750 ha begrensd als nieuwe natuur. De verdere begrenzingen zullen plaatsvinden tot aan 2018. Bij de begrenzing wordt rekening gehouden met opgaven voor herstel van waterberging en landschapontwikkeling.

Ook alle binnendijkse kreken en welen behoren tot de EHS. Deze zijn weergegeven als bestaande natuur op Kaart 1.

Alle binnendijken zijn bestaand natuurgebied. Dit betekent dat binnendijken in principe aankoopwaardig zijn. In de praktijk zullen dijken hoofdzakelijk worden aangekocht in enkele dijken-concentratiegebieden, zoals de Zak van Zuid-Beveland. In het provinciale Actieplan natuurbeheer binnendijken (2005) is aangegeven dat binnendijken ook in aanmerking kunnen komen voor agrarisch natuurbeheer. Binnendijken die in eigendom zijn van boeren of waarover boeren langdurig de beschikking hebben en die niet in eigendom of beheer zijn bij een terreinbeheerende organisatie, kunnen door de provincie op verzoek als agrarisch beheergebied worden begrensd. In de afgelopen jaren is zo een aantal dijken als beheergebied begrensd, zoals te zien is op kaart 1. Deze begrenzing kan op verzoek worden uitgebreid. Bij zeedijken staat de waterstaatkundige functie centraal, conform het Omgevingsplan Zeeland 2006-2012). In dat geval zijn verwerving en natuurbeheer niet mogelijk. Wanneer deze functie zou komen te vervallen, staat de natuurfunctie van de dijk echter weer voorop en behoort het natuurbeheer wel tot de mogelijkheden. De dijken langs de afgesloten zeearmen maken dus wel deel uit van de EHS en komen in aanmerking voor verwerving en beheer. De dijken langs de getijdewateren (inclusief het Kanaal door Zuid-Beveland) maken geen deel uit van de EHS en komen niet in aanmerking voor verwerving en beheer. Ook spoordijken maken geen deel uit van de EHS. Op Kaart 1 zijn alleen de dijken weergegeven die concreet zijn begrensd als bestaande natuur of beheergebied. Een volledig overzicht van de binnendijken van de EHS is weergegeven op Kaart 5.

Alle deltawateren (zowel de getijdegebieden als de afgesloten zeearmen) behoren eveneens tot de EHS.

Ook bossen maken deel uit van de Ecologische Hoofdstructuur. Dit betreft tevens de diverse bossen die de laatste jaren zijn aangelegd in het kader van landinrichting. Echte productiebossen maken geen deel uit van de EHS en zijn dus ook niet op kaart vermeld. Het Groenproject 't Sloe is een multifunctioneel bosgebied als buffer voor het Sloegebied. Het gebied heeft in dit Natuurbeheerplan de status bestaande natuur waarbij de recreatiefunctie voorop staat. Het Natuurbeheerplan beschrijft alleen de natuurdoelen en mogelijkheden voor natuur- en landschapsbeheer voor deze bossen. Voor het specifieke bosbeleid wordt verwezen naar de Provinciale Bosnota Zeeland (Provincie Zeeland, 1995). De bossen van de EHS zijn op Kaart 1 weergegeven als

bestaande natuur en bosgebied.

De Zeeuwse EHS omvat daarmee alle wezenlijke Zeeuwse natuurwaarden, zowel buitendijks als binnendijks. De totale oppervlakte per EHS-categorie op 1 januari 2009 is weergegeven in onderstaande tabel.

EHS-categorieën met oppervlakte in Zeeland 2009	ha
bestaande natuur, in eigendom bij een TBO of particulier natuurbeheerder	13.136
bestaande natuur, in beheer bij een TBO	7.192
bestaande natuur, met aankooptitel	2.547
bestaande natuur, in eigendom bij (semi) overheid	12.969
agrarisch beheergebied	2.272
akkerranden	550
nieuwe natuur	2.372
groot open water	92.511
Totaal EHS	133.549

2.2.7 Grenswijzigingen EHS in 2009

De begrenzing van de EHS is in dit Natuurbeheerplan slechts op enkele punten gewijzigd.

Het bosgebied annex waterwingebied aan de grens bij Sint Jansteen wordt sinds 2008 door Het Zeeuwse Landschap beheerd en omgevormd tot een gevarieerd natuurgebied. De begrenzing van het gebied is aangepast door uitbreiding van bestaand natuurgebied om dit project mogelijk te maken.

Op de natuurboerderij Van der Meulen te 's-Heer Abtskerke worden door Het Zeeuwse Landschap natuurakkers ontwikkeld. De akkers zijn in de begrenzing opgenomen als bestaande natuur.

Het bosgebied van de bestaande buitenplaats Zeeduin in Oostkapelle is door de particuliere eigenaar uitgebreid. De begrenzing van het bestaande bosgebied is ten behoeve van het beheer vergroot.

Enkele bestaande agrarische beheergebieden zijn omgezet in bestaand natuurgebied. Het betreft een agrarisch beheergrasland in de Kleine Dulper bij Hengstdijk en de Schorredijk bij Hontenisse.

Een enkel bestaand agrarisch beheergebied is omgezet in nieuwe natuur. Het betreft een perceel in de Boschkreek (bij Hulst).

Het bosgebied rond het Sloe is met enkele bospercelen uitgebreid. Deze percelen zijn als Groenproject 't Sloe op de kaart opgenomen.

Enkele nieuwe agrarische beheergebieden zijn op verzoek van de eigenaren/gebruikers begrensd om agrarisch natuurbeheer mogelijk te kunnen maken.

Op verzoek van insprekers zijn de grenzen van enkele bestaande beheergebieden en natuurgebieden gecorrigeerd.

3. Natuurdoelen voor de Zeeuwse EHS

3.1 Natuurbeleidsdoelen van EU, rijk en provincie

Nadat de begrenzingsplannen voor de EHS in 1995 gereed waren werd een begin gemaakt met het uitwerken van natuurbeleidsdoelstellingen. De landelijke doelstellingen voor natuur zijn in 1995 op hoofdlijnen uitgewerkt in de Nota Ecosystemen in Nederland (Ministerie van LNV, 1995). Daarin zijn onder andere landelijke taakstellingen opgenomen voor oppervlakten te realiseren natuurgebied met een bepaald natuurdoeltype. In de nota 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur...' (2001) zijn deze doelstellingen nader gekwantificeerd.

Door het ministerie van LNV is een landelijk stelsel van natuurdoeltypen ontwikkeld als hulpmiddel bij de natuurbeleidsplanning (Bal et al., 1995). In 2001 zijn de natuurdoeltypen herzien. De natuurdoelen voor de Zeeuwse EHS zijn voor het eerst in detail uitgewerkt in het basisdocument Natuurdoelen voor de Zeeuwse EHS (Provincie Zeeland, 2000) en in de daaropvolgende jaren verfijnd in de Natuurgebiedsplannen van 2001 en 2005.

Het Rijk en de Provincies hebben samen de natuurbeleidsdoelstellingen voor de EHS vastgesteld. De door de provincies uitgewerkte natuurdoelenkaarten zijn landelijk samengevat tot een landelijke natuurdoelenkaart, die in 2003 aan de Tweede Kamer is aangeboden. Aan de hand van de natuur-

doelenkaart kan per gebied worden bepaald welke kwaliteit moet worden behaald en welke maatregelen daartoe moeten worden getroffen.

3.2 De Index Natuur en Landschap

Met de invoering van het nieuwe subsidiestelsel in 2010 wordt het stelsel van natuurdoeltypen vervangen door de Index Natuur en Landschap. Deze index bevat doelbeschrijvingen voor 58 natuur- en beheertypen, 17 agrarische beheerpakketten en 20 landschapspakketten. Zie Bijlage 1. De natuurdoelen van de EHS worden in dit nieuwe beheerplan niet gewijzigd. Wel worden de oude natuurdoeltypen vervangen door de nieuwe beheertypen. Bij de omzetting van de oude naar de nieuwe beheertypen wordt rekening gehouden met het lopende beheer in de natuurgebieden en agrarische beheergebieden. In Bijlage 2 is de omzetting van natuurdoeltypen en beheerpakketten naar beheertypen beschreven.

De beheertypen in dit Natuurbeheerplan zijn ontleend aan de Index Natuur en Landschap. Dit is een nieuwe, uniforme en sterk vereenvoudigde "natuurtaal" die in overleg tussen beheerders en de overheid (Interprovinciaal Overleg en het ministerie van LNV) tot stand is gekomen.

De Index Natuur en Landschap bestaat uit de onderdelen natuur, agrarische natuur en landschapselementen. In de

Bloemdijk bij Dijkhuisjes (Schouwen)

Index worden verder drie niveaus onderscheiden: doelen voor de sturing op natuur en natuurkwaliteit, beheertypen voor de begrenzing op kaart en de subsidieverlening en beheervoor-schriften als instrument om de doelen te bereiken.

De doelen zijn bedoeld als sturingsinstrument op landelijk niveau en worden gebruikt om afspraken tussen rijk en provincies te maken over het natuur- en landschapsbeheer in de ILG-bestuursovereenkomsten en voor de rapportages van de minister aan de Tweede Kamer, van de provincies aan LNV en van Gedeputeerde Staten aan Provinciale Staten.

De beheertypen zijn geschikt voor de aansturing van het beheer en vormen de basis voor afspraken over doelen en middelen tussen provincie en beheerder enerzijds en voor financiële afspraken tussen rijk en Staatsbosbeheer anderzijds.

Voor de verwezenlijking van de gestelde doelen zijn per beheertype beheervoorwaarden geformuleerd. Voor een natuurbeheerder geldt een algemene beheerverplichting en voor een agrarische natuurbeheerder worden concrete beheermaatregelen voorgeschreven in de vorm van beheerpakketten.

In de Index Natuur en Landschap zijn per beheertype ook de standaard kostprijzen berekend. Dat zijn de totale kosten die verband houden met het in stand houden van het beheertype. De standaardkostprijzen vormen de basis voor de beheervergoedingen en de subsidiebedragen die worden toegekend voor het beheer van natuurgebieden.

De vergoedingen voor agrarisch beheer zijn een afspiegeling van de kosten van actief beheer en van de inkomstenderving wegens productieverlies.

De standaardkostprijzen en vergoedingen zijn jaarlijks aan verandering onderhevig en worden daarom niet in dit Natuurbeheerplan opgenomen. De bedragen worden door de provincie jaarlijks bekendgemaakt bij het Openstellingsbesluit.

3.3 Toewijzing van beheertypen

Aan elk natuurgebied van de EHS is een beheertype toegekend. Het beheertype beschrijft de natuurkwaliteit en beheermaatregelen die moeten worden getroffen om deze kwaliteit in stand te houden. Bij het toekennen van de beheertypen is rekening gehouden met de bestaande natuurwaarden en met de kansen voor natuurontwikkeling.

Voor specifiek weidevogelbeheer binnen natuurgebieden is in dit Natuurbeheerplan het beheertype soortenrijk weidevogelgrasland slechts in bepaalde gevallen opengesteld. In Zeeland gaan soortenrijke weidevogelgraslanden in hoge mate samen met botanische waarden, zoals bloemrijk grasland, zilt grasland en beheerde kwelder. In dergelijke natuurgebieden heeft een gebiedsgericht (botanisch) beheer met de daarbij behorende beheerpakketten veelal de voorkeur boven het soortgericht (weidevogel)beheer. Bemesting en een veebezetting hoger dan 1,5 GVE staan op gespannen voet met de

botanische waarden. Een specifiek weidevogelbeheer is daarentegen wél gewenst voor de echte weidevogelgebieden van Zeeland, zoals het weidegebied van Sint Laurens en de Hengstdijkse Putting.

Om dezelfde reden is het pakket wintergastenweide voor de Zeeuwse natuurgebieden niet opengesteld.

Via het GEOLOKET kan men op de kaart 'beheerpakketten' het beheertype voor alle natuur- en beheergebieden van de EHS vinden.

Weidevogelpakketten zijn opengesteld voor alle bestaande agrarische graslanden rond de actuele weidevogelgebieden Prunje, Kapelse en Yerseke Moer, Sint Laurens Weihoek en Hengstdijkse Putting. Daarnaast zijn weidevogelpakketten opengesteld voor enkele verspreid liggende graslanden met broedende weidevogels.

3.4 De beheertypenkaart

De beheertypenkaart

In dit Natuurbeheerplan zijn de beheertypen voor het actuele beheer vastgelegd op een beheertypenkaart. De beheertypenkaart (kaart 4) geeft per detailgebied het beheertype in de huidige situatie weer en is de basis voor beheersubsidies op korte termijn. Bij de ontwikkeling van de beheertypenkaart is gebruik gemaakt van de gegevens van terreinbeheerders en Dienst Regelingen (PBdatabase). Alleen beheertypen die op deze kaart staan vermeld komen in aanmerking voor subsidiëring.

De ambitiekaart

Naast een beheertypenkaart bevat dit plan ook een ambitiekaart (kaart 3). De ambitiekaart bevat de beheertypen voor het eindbeheer. De ambitiekaart is gebaseerd op de provinciale natuurbeleidsdoelstellingen. De natuurdoelen uit het Natuurgebiedsplan Zeeland 2005 zijn daarbij ongewijzigd overgenomen en vertaald volgens de algemene vertaaltabel van Bijlage 2.

Voor nog te ontwikkelen natuurterreinen is het niet altijd mogelijk om al een uitspraak te doen over de gewenste beheertypen. In dat geval is veelal het beheertype N00.01 opgenomen (nog om te vormen naar natuur). Soms is wel bekend welke natuurbeheertypen binnen een terrein moeten worden gerealiseerd, maar kan de exacte ligging pas worden vastgesteld op het moment van inrichting. Dat wil zeggen dat Gedeputeerde Staten kunnen besluiten om de ambities van een terrein te wijzigen of te verfijnen. Dat laatste gebeurt bijvoorbeeld bij natuurontwikkelingsprojecten. Op het moment dat voormalige landbouwgrond daadwerkelijk wordt ingericht en beheerd als natuur, worden de ambitiekaart en de beheertypenkaart veelal geactualiseerd.

Natuurbeheertypen Zeeuwse EHS in 2009		ha
A01.01.01a	Weidevogelgebied met rustperiode van 1 april tot 1 juni	36,2
A01.01.01c	Weidevogelgebied met rustperiode van 1 april tot 15 juni	11,1
A01.01.01d	Weidevogelgebied met rustperiode van 1 april tot 22 juni	165,5
A01.01.03c	Plas dras met inundatieperiode van 15 februari tot 15 juni	0,8
A01.02.01	Bouwland met broedende akkervogels	550,0
A02.01.01	Botanisch weiland	1.284,5
A02.01.02	Botanisch hooiland	765,1
A02.02.02a	Drie van de zes jaar graan	8,1
N00.01	Nog om te vormen naar natuur	2.371,0
N01.01	Zee en wad	98.021,4
N01.02	Duin- en kwelderlandschap	1.740,5
N01.03	Rivier- en moeraslandschap	1.411,9
N04.02	Zoete plas	513,0
N04.03	Brak water	645,1
N04.04	Afgesloten zeearm	10.162,4
N05.01	Moeras	695,6
N05.02	Gemaaid rietland	1,4
N06.01	Veenmosrietland en moerasheide	20,2
N08.01	Strand en embryonaal duin	61,5
N08.02	Open duin	1.209,0
N08.03	Vochtige duinvallei	333,5
N09.01	Schor of kwelder	3.114,6
N10.01	Nat schraalland	4,4
N10.02	Vochtig hooiland	893,4
N11.01	Droog schraalgrasland	375,0
N12.01	Bloemdijk	746,6
N12.02	Kruiden- en faunarijk grasland	2.205,3
N12.03	Glanshaverhooiland	8,4
N12.04	Zilt- en overstromingsgrasland	1.984,2
N12.05	Kruiden- en faunarijke akker	23,9
N12.06	Ruigteveld	273,4
N13.01	Vochtig weidevogelgrasland	531,2
N13.02	Wintergastenweide	20,5
N14.03	Haagbeuken- en essenbos	876,2
N15.01	Duinbos	346,9
N15.02	Dennen-, eiken- en beukenbos	235,0
N16.01	Droog bos met productie	512,5
N16.02	Vochtig bos met productie	1.125,4
N17.01	Vochtig hakhout en middenbos	42,6
N17.03	Park- en stinzenbos	202,6
N17.04	Eendenkooi	19,1
	Totaal	133.549,0

IMNAB

Aan de beheertypenkaart en de ambitiekaart ligt het InformatieModel NATuurBeheer (IMNAB) ten grondslag. Dit is een uniforme, landelijke geodatabase (gegevensbestand met geografische gegevens) waarin gegevens van provincies, beheerders en Dienst Regelingen worden opgeslagen en die door alle provincies, uitvoeringsinstanties en beheerders gebruikt kan worden. Het IMNAB draagt bij aan een eenvoudige en snelle gegevensuitwisseling, zodat subsidies snel en eenvoudig kunnen worden toegekend.

De beheertypen zijn vanwege het hoge detailniveau niet geschikt voor weergave op analoge kaart. Daarom wordt in dit Natuurbeheerplan volstaan met globale overzichtskaarten

(kaarten 3 en 4). De detailgegevens zijn via internet te raadplegen op de provinciale website via het GEOLOKET: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan'.

In bijlage 3 staat beschreven hoe men de website kan vinden, welke informatie in het GEOLOKET is opgeslagen en hoe men deze informatie kan raadplegen.

3.5 Zoekgebieden

Voor natuur- en beheergebieden die niet exact op de beheertypenkaart kunnen worden weergegeven zijn in dit Natuurbeheerplan zoekgebieden opgenomen. Dit zijn ruim

begrensd gebieden waarbinnen onder bepaalde randvoorwaarden natuur- en beheergebieden kunnen worden begrensd en waarbinnen onder bepaalde randvoorwaarden beheersubsidie kan worden aangevraagd.

Zoekgebieden voor beheer van binnendijken

Op kaart 5 zijn alle binnendijken van Zeeland weergegeven. Naargelang de natuurwaarde van deze dijken wordt onderscheid gemaakt tussen bloemdijken (botanische waarden staan centraal), faunadijken (verbindingszone staat centraal) en landschappelijke dijken (landschap staat centraal). Per dijktype zijn verschillende vormen van natuur- en landschapsbeheer gewenst. Op al deze dijken bestaan mogelijkheden voor beheer met beheertypen van de Index Natuur en Landschap.

Alleen op dijken die zijn begrensd als agrarisch beheergebied zijn ook agrarische beheerpakketten mogelijk. Particuliere eigenaren en beheerders van binnendijken die in aanmerking willen komen voor subsidie agrarisch natuurbeheer kunnen hiertoe een gemotiveerd verzoek (brief met gedetailleerde kaart) om begrenzing indienen bij de Provincie Zeeland. Nadat de begrenzing is vastgesteld kan subsidie SNL worden aangevraagd.

Zoekgebieden voor akkerrandenbeheer

De akkervogels komen binnen Zeeland geconcentreerd voor in enkele specifieke akkervogelgebieden. De ligging van deze akkervogelgebieden is weergegeven op kaart 6. Daarbuiten kunnen akkervogelgebieden worden ontwikkeld door middel van geconcentreerd akkerrandenbeheer. Samen vormen deze gebieden het provinciale zoekgebied voor akkerrandenbeheer. De begrenzing markeert het zoekgebied voor akkervogelbeheer waarbinnen faunarandenpakketten door middel van collectief beheer kunnen worden aangevraagd.

Zoekgebieden voor weidevogelbeheer

Ook bij het weidevogelbeheer is een verdere concentratie in en rond de echte weidevogelgebieden gewenst. Op kaart 7 zijn de weidevogelgebieden van Zeeland weergegeven. De begrenzing markeert het zoekgebied voor agrarisch weidevogelbeheer waarbinnen op verzoek nieuwe begrenzing van beheergebieden kan plaatsvinden. Buiten deze zoekgebieden worden in beginsel geen nieuwe weidevogelgebieden begrensd.

Zoekgebieden voor ganzenopvang

Het ganzenopvangbeheer is gericht op beheermaatregelen in de ganzenrijke gebieden van Zeeland. Deze zijn in 2006 door GS begrensd en sindsdien niet gewijzigd. De opvanggebieden zijn weergegeven op kaart 8. De begrenzing markeert het zoekgebied voor ganzenopvangbeheer waarbinnen ganzenbeheerpakketten door middel van collectief beheer kunnen worden aangevraagd.

Zoekgebieden voor landschapsbeheer

Landschapsbeheer is mogelijk in alle bestaande natuurgebieden en beheergebieden van de EHS zoals weergegeven op kaart 1. Binnen deze gebieden kunnen landschapspakketten individueel worden aangevraagd.

Buiten de EHS is landschapsbeheer bovendien mogelijk in het Nationaal Landschap Zeeland, met de drie deelgebieden Walcheren, Zak van Zuid-Beveland en West Zeeuwsch Vlaanderen. Dit zoekgebied is weergegeven op kaart 9. De begrenzing markeert het zoekgebied voor landschapsbeheer waarbinnen landschapspakketten buiten EHS door middel van collectief beheer kunnen worden aangevraagd.

4. Toepassingen van het Natuurbeheerplan

4.1 Verwerving van natuurgebieden

Gebieden die op de EHS kaart (Kaart 1) zijn aangeduid als nieuwe natuur of als bestaande natuur met aankooptitel komen in aanmerking voor verwerving ten behoeve van een terreinbeherende organisatie.

Voor deze gebieden heeft BBL een koopplicht. Dat houdt in dat BBL deze gronden dient aan te kopen indien deze door de eigenaar tegen agrarische waarde te koop worden aangeboden. Deze koopplicht is een verwervingsplicht voor BBL, maar geen plicht voor de grondeigenaar om de grond te koop aan te bieden.

Realisatie van nieuwe natuur gebeurt op basis van vrijwilligheid.

Buiten de begrensde natuurgebieden kan BBL in het hele plangebied eveneens gronden verwerven (als ruilgrond) voor de realisatie van de natuurgebieden. BBL blijft dus in het gehele plangebied actief op de grondmarkt. BBL levert gronden door aan terreinbeherende organisaties.

Het grootste deel van de Zeeuwse EHS ligt buitendijks in de deltawateren en in de Voordelta. Hier worden de natuurwaarden primair in stand gehouden door middel van wettelijke bescherming (Natuurbeschermingswet, Natura 2000, Wet op

de Ruimtelijke Ordening). Voor deze gebieden zijn wettelijke bepalingen van kracht. Verwerving van natuurgebied is hier in beginsel niet mogelijk.

Alleen voor droogvallende getijdgronden die direct grenzen aan het vasteland (slikken en schorren) is ook aankoop mogelijk mits een actief beheer noodzakelijk is. Aankoop is alleen mogelijk wanneer het particuliere grond betreft. Bij overheidsgrond is alleen het beheer te verwerven.

Verworven natuurgebied van de EHS wordt doorgeleverd aan een terreinbeherende organisatie, Stichting Het Zeeuwse Landschap, Staatsbosbeheer of Vereniging Natuurmonumenten. Uit het oogpunt van efficiency heeft elke beheerder een eigen werkgebied. Dit is weergegeven op kaart 11. Wanneer daar aanleiding toe is kan de kaart met werkgebieden worden aangepast. In dit Natuurbeheerplan is deze kaart niet gewijzigd.

Binnendijks zijn alle instrumenten van het natuurbeleid van toepassing: wettelijke bescherming, verwerving, functieverandering, inrichting en beheer. Aankoop van natuurgebied geschiedt op vrijwillige basis. De aankopen van natuurgebied door de particuliere terreinbeherende organisaties worden gesubsidieerd via de Regeling Particulier Natuurbeheer (PNB). Aankopen ten behoeve van Staatsbosbeheer worden gefinancierd via het ILG aankoopbudget.

Wildevloemenrand op akker bij Brouwershaven (Schouwen-Duiveland)

4.2 Functieverandering

Gebieden die op de EHS kaart zijn aangeduid als nieuwe natuur komen in aanmerking voor functieverandering. Bij functieverandering wordt het gebied op initiatief van de eigenaar omgevormd van landbouw naar natuur. De waardedaling van de grond wordt gesubsidieerd via de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap.

Voor deze functieverandering bestaat sinds 2005 een fiscale vrijstelling.

Functieverandering wordt gecoördineerd door de Dienst Landelijk Gebied. Functieverandering is in beginsel alleen mogelijk voor beheertypen die gebonden zijn aan het cultuurlandschap en indien er sprake is van eenheid van beheer, zoals beschreven in paragraaf 2.2.1.

4.3 Inrichting en kwaliteitsverbetering van natuurgebieden

In het Subsidiestelsel voor Natuur en Landschapsbeheer wordt onderscheid gemaakt tussen financiering van het beheer en financiering van eenmalige investeringen ter verbetering van de natuurkwaliteit (kwaliteitsimpuls via inrichtingsmaatregelen). Dit is weerspiegeld in twee subsidieregelingen: de Subsidieverordening Natuur en Landschap (SNL) voor het beheer en de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap (SKN) voor inrichting en functieverandering. De reden is dat de afspraken over natuur in de ILG-bestuursovereenkomsten tussen rijk en provincies in het verleden vooral waren gericht op de kwantitatieve opgaven (hoeveel hectares nieuwe natuur wordt er gerealiseerd). Rijk en provincies gaan echter ook afspraken maken over de kwalitatieve opgaven voor natuur (hoe goed staat de natuur ervoor). Het onderscheid tussen beheer en kwaliteitsimpuls wordt gemaakt op basis van een analyse tussen verschillen in de actuele en de gewenste situatie (ambitie) van een gebied. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beheertypen van de Index Natuur en Landschap.

Inrichting Nieuwe EHS ten behoeve van terreinbeherende organisaties

Gebieden met de aanduiding Nieuwe natuur op kaart 1 komen in aanmerking voor inrichtingssubsidie. Aan de hand van het beheertype is vastgelegd welke vormen van inrichting noodzakelijk zijn. Indien het gebied door BBL is aangekocht ten behoeve van een terreinbeherende organisatie zal de inrichting plaatsvinden onder regie van de Provincie. De middelen voor dergelijke inrichtingsprojecten zijn afkomstig uit het ILG budget Inrichting Nieuwe EHS. De uitvoering loopt via de Dienst Landelijk Gebied.

Alle nieuwe natuurgebieden dienen natuurtechnisch te worden ingericht. Vaak moeten landbouwkundige voorzieningen als greppels, prikkeldraad en drainages worden verwijderd, moet de verrijkte bouwvoor worden afgevoerd en moet het

oude reliëf van kreken, platen en oudlandgraslanden worden hersteld. Ook zijn vaak waterhuishoudkundige maatregelen nodig. De inrichting van een nieuw natuurgebied is hierdoor een complex proces waarbij goed rekening moet worden gehouden met de belangen van natuur, landbouw, recreatie en omwonenden.

Voor elk nieuw natuurgebied wordt een natuurontwikkelingsplan opgesteld. Het voortouw ligt bij de Provincie. Deze werkt nauw samen met de andere betrokkenen via de Provinciale Werkgroep Natuurontwikkeling. Hierin zijn vertegenwoordigd de Provincie, de Dienst Landelijk Gebied, de drie terreinbeherende organisaties, de waterschappen, Rijkswaterstaat, de provinciaal archeoloog en als agendalid de afdeling recreatie van de Provincie. Tijdens het opstellen van het plan wordt door de Provincie frequent overleg gevoerd met Dienst Landelijk Gebied (veelal toekomstig uitvoerder) en de natuurbeheerders (soms uitvoerder, bijna altijd eindbeheerder) over uitvoerings- en beheeraspecten, kosten, financiering, recreatief medegebruik, watertoets, programmering, planning, etc.

Bij het opstellen van natuurontwikkelingsplannen hoort steevast ook het overleg met de desbetreffende natuurverenigingen en voorlichting in de streek. Hierbij wordt ook de gemeente betrokken. Dit biedt de direct omwonenden de gelegenheid om op basis van informatie zelf te komen met ideeën en suggesties voor de nieuwe natuur, die in de toekomst immers hun eigen omgeving wordt. Als trekker is de Provincie ook eerstverantwoordelijke voor de communicatie rond het natuurontwikkelingsplan. De opmerkingen vanuit de streek worden verwerkt in een concept-natuurontwikkelingsplan, dat ter advisering wordt aangeboden aan de Provinciale Commissie voor de Groene Ruimte (PCGR). Na verwerking van het PCGR-advies stellen GS het natuurontwikkelingsplan formeel vast als uitwerking van het Natuurgebiedsplan. Vervolgens dient het vastgestelde plan als opdracht aan de uitvoerende organisaties (Dienst Landelijk Gebied/natuurbeheerder), die belast zijn met de daadwerkelijke inrichting.

De kosten van natuurontwikkelingsprojecten worden voldaan uit het ILG budget Inrichting Nieuwe EHS. Aangezien dit budget niet toereikend is voor alle geplande projecten worden aanvullende provinciale budgetten ingezet uit onder andere Kwaliteitsimpuls Groen en NCW.

Na voltooiing van het project wordt het nieuwe natuurgebied overgedragen aan de terreinbeherende instantie, die het gebied daarmee in beheer neemt.

Inrichting bij particulier natuurbeheer

Bij grote particuliere inrichtingsprojecten kan de initiatiefnemer een beroep doen op de provincie voor het opstellen van een inrichtingsplan en voor het organiseren van de inrichtingswerken. De beheerder is daarbij verzekerd dat het plan op de juiste wijze wordt uitgevoerd.

Particuliere grondeigenaren kunnen er ook voor kiezen de inrichting onder eigen regie uit te voeren. Hierbij zijn de toe-

komstige beheerders zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van het natuurontwikkelingsplan op basis van de overeenkomst die zij aangaan met de Dienst Regelingen.

Ook zorgt de beheerder zelf voor de communicatie naar de streek. Bij de uitvoering is goed overleg met de Provincie dan wel Dienst Landelijk Gebied noodzakelijk.

Bij particulier natuurbeheer ligt het voortouw bij de inrichting bij de particuliere eigenaar. Deze kan voor advisering een beroep doen op de Provincie Zeeland (begrenzing, beheertypen), de Dienst Regelingen (subsidievoorwaarden) en gespecialiseerde organisaties zoals de Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied en de Stichting Landschapsbeheer Zeeland. De eigenaar overlegt met de Provincie en Dienst Landelijk Gebied bij het uitwerken van natuurdoelen en maatregelen voor het desbetreffende gebied. Desgewenst kan de Provincie, als nadere uitwerking van het Natuurbeheerplan, een inrichtingsschets opstellen waarin de beheertypen nader worden uitgewerkt. De particuliere natuurbeheerder is ook verantwoordelijk voor afspraken met de betrokken organisaties en voorlichting in de streek. Voordat het project kan worden uitgevoerd dient een bestemmingswijziging bij de gemeente te worden aangevraagd.

Kwaliteitsimpuls bestaande natuur

Bestaande natuurgebieden waar het beheertype ambitie niet wordt gehaald en waar een kwaliteitsimpuls gewenst is zullen bij voorkeur door de beheerder worden ingericht. Deze kan hierbij advies of ondersteuning inroepen bij de Dienst Landelijk Gebied. Oude natuurgebieden hebben veelal te kam-

pen met de gevolgen van verdroging en eutrofiëring uit het verleden. Door de waterhuishouding te verbeteren en de verrijkte bodemlaag af te plaggen kan de variatie van het gebied worden vergroot en kan de natuur zich weer herstellen.

Kwaliteitsverbetering van bestaande natuur vindt plaats op initiatief van de terreinbeheerder. Deze kan voor het uitvoeren van de herstelmaatregelen een beroep doen op uiteenlopende subsidievormen, zoals de Subsidie Effectgerichte Maatregelen (EGM/OBN), de ILG Subsidie milieutekort en de ILG subsidie Inrichting EHS. Subsidieaanvragen worden getoetst aan dit Natuurbeheerplan.

Subsidies voor kwaliteitsimpuls worden verstrekt op basis van de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap. De aanvragen worden door de provincie getoetst aan het brede provinciale Meerjarenprogramma Vitaal Platteland (pMJP) en aan de doelen in dit Natuurbeheerplan. De investeringssubsidie kan gericht zijn op:

- a. maatregelen voor verbetering van de natuurkwaliteit in een bestaand natuurterrein waarbij het beheertype niet verandert;
- b. inrichtingsmaatregelen in een bestaand natuurterrein waarbij van het aanwezige beheertype wordt overgestapt naar het gewenste beheertype;
- c. inrichtingsmaatregelen op landbouwgrond om de kwaliteit van een aanwezig agrarisch beheertype te verhogen;

Voor de specifieke voorwaarden met betrekking tot de verlening van een investeringssubsidie wordt verwezen naar de provinciale Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap.

Inrichting van een nieuw natuurgebied Van Haftenpolder (Tholen)

Herstel bloemdijken

Om verruigde bloemdijken effectief te kunnen herstellen tot soortenrijke dijken is een eenmalige opknapbeurt in sommige gevallen noodzakelijk. Daarbij kan de opslag van ruigte, dominante grassen en struiken worden verwijderd, waarna het terrein in beheer kan worden genomen. De provincie stelt subsidie beschikbaar voor dijken waarop een beheertype Bloemdijk N12.01 of een agrarisch botanisch beheerpakket is opgesteld. Zowel terreinbeheerders als particulieren en boeren kunnen van deze mogelijkheid gebruik maken. De aanvraag loopt via de Stichting Landschapsbeheer Zeeland. Voor dit doel is 25.000 euro provinciaal budget per jaar gereserveerd, overeenkomstig het provinciale dijkennactieplan.

4.4 Beheer van natuurgebieden en agrarische beheergebieden

Beheer van natuurgebieden

Het beheertype, zoals dat in dit Natuurbeheerplan is opgenomen, bevat de beheermaatregelen die horen bij de subsidiëring. De natuurbeheerder dient de doelstellingen van een beheertype na te leven en aldus de omschreven kwaliteit in het beheertijdvak van 6 jaar te behouden. Door middel van controles, audits en monitoring wordt nagegaan of de gestelde doelen worden gehaald of dat moet worden bijgestuurd.

Beheersubsidie kan alleen worden aangevraagd voor gebieden in dit Natuurbeheerplan waarop een natuurbeheertype is vastgesteld.

De beheertypen kunnen per gebied in detail worden bekeken op de provinciale website via het GEOLOKET.

Beheer van agrarische beheergebieden

Agrarische beheersubsidie kan alleen worden aangevraagd voor gebieden in dit Natuurbeheerplan waarop een beheerpakket is vastgesteld en voor gebieden die deel uitmaken van een collectief agrarisch beheerplan.

In dit Natuurbeheerplan zijn voor alle agrarische beheergebieden van Zeeland beheerpakketten opgenomen. In deze beheerpakketten staat de beoogde natuurkwaliteit beschreven en staan voorschriften voor het beheer. De agrarische beheerder dient de bepalingen van een beheerpakket na te leven en aldus het omschreven natuurdoel in het beheertijdvak van 6 jaar te realiseren. Door middel van controles en monitoring wordt nagegaan of de gestelde doelen worden gehaald of dat moet worden bijgestuurd. De controle bij agrarisch natuurbeheer is afgestemd op de eisen van de EU.

De agrarische beheerpakketten kunnen per gebied in detail worden bekeken op de provinciale website via het GEOLOKET.

Agrarisch weidevogelbeheer

Bij het weidevogelbeheer draait het om de rustperiode tijdens het broedseizoen waarbinnen de weidevogels zich ongestoord moeten kunnen voortplanten. In dit Natuurbeheerplan zijn beheerpakketten met langere rustperiodes opgenomen.

Agrarisch akkerfaunabeheer

Het agrarisch akkerfaunabeheer is specifiek gericht op akkervogels zoals Patrijs en Veldleeuwerik. De ligging en begroeiing van de faunarand worden afgestemd op deze soorten. Akkerranden voor de Patrijs zijn gevarieerd met 3 stroken, te weten hoog gras, laag gras en kale grond. Akkerranden voor de Veldleeuwerik zijn breed met stroken laag gras en kale grond.

Bij het opstellen van het collectief beheerplan akkerrandenbeheer worden de volgende spelregels gevolgd:

- randen worden bijvoorkeur gesitueerd in of nabij bestaande broedterritoria van akkervogels, m.n. Patrijs en Veldleeuwerik
- randen worden bijvoorkeur gesitueerd nabij andere groenelementen zoals heggen, sloten, kreken, dijken
- randen worden bij voorkeur niet gesitueerd langs drukke verkeerswegen, nabij bewoond gebied, op kopakkers en nabij hoge beplanting
- het beheer van de rand wordt afgestemd op de beoogde akkervogelsoort. Gevarieerde grasranden voor Veldleeuwerik; gevarieerde gras- en ruigteranden voor Patrijs
- de afstand tussen broedbiotopen (akkerranden en andere elementen) is kleiner dan 500 m.
- de verhouding tussen zomerranden en winterranden is bij voorkeur 5:1
- bij het inzaaien van de randen wordt gebruik gemaakt van zaadmengsels en zaaidichtheden zoals ontwikkeld in de projecten Akkerranden à la carte en Integrale akkerimpuls Zeeland. Deze mengsels zijn beschreven in bijlage 5. In het Collectief beheerplan akkerranden Zeeland kunnen nadere details worden vastgesteld over het zaadmengsels, randbreedtes en strokenbeheer.

Aangezien de faunaranden vaak langs waterlopen liggen dient het beheer van akkerrand en waterloop op elkaar afgestemd te worden. De meeste sloten en watergangen in Zeeland zijn opgenomen in zogenaamde 'delfplannen' van de beide Zeeuwse waterschappen. Gemiddeld eens in de 8 jaar wordt een sloot geschoond of uitgebaggerd. Slootkanten worden bovendien jaarlijks gemaaid. Het berijden van een akkerrand en het deponeren van bagger op een akkerrand vormt een voortdurend aandachtspunt aangezien dit de kwaliteit van de faunarand kan aantasten. De Dienst Landelijk Gebied en de waterschappen hebben hierover het volgende afgesproken:

- de akkerrand is een volwaardig landbouwproduct waarmee zorgvuldig wordt omgegaan

- de akkerbouwer heeft een ontvangplicht voor baggerspecie
- delven gebeurt eens in de 8 jaar; 1x in het beheertijdvak mag hiertoe de rand bereden worden
- bij een smalle rand (tot 12 m) wordt de bagger over de rand heen op de akker gezet; bij een brede rand wordt de bagger in rijen haaks op de sloot in de akkerrand gezet
- maaien gebeurt zoveel mogelijk vanaf de weg
- waterschap en eigenaar wisselen informatie uit over de ligging van de faunaranden, over het delfplan en over de maaidata
- de waterschappen informeren elk voorjaar bij de Dienst Regelingen naar de ligging van de faunaranden
- de Dienst Regelingen verstrekt op verzoek kaarten met de ligging van akkerranden aan waterschappen
- de aanvrager blijft verantwoordelijk voor de kwaliteit van de akkerrand.

Agrarisch beheer binnendijken

Bij het agrarisch beheer van binnendijken wordt onderscheid gemaakt tussen bloemdijken, faunadijken en landschappelijke dijken. Zie kaart 5 voor de ligging van deze dijken. Bloemdijken vereisen een botanisch beheer waarbij verschraling centraal staat. De beste resultaten bij het beheren van bloemdijken in Zeeland kunnen worden behaald met een gemengd beheer van jaarlijks maaien en afvoeren van de grasproductie en incidentele extensieve begrazing of door begrazing met schaapskudde.

Bij de faunadijken en landschappelijke dijken staan de terreinvariatie en het landschapsschoon centraal. Het beheer wordt gericht op behoud van het grazige karakter van de dijken met enkele verspreide struweelementen. Hierbij hoort het agrarische beheerpakket Botanisch weiland..

Agrarisch beheer botanische graslanden

Voor agrarisch natuurbeheer van botanische graslanden zijn de beheerpakketten Botanisch hooiland en Botanisch weiland beschikbaar. Deze bieden de mogelijkheid voor maai- of begrazingsbeheer. De pakketten zijn opgesteld voor zilte graslanden, dijken en bepaalde schrale kreekgraslanden.

Agrarisch opvangbeheer overwinterende ganzen

Binnen de zoekgebieden voor ganzenopvang (zie kaart 8) kan men gedurende het winterseizoen een beheerpakket kiezen voor opvangbeheer op grasland, bouwland of groenbemester.

Grondsoortenkaart

Bij het samenstellen van agrarische beheerpakketten is in sommige gevallen onderscheid gemaakt tussen beheerpak-

ketten voor zandgrond en beheerpakketten voor kleigrond. Zandgronden zijn in Zeeland beperkt tot het duingebied en de hogere zandgronden. Kleigronden zijn in Zeeland aanwezig in het zeekleigebied. Zie kaart 10.

4.5 Landschapsbeheer

Voor het landschapsbeheer in de provincie Zeeland zijn diverse beheerpakketten beschikbaar. Zie bijlage 1. Deze pakketten zijn vrij opengesteld binnen de begrensde natuur- en beheergebieden van de EHS. Dat betekent dat de beheerder van elk natuur- of beheergebied er voor kan kiezen om landschapspakketten aan te vragen.

De landschapspakketten worden ook opengesteld buiten de EHS binnen de Nationale Landschappen van Zeeland, te weten West Zeeuwsch-Vlaanderen, Walcheren en Zak van Zuid-Beveland. De begrenzing van deze Nationale Landschappen is weergegeven op kaart 9, ontleend aan het Omgevingsplan Zeeland. Landschapspakketten kunnen binnen de Nationale landschappen niet individueel worden aangevraagd. De landschapselementen worden per gebied gecombineerd in een collectief beheerplan dat door de beheerorganisaties in samenwerking met de provincie wordt opgesteld. De Stichting Landschapsbeheer Zeeland kan hierbij als coördinator optreden.

Buiten de EHS en buiten de Nationale Landschappen van Zeeland wordt het beheer van landschapselementen gestimuleerd door middel van de Verordening Onderhoud Landschapselementen. Deze is aanvullend op de landschapspakketten van de Subsidieverordening natuur en landschap. Verzoeken om advisering of om subsidie voor landschapsbeheer buiten de EHS en buiten Nationaal Landschap kunnen worden ingediend bij de Stichting Landschapsbeheer Zeeland.

4.6 Overige maatregelen

Recreatiebeheer

Alle natuurgebieden binnen de Zeeuwse EHS die voldoen aan de normen voor ontsluiting en toegankelijkheid en waar een beheerpakket wordt afgesloten komen in aanmerking voor de recreatiesubsidie. Het recreatiepakket R1 wordt opengesteld voor alle natuurgebieden.

Kwetsbare natuurgebieden moeten worden ontzien. Vertrapping van zeldzame planten en verstoring van kwetsbare diersoorten moet worden voorkomen. Dit betekent dat openstelling van kwetsbare gebieden nader moet worden overwogen en dat zo nodig moet worden overgegaan tot het geheel of gedeeltelijk afsluiten van het gebied. Deze onthefing van de openstelling dient te worden aangevraagd bij de Dienst Regelingen.

Natuur beleven in duingebied Oranjezon (Walcheren)

Waterbeheer

Het beheer van natuurgebieden en agrarische beheergebieden strekt zich in veel gevallen ook uit tot water- en oevergebieden. Bij het begrenzen van de natuur- en beheergebieden is rekening gehouden met een goede afstemming van natuurdoelen en eisen vanuit het waterbeheer. Dit geldt bijvoorbeeld voor het beheer van kreken en moerasgebieden, het beheer van akkerranden en voor het beheer van natte ecologische verbindingzones. In overleg met de waterschappen wordt toegewerkt naar een optimale waterhuishouding.

Milieubeheer

Bij het begrenzen van natuur- en beheergebieden is ook rekening gehouden met een goede afstemming tussen natuurtype en milieukwaliteit. Dit komt onder andere tot uiting in de begrenzing van kritische beheertypen in de duinen en de begrenzing van meer robuuste beheertypen in het cultuurlandschap. Voor natuurgebieden waar verzuivering tengevolge van milieudruk heeft plaatsgevonden bestaat de mogelijkheid voor kwaliteitsverbetering zoals beschreven in paragraaf 4.3.

Natura 2000

Dit Natuurbeheerplan bevat ook de beheertypen voor alle Natura 2000 gebieden in Zeeland.

5. Het nieuwe Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer

5.1 Onderdelen van het nieuwe subsidiestelsel

Het nieuwe Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer (SNL) omvat de volgende onderdelen:

- een Toelichting Subsidiestelsel Natuur en Landschapsbeheer, dit is een toelichting van het IPO.
- de Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer. Het betreft een landelijk uniforme regelingstekst die door de afzonderlijke provincies als provinciale verordening wordt vastgesteld.
- de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap.
- de Index Natuur en Landschap. Dit is een landelijk uniforme beschrijving van natuurkwaliteiten (producten) en beheermaatregelen voor natuurgebieden, agrarische beheergebieden en landschapselementen, inclusief de daarbij horende vergoedingen.
- het Provinciaal Natuurbeheerplan. Dit bevat de gebiedspecifieke aanduidingen die nodig zijn voor het juiste beheer op de juiste plaats.

Gedeputeerde Staten hebben op 2 juni 2009 besloten het stelsel in te voeren.

Het werkgebied van het subsidiestelsel is beperkt tot de begrensde EHS-gebieden en het Nationaal Landschap. Voor gebieden buiten de EHS blijft de Verordening Onderhoud Landschapselementen van kracht. Buiten de EHS kunnen de komende jaren projecten in de vorm van groenblauwe diensten worden ontwikkeld.

5.2 De Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer

Voor het beheer van natuur, agrarische natuur en landschapselementen kunnen beheerders in aanmerking komen voor een subsidie. De spelregels voor subsidieverlening staan beschreven in de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) die op 2 juni 2009 door Gedeputeerde Staten van Zeeland is vastgesteld. Deze verordening vervangt de provinciale subsidieregelingen Natuurbeheer (PSN) en Agrarisch natuurbeheer (PSAN).

Het nieuwe subsidiestelsel gaat uit van een eenvoudige manier van aanvragen, zo weinig mogelijk regels, vertrouwen in de beheerder en minimale administratieve lasten. De Dienst Regelingen (DR) en de Dienst Landelijk Gebied (DLG) en de Algemene Inspectiedienst (AID) zijn belast met de uitvoering van de regelingen.

De beheerders worden in het nieuwe stelsel aangesproken op het uitgevoerde beheer en niet op het natuurresultaat. De kwaliteit van het beheer wordt gewaarborgd door monitoring, certificering en de daarbij behorende controles en evaluaties. Als uit de monitoring blijkt dat het beheer niet toereikend is

om de bestaande kwaliteit te waarborgen, kan dat reden zijn om het beheer aan te passen, de milieucondities in het gebied te verbeteren, of in het uiterste geval het doel bij te stellen.

Voor agrarisch natuurbeheer wordt jaarlijks de subsidie vastgesteld en niet meer aan het einde van een zesjarige periode. Dat geeft meer helderheid voor de ontvanger van de subsidie. Ook is het door de jaarlijkse cyclus eenvoudiger om meer actuele tarieven vast te stellen. Bovendien voldoet de hogere frequentie aan de wens van de EU.

In het nieuwe stelsel is een onderscheid gemaakt tussen financiering van het beheer van de bestaande natuur en eenmalige investeringen die nodig zijn om de natuurkwaliteit te verbeteren, de zogeheten kwaliteitsimpulsen. Het onderscheid tussen beheer en kwaliteitsimpulsen wordt gemaakt op basis van verschillen in de actuele en de gewenste situatie van een gebied. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de beheertypen in de Index Natuur en Landschap.

De huidige provinciale subsidieregelingen Natuurbeheer (PSN) en Agrarische natuurbeheer (PSAN) worden vervangen. De onderdelen inrichting en functieverandering uit de oude regeling zijn in de provinciale Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap opgenomen.

Verder bevat de nieuwe Subsidieverordening voorschriften met betrekking tot

- wie subsidie kan aanvragen
- hoe subsidieaanvragen kunnen worden gebundeld
- certificering van beheerders
- staatsteuntoets
- subsidieplafonds en aanvraagperioden
- behandeling van subsidieaanvragen
- beslistermijnen
- verplichtingen van de beheerder
- subsidievaststelling
- probleemgebiedensubsidie
- subsidie voor organisatiekosten en coördinatiekosten
- wijziging en intrekking van overeenkomsten
- controle

In de regelingstekst en op www.natuurbeheersubsidie.nl wordt de Subsidieverordening uitgelegd, staat wie voor subsidie in aanmerking komt en hoe de subsidie moet worden aangevraagd.

Jaarlijks stelt GS door middel van een Openstellingsbesluit de aanvraagperiode, de tarieven en de subsidieplafonds van de SNL vast.

5.3 Toepassing van de beheertypenkaart

Op de beheertypenkaart zijn alle bestaande en nog te ontwik-

kelen natuur, alle agrarische natuur en de landschapselementen begrensd en getypeerd volgens de Index Natuur en Landschap. Deze kaart is de basis voor de beoordeling van subsidieaanvragen. De kaart geeft aan voor welk beheertype op een bepaalde locatie een beheerder subsidie kan aanvragen.

Op de ambitiekaart kunnen andere doelen staan vermeld dan op de beheertypenkaart. Op enig moment kan het beheertype van de ambitiekaart wel worden bereikt. De beheertypenkaart zal daarom periodiek worden aangepast en geactualiseerd en uiteindelijk steeds dichterbij de gewenste eindsituatie komen.

Toepassing voor natuurgebieden

Voor natuurbeheer staat op de beheertypenkaart (kaart 4) aangegeven welke gebieden voor subsidie in aanmerking komen en welk soort subsidie op de betreffende gebieden kan worden verstrekt. Per gebied is één beheertype toegekend en een beheerder komt alleen voor financiering van het toegekende beheertype in aanmerking. Indien er nog geen bestaand beheertype aanwezig is, wordt het op de kaart als type N00.01 aangegeven. Dit betekent dat hier omvorming naar een gewenst beheertype uit de ambitiekaart nodig is. Deze gronden komen nu niet voor beheersubsidie in aanmerking. In principe worden alle subsidiabele gebieden op de beheertypenkaart weergegeven.

Toepassing voor agrarische beheergebieden

Voor agrarisch natuurbeheer staat op de beheertypenkaart aangegeven welke gebieden voor subsidie in aanmerking komen. Voor dynamisch beheer zijn collectieve beheerplannen vereist. De provincie geeft bij het botanische beheer en het weidevogelbeheer precies aan welk pakket in welk gebied van toepassing is. Bij het dynamische beheer worden eerst collectieve beheerplannen opgesteld. De voorwaarden (spelregels) voor collectief beheer staan in paragraaf 5.4.

Toepassing voor landschapselementen

Voor subsidies landschapsbeheer is aangegeven binnen welke gebieden voor welke landschapsbeheertypen subsidies landschapsbeheer kunnen worden verstrekt.

De beheerpakketten voor landschapsbeheer zijn begrensd in de vorm van zoekgebieden. Daarbij is sprake van twee zoekgebieden.

Zoekgebied 1 omvat landschapselementen binnen de EHS. Eigenaren/beheerders kunnen voor de individuele elementen beheersubsidie aanvragen. De mogelijke pakketten zijn weergegeven in bijlage 1.

Zoekgebied 2 omvat landschapselementen in Nationaal landschap buiten EHS. Eigenaren/beheerders kunnen voor de individuele elementen beheersubsidie aanvragen wanneer deze zijn opgenomen in een collectief beheerplan. De mogelijke pakketten zijn weergegeven in bijlage 1.

Het Pereboomse gat, een particulier natuurgebied bij Koewacht (West-Zeeuwsch Vlaanderen)

5.4 Collectief beheer

In dit Natuurbeheerplan zijn zoekgebieden aangewezen voor akkerrandenbeheer, ganzenbeheer en landschapsbeheer buiten EHS, waarbij een collectief beheerplan vereist is. Een collectief beheerplan is met name nodig voor gebieden met dynamisch beheer, voor gebieden met zeer veel kleine beheereenheden en in gebieden waar een gebiedsgerichte benadering gewenst is. Door middel van een collectief beheerplan kan de organisatie en effectiviteit van het beheer worden verbeterd en kan de gewenste samenwerking tussen beheerders vorm worden gegeven.

Een collectief beheerplan is een gedetailleerde uitwerking van de agrarische beheereenheden op gebiedsniveau. Het beheer binnen de zoekgebieden wordt door de beheerders in onderling overleg uitgewerkt. Het collectief beheerplan bevat een digitale kaart die afzonderlijk door de provincie wordt vastgesteld en die als basis dient voor de subsidieaanvraag. Het collectief beheerplan wordt opgesteld door of namens de ANV's.

Voor Zeeland is een collectief beheerplan noodzakelijk voor het akkerrandenbeheer, voor landschapsbeheer in Nationaal Landschap buiten EHS en voor het beheer van ganzenfoeraergebieden.

Collectief beheer akkerranden

In verband met het hoge detailniveau en het sterke verloop van het akkerrandenbeheer is een nauwkeurige inkleuring van de beheergebieden elk jaar noodzakelijk. Het collectief beheerplan wordt opgesteld door of namens de ANV's. Deze worden daarbij ondersteund door de Dienst Landelijk Gebied (GIS, redactie) en Stichting Landschapsbeheer Zeeland (ecologische advies). De spelregels voor het samenstellen van het collectief beheerplan akkerranden zijn beschreven in paragraaf 2.2.4 (ligging van de randen) en 4.4 (beheermaatregelen). Bij het opstellen van het collectief beheerplan kunnen de provinciale randvoorwaarden verder worden gedetailleerd.

Collectief beheer landschapselementen buiten EHS

In verband met het hoge detailniveau van de landschapspakketten is ook hierbij een nauwkeurige inkleuring van de beheergebieden buiten EHS noodzakelijk. De inkleuring kan gebeuren door de samenwerkende beheerorganisaties zoals ANV's, Stichting Landschapsbeheer Zeeland of Dienst Landelijk Gebied.

Collectief beheer ganzenfoeraergebieden

Binnen de begrensde ganzenfoeraergebieden zijn er subsidiemogelijkheden in het kader van de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer. In de regelingstekst en op www.natuurbeheersubsidie.nl wordt de subsidie voor ganzenfoeraergebieden uitgelegd, staat wie voor subsidie in

aanmerking komt en hoe de subsidie moet worden aangevraagd.

In dit Natuurbeheerplan is de begrenzing van de foerageergebieden opgenomen als beheertype A01.03. In het collectief beheerplan wordt de ligging van de opvangpercelen en de beheermaatregelen door de beheerders concreet weergegeven.

Weidevogelbeheer

Voor het weidevogelbeheer is in Zeeland geen collectief beheerplan verplicht. Dit wijkt af van de werkwijzen in andere provincies. Een collectief beheerplan voor weidevogelbeheer is in Zeeland niet noodzakelijk aangezien alle weidevogelgebieden 1:1 zijn begrensd en ook het beheerpakket door de Provincie concreet is vastgesteld. De komende jaren wordt bezien of concentratie van het weidevogelbeheer in kerngebieden mogelijk is en of een collectief beheerplan daarbij zinvol is.

5.5 Subsidie EU probleemgebieden

Natuurlijke omstandigheden, zoals een uitgesproken reliëf, hoge grondwaterpeilen of onregelmatige perceelsvormen, kunnen een beperking vormen voor de landbouw in bepaalde gebieden. Op deze gronden is grondbewerking moeilijker door de natuurlijke handicaps. Door deze fysieke omstandigheden hebben de agrariërs een concurrentienadeel, immers de productiekosten worden hoger en het rendement lager. Daarom is voor deze gebieden door de EU een extra subsidievorm ingesteld ter compensatie van de natuurlijke handicaps. Voorheen stond deze vergoeding bekend als de zogenaamde 'bergboerenregeling'. De gronden waar deze compensatie van toepassing is worden EU probleemgebieden genoemd.

Deze subsidiëring voor natuurlijke handicaps wordt deels door de nationale overheid en deels door de Europese Commissie (EC) gefinancierd. Voorwaarde voor het mogen verstrekken van deze subsidie is dat de probleemgebieden waarbinnen de subsidie voor natuurlijke handicaps wordt verstrekt zijn aangemeld en goedgekeurd door de Europese Commissie. Nederland heeft afspraken gemaakt met de Europese Commissie over de criteria waaraan gebieden moeten voldoen die door Nederland aangemerkt worden als probleemgebied.

Voor probleemgebiedensubsidies wordt in het Natuurbeheerplan alleen bepaald waar die subsidie kan worden verstrekt. De begrenzing is eerder door (Provinciale/Gedeputeerde) Staten vastgesteld in de jaren tachtig van de vorige eeuw en op 7-4-1993 goedgekeurd door de Europese commissie.

Die begrenzing is zonder wijziging overgenomen in dit Natuurbeheerplan. Er heeft dus ten opzichte van de eerdere begrenzing geen wijziging plaatsgevonden in dit Natuurbeheerplan. In de regelingstekst en op de website www.natuurbeheersubsidie.nl worden de subsidies voor pro-

bleemgebieden uitgelegd, staat wie voor subsidie in aanmerking komt en hoe de subsidie moet worden aangevraagd. Subsidie EU probleemgebieden is alleen mogelijk als toeslag op een agrarisch beheerpakket van SNL, SAN of PSAN.

5.6 Toeslagen

Probleemgebiedenvergoeding

De subsidie voor EU probleemgebieden is een toeslag op het actieve agrarische beheer en kan alleen worden aangevraagd voor gebieden met een lopend agrarisch beheerpakket van de SNL, SAN of PSAN.

Vaarland

Voor het natuurbeheer op eilanden die alleen per boot bereikbaar zijn moet de beheerder extra kosten maken. Deze kosten zijn niet meegenomen in de standaardvergoeding. Voor deze

gebieden kan de beheerder een toeslag op de beheersubsidie aanvragen.

Schaapskuddes

Ook voor het beheer van bloemdijken door middel van schaapskuddes moet de beheerder extra kosten maken. De extra kosten worden ten dele gecompenseerd doordat bij begrazing met schaapskudde geen rasters nodig zijn. Voor de bloemdijken waar de standaardsubsidie niet toereikend is kan door de beheerder een toeslag voor beheer met schaapskudde worden aangevraagd.

Recreatie

Voor het openstellen van bestaande natuurgebieden worden door de natuurbeheerder eveneens kosten gemaakt die niet in de standaardvergoeding zijn opgenomen. Bij openstelling kan de natuurbeheerder een recreatietoeslag aanvragen op basis van het recreatiepakket R1.

6. Uitvoering van het Natuurbeheerplan

6.1 Organisatie

De volgende organisaties zijn actief in het natuur- en landschapsbeheer.

Terreinbeherende organisaties

De drie grote terreinbeherende organisaties in Zeeland, Staatsbosbeheer (SBB), Natuurmonumenten (NM) en Het Zeeuwse Landschap zijn als zodanig erkend door Rijk en Provincie en leggen zich van oudsher specifiek toe op het beheren van natuurgebieden. De werkgebieden van deze organisaties zijn afgebakend en zijn weergegeven op kaart 11. Deze werkgebieden zijn noodzakelijk om te kunnen komen tot een efficiënte bedrijfsvoering. De terreinbeherende organisaties nemen nieuwe natuurgebieden in beheer en zijn verantwoordelijk voor instandhouding van de natuurkwaliteit.

Particuliere natuurbeheerders

Steeds meer particulieren kiezen ervoor hun eigen natuurgebied zelf te beheren. Zij werken daarbij vaak samen met de Dienst Landelijk Gebied, de Unie van Bosgroepen, de Stichting Beheer Natuur en Landelijk Gebied en de Stichting Zeeuws Particulier Grondbezit.

Agrarische natuurbeheerders

De agrarische natuurbeheerders verzorgen het beheer van de begrensde beheergebieden. Zij zijn verantwoordelijk voor het behoud van de natuurwaarden op de beheerde terreinen, zoals akkervogelranden- en weidevogelgebieden, bloemdijken en landschapselementen.

Agrarische natuurverenigingen

Het agrarisch natuurbeheer in Zeeland heeft zich de laatste jaren duidelijk verbreed. In vrijwel alle regio's van Zeeland zijn inmiddels agrarische natuurverenigingen actief. Deze vervullen een voortrekkersrol voor uitbreiding en verbreding van de beheeractiviteiten. Ook wordt steeds meer samengewerkt met andere organisaties zoals terreinbeheerders, waterschappen, Stichting Landschapsbeheer Zeeland en gemeenten. Binnen de koepel van de Zuidelijke Land- en Tuinbouw-organisaties (ZLTO) en de ANV's wordt het agrarisch natuurbeheer verder gestimuleerd. Voor een effectief beheer is samenwerking van alle beheerders binnen een ANV-gebied gewenst. De ANV's spelen een coördinerende rol bij het aanvragen van subsidie en bij de kwaliteitszorg in het beheer. Ook collectief beheer hoort daarbij tot de mogelijkheden. De werkgebieden van de Zeeuwse ANV's zijn weergegeven op kaart 12.

Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Deze zelfstandige stichting coördineert het landschapsbeheer buiten de EHS en heeft een stimulerende rol in het agrarisch natuurbeheer binnen de EHS, in het bijzonder voor weidevogels, akkervogels en bloemdijken.

Organisaties voor beheer met schaapskuddes

In Zeeland zijn de Stichting Zeeuwse Schaapskudde en de Stichting Dijk- en Kreekebehoud al sinds vele jaren actief in het beheer van natuurgebieden – met name bloemdijken – door middel van een gescheperde schaapskudde. Sinds 2007 is ook op Tholen een gescheperde schaapskudde actief. Onder de nieuwe Subsidieverordening wordt het beheer met schaapskuddes verder geïntegreerd in het beheer van bloemdijken, waarbij de terreinbeheerder en de stichtingen nadere afspraken kunnen maken over het beheer.

Gemeenten

De gemeente zorgt voor de planologische inpassing van gerealiseerde natuurgebieden en vertegenwoordigt als direct betrokken overheid tijdens het hele proces met name ook de belangen van de lokale bevolking. Daarnaast hebben sommige gemeenten natuurgebieden onder de SNL in beheer.

Rijk en provincies

Het rijk stelt het landelijke natuurbeleid vast en stelt voor de uitvoering hiervan rijksbudget beschikbaar. De Provincie voert het landelijke beleid uit, begrenst de natuurgebieden en beheergebieden, werkt de natuurdoelen uit in het Natuurbeheerplan, programmeert de inrichting en bijbehorende budgetten (ILG), stelt natuurontwikkelingsplannen op, stuurt het beheer aan en stimuleert de vermaatschappelijking van het natuurbeleid. Verder stelt de provincie jaarlijks de aanvraagperiode en subsidieplafonds vast.

Provinciale Commissie voor de Groene Ruimte

Deze commissie bestaat uit vertegenwoordigers van alle organisaties voor het landelijke gebied en adviseert het college van GS in beleidszaken voor het landelijk gebied.

Dienst Regelingen

De Dienst Regelingen is het centrale loket voor behandeling van subsidieaanvragen. Deze draagt zorg voor een vlotte en

correcte afhandeling van aanvragen en beoordelingen en informeert de belangstellende over de mogelijkheden van de Subsidieverordeningen.

De Dienst Regelingen voert de Subsidieverordening Natuur en Landschapsbeheer uit in opdracht en in mandaat van de provincie. Tot de taken van de Dienst Regelingen behoren: het administreren van subsidie aanvragen, het beschikken of afwijzen van aanvragen, controle, behandeling van bezwaar en beroepzaken, voorlichting en rapportage. Subsidieverzoeken voor beheertypen en beheerpakketten en voor functieverandering en inrichting kunnen worden ingediend bij de Dienst Regelingen.

Voor het aanvragen van overeenkomsten dient een aanvraagformulier te worden ingediend. Dit formulier is te bestellen bij de Dienst Regelingen of te downloaden van de website. Met ingang van 2010 worden beheerders aangespoord digitaal aan te vragen.

Voor het aanvragen van overeenkomsten worden elk jaar een of meer aanvraagperioden opengesteld. De precieze datums van openen en sluiten van de inschrijvingsperioden worden door de Provincie bekend gemaakt op de provinciale website en zijn te verkrijgen bij de Dienst Regelingen.

Bij het invullen van de aanvraagformulieren zijn naast persoonsgegevens en gegevens over het betreffende gebied ook diverse gegevens uit het Natuurbeheerplan vereist. Voor algemene informatie over de Subsidieverordeningen kan men contact opnemen met de Dienst Regelingen.

Dienst Landelijk Gebied

De Dienst Landelijk Gebied heeft als taken de grondverwerving, de inrichting van nieuwe natuurgebieden, advisering over natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer en particulier natuurbeheer en de communicatie met de omgeving. De Dienst Landelijk Gebied verzorgt de uitvoering van de gebiedsgerichte projecten. Voor vragen over de uitvoering van het subsidiestelsel kan men contact met de Dienst Landelijk Gebied opnemen.

Bewoners en bezoekers

Ook de bewoners en bezoekers van de natuurgebieden en beheergebieden van de EHS spelen een belangrijk rol in het beheer. Zij kunnen een bijdrage leveren aan het beheer, hetzij op eigen grond, hetzij als vrijwilliger bij een terreinbeherende organisatie of particuliere beheerder of agrarisch natuurbeheerder. Verder wordt met de bewoners en bezoekers rekening gehouden bij het openstellen van de gebieden en door middel van het aanbrenge van recreatievoorzieningen.

Naar de burgers van Zeeland toe is een goede communicatie over het natuurbeleid van groot belang. De vele natuurontwikkelingsprojecten en initiatieven voor herstel en verfraaiing van het landschap hebben een grote impact op de woon- en leefomgeving van de burgers in Zeeland. Soms zijn ingrijpende maatregelen nodig, zoals het kappen van bomen, het aanleggen van moeras of het beplanten van akkers. Hierbij geldt dat deze ingrepen alleen mogelijk zijn in nauwe samenspraak

Overleg over natuurbeheer langs de Moerspui bij Axel (Zeeuwsch-Vlaanderen)

met betrokkenen. Door in een vroeg stadium te overleggen kunnen de plannen worden uitgelegd en kan begrip worden gewekt. Daarbij kan bovendien ook rekening gehouden worden met de ideeën en wensen van omwonenden. Dat is belangrijk omdat de nieuwe natuurgebieden voor hen deel uitmaken van de dagelijkse leefomgeving.

In bijlage 4 is een gedetailleerde lijst opgenomen met adressen, telefoonnummers en websites van de organisaties die betrokken zijn bij het beheer van het landelijk gebied in Zeeland.

6.2 Kwaliteitszorg

Stimulering

De Provincie Zeeland stimuleert het agrarisch natuurbeheer actief via voorlichting, advisering en specifieke subsidiemogelijkheden. Daarbij is een belangrijke rol weggelegd voor gebiedsgerichte samenwerking, agrarische natuurverenigingen (regio-functie) en de ZLTO als provinciale koepel. Ook Stichting Landschapsbeheer Zeeland adviseert over de mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer.

Informatie voor professionalisering van natuurbeheer en organisatie van agrarische natuurverenigingen is te vinden op www.natuurwerkplaats.nl (ondersteund door Natuurlijk Platteland Nederland, Landschapsbeheer Nederland en Centrum voor Landbouw en Milieu).

Coördinatie

De uitvoering van het EHS-beleid wordt op verschillende niveaus gecoördineerd.

De grondverwerving wordt gecoördineerd door de provincie. Bij de uitvoering van het beleid speelt de Dienst Landelijk Gebied als aankoper van grond een belangrijke rol. Grondaankopen worden geprogrammeerd via het ILG.

De inrichting van natuurgebieden wordt eveneens gecoördineerd via de ILG programmering (planning) en via de provinciale werkgroep natuurontwikkeling (natuurontwikkelingsplan).

Ook de functieverandering van landbouw naar particulier natuur wordt gecoördineerd via de ILG programmering.

Het beheer van natuurgebieden wordt gecoördineerd via dit Natuurbeheerplan en via de provinciale werkgroep natuurbeheer.

Het beheer van agrarische beheergebieden wordt gecoördineerd via dit Natuurbeheerplan en via de provinciale werkgroep agrarisch natuurbeheer. Voor de advisering aan individuele beheerders en voor het samenstellen van de verzamelvraag kan men in aanmerking komen voor een subsidie organisatiekosten.

In gebieden met collectief beheer wordt het beheer gecoördineerd door een gebiedscoördinator.

Registratie, monitoring en evaluatie

De verwerving van nieuwe natuurgebieden wordt geregistreerd door de provincie en door de Dienst Landelijk Gebied. Aan de hand van deze registratie kan worden vastgesteld in welke mate de provinciale taakstelling wordt gehaald.

De inrichting van de EHS wordt geregistreerd door de Dienst Regelingen en de Dienst Landelijk Gebied. Uit deze registratie kan worden afgeleid voor welke gebieden inrichtingsmaatregelen zijn getroffen.

Het beheer van de EHS wordt geregistreerd door de Dienst Regelingen. Aan de hand van deze registratie kan worden vastgesteld welke beheertypen waar van kracht zijn en in welke mate de taakstelling voor beheer wordt gehaald.

Onder de nieuwe Subsidieverordening zal een nieuw, landelijk uniform monitoringstelsel worden ingevoerd. Gecertificeerde beheerders monitoren hun eigen gebieden en rapporteren aan Dienst Landelijk Gebied. Voor de niet gecertificeerde beheerder ligt de coördinatie van de monitoring bij de provincie.

De uitkomsten van registraties, monitoring en evaluatie spelen een rol bij de herziening van het Natuurbeheerplan en bij de kwaliteitsbewaking.

Onder het nieuwe subsidiestelsel worden beheerders niet langer afgerekend op het behaalde resultaat maar alleen op de uitgevoerde maatregelen. Wanneer het beoogde resultaat niet wordt behaald wordt bezien of inrichtingsmaatregelen noodzakelijk zijn of dat het beheer moet worden gewijzigd.

Controle

De uitvoering van inrichtingswerken en beheermaatregelen wordt in opdracht van de Dienst Regelingen steekproefsgewijs gecontroleerd door de Algemene Inspectie Dienst. Aan de hand van deze steekproeven kan worden vastgesteld in welke mate de beheervorschriften worden opgevolgd.

Certificering

Beheerders hebben de mogelijkheid tot certificering. Daarbij worden eisen gesteld aan administratie, activiteiten, monitoring e.d. Gecertificeerde beheerders kunnen vervolgens gebruik maken van subsidiemogelijkheden voor o.a. monitoring. Met een certificaat laat de overheid zien vertrouwen te hebben in de werkwijze van de beheerder. De gecertificeerde beheerder kan daardoor eenvoudiger subsidie aanvragen en heeft een lichtere administratie en minder controles. Daar staat wel tegenover dat hij kosten moet maken voor het krijgen en het behouden van het certificaat. Bij de niet-gecertifi-

ceerde natuurbeheerder heeft de overheid hogere uitvoeringslasten. Daarom zijn er ook twee subsidietarieven: een standaardvergoeding voor de niet-gecertificeerde natuurbeheerder en een hogere voor de gecertificeerde natuurbeheerder. De subsidie wordt direct tussen beheerder en provincie geregeld via de Dienst Regelingen. Het streven is dat per 1 januari 2010 zo veel mogelijk beheerders zijn gecertificeerd of hun certificaat hebben aangevraagd.

6.3 Financiering

Verwerving, functieverandering, inrichting en beheer van de EHS wordt gesubsidieerd via het provinciale ILG-programma .

Voor verwerving zijn in het ILG taakstellingen en budgetten opgenomen. Extra budget is beschikbaar via de zogenaamde PNB-regeling.

Inrichting wordt gesubsidieerd via het ILG budget Inrichting EHS. Jaarlijks worden door GS budgetplafonds voor inrichting vastgesteld. Particuliere grondeigenaren kunnen subsidie voor inrichting aanvragen via de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap.

Functieverandering wordt gesubsidieerd via het ILG budget functieverandering. Ook hiervoor worden door GS jaarlijks budgetplafonds vastgesteld. Projecten functieverandering worden geprogrammeerd.

De subsidieverlening vindt plaats volgens de spelregels van de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap.

Beheer van EHS wordt gesubsidieerd uit het ILG budget Beheer EHS. Voor continuering en uitbreiding van natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer stellen GS jaarlijks budgetplafonds vast. De subsidieverlening vindt plaats via de spelregels van de SNL.

6.4 Verantwoording

Dienst Regelingen en Dienst Landelijk Gebied rapporteren periodiek uit hun registraties over de ontwikkeling van taakstellingen en budgetten.

De Dienst Landelijk Gebied rapporteert periodiek uit de databank met registraties en monitoringgegevens.

Op basis van deze gegevens rapporteert de provincie periodiek aan het rijk, zoals afgesproken in de ILG bestuursovereenkomst.

Bijlage 1

Lijst met de beheertypen en beheerpakketten voor Zeeland

Onderstaande lijst toont de beheertypen en beheerpakketten uit de Index Natuur en Landschap voor Zeeland. De volledige teksten zijn te raadplegen op de provinciale website.

1. ONDERDEEL NATUUR (N)

Natuurtype N01:	Grootschalige dynamische natuur
Beheertype N01.01:	Zee en wad
Beheertype N01.02:	Duin- en kwelderlandschap
Beheertype N01.03:	Rivier- en moeraslandschap
Natuurtype N04:	Stilstaande wateren
Beheertype N04.02:	Zoete plas
Beheertype N04.03:	Brak water
Beheertype N04.04:	Afgesloten zeearm
Natuurtype N05:	Moerassen
Beheertype N05.01:	Moeras
Beheertype N05.02:	Gemaaid rietland
Natuurtype N06:	Voedselarme venen en vochtige heiden
Beheertype N06.01:	Veenmosrietland en moerasheide
Natuurtype N08:	Open duinen
Beheertype N08.01:	Strand en embryonaal duin
Beheertype N08.02:	Open duin
Beheertype N08.03:	Vochtige duinvallei
Natuurtype N09:	Schorren of kwelders
Beheertype N09.01:	Schor of kwelder
Natuurtype N10:	Vochtige schraalgraslanden
Beheertype N10.01:	Nat schraalland
Beheertype N10.02:	Vochtig hooiland
Natuurtype N11:	Droge schraalgraslanden
Beheertype N11.01:	Droog schraalgrasland
Natuurtype N12:	Rijke graslanden en akkers
Beheertype N12.01:	Bloemdijk
Beheertype N12.02:	Kruiden- en faunarijke grasland
Beheertype N12.03:	Glanshaverhooiland
Beheertype N12.04:	Zilt- en overstromingsgrasland
Beheertype N12.05:	Kruiden- en faunarijke akker
Beheertype N12.06:	Ruigteveld
Natuurtype N13:	Vogelgraslanden
Beheertype N13.01:	Vochtig weidevogelgrasland
Beheertype N13.02:	Wintergastenweide
Natuurtype N14:	Vochtige bossen
Beheertype N14.03:	Haagbeuken- en essenbos
Natuurtype N15:	Droge bossen
Beheertype N15.01:	Duinbos
Beheertype N15.02:	Dennen-, eiken- en beukenbos
Natuurtype N16:	Bossen met productiefunctie
Beheertype N16.01:	Droog bos met productie
Beheertype N16.02:	Vochtig bos met productie
Natuurtype N17:	Cultuurhistorische bossen
Beheertype N17.01:	Vochtig hakhout en middenbos
Beheertype N17.03:	Park- en stinzenbos
Beheertype N17.04:	Eendenkooi
Natuurtype N00:	Nog om te vormen naar natuur
Beheertype N00.01:	Nog om te vormen naar natuur
Recreatietype R1:	Opengesteld, beperkt

2. ONDERDEEL AGRARISCH NATUURBEHEER (A)

Agrarisch natuurtype A01: Agrarische faunagebieden

Beheertype A01.01: Weidevogelgebied

Beheerpakket A01.01.01: Weidevogelgrasland met rustperiode

A01.01.01a De rustperiode loopt van 1 april tot 1 juni;

A01.01.01b De rustperiode loopt van 1 april tot 8 juni;

A01.01.01c De rustperiode loopt van 1 april tot 15 juni;

A01.01.01d De rustperiode loopt van 1 april tot 22 juni;

Optioneel: Toeslag ruige mest

Beheerpakket A01.01.03: Plas-dras

A01.01.03a De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 april;

A01.01.03b De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 mei;

A01.01.03c De inundatieperiode loopt van 15 februari tot 15 juni;

Beheertype A01.02: Akkerfaunagebied

Beheerpakket A01.02.01.1: Bouwland met broedende akkervogels

A01.02.01.01a Jaarlijks dient 20-50% van de beheereenheid opnieuw tussen 1 maart en 15 april worden geploegd en opnieuw ingezaaid met een in het Natuurbeheerplan voorgeschreven zaaimengsel;

A01.02.01.01b Jaarlijks dient 20-50% van de beheereenheid opnieuw tussen 1 maart en 15 april te worden geploegd;

A01.02.01.01c In het derde of vierde jaar dient de gehele beheereenheid tussen 1 maart en 15 april te worden geploegd en opnieuw ingezaaid met een in het Natuurbeheerplan voorgeschreven zaaimengsel.

Beheerpakket A01.02.02: Bouwland met doortrekkende en overwinterende akkervogels

Beheertype A01.03: Ganzenfoerageergebied

Beheerpakket A01.03.01: Overwinterende ganzen

A01.03.01a Ganzen op grasland.

A01.03.01b Ganzen op bouwland.

A01.03.01c Ganzen op vroege groenbemester.

A01.03.01d Ganzen op late groenbemester.

Agrarisch natuurtype A02: Agrarische floragebieden

Beheertype A02.01: Botanisch waardevol grasland

Beheerpakket A02.01.01: Botanisch weiland

Beheerpakket A02.01.02: Botanisch hooiland

Beheerpakket A02.01.03: Botanische weide- of hooilandrand

A02.01.03a Voor botanische weiderand geldt: beweiding is toegestaan;

A02.01.03b Voor hooilandrand geldt: beweiding is niet toegestaan.

Beheertype A02.02: Botanisch waardevol akkerland

Beheerpakket A02.02.02: Chemie en kunstmestvrij land

A02.02.02a Drie van de zes jaar graan;

A02.02.02b Vier van de zes jaar graan;

A02.02.02c Vijf van de zes jaar graan.

3. ONDERDEEL LANDSCHAPSELEMENTEN (L)

Landschapselemententype L01: Groen-blauwe landschapselementen

Beheertype L01.01: Poel en kleine historisch water

L01.01.01 Oppervlakte poel < 175 m²

L01.01.02 Oppervlakte poel > 175 m²

Beheertype L01.02: Houtwal en houtsingel

L01.02.01 Houtsingel en houtwal

L01.02.02 Hoge houtwal

Beheertype L01.03: Elzensingel

L01.03.01 Bedekking elzensingel 30-50%

L01.03.02 Bedekking elzensingel 50%-75%

L01.03.03 Bedekking elzensingel > 75%

Beheertype L01.04: Bossingel en bosje

Beheertype L01.05: Knip- of scheerheg

L01.05.01 Heg jaarlijks scheren of knippen

L01.05.02 Heg eenmaal per 2-3 jaar scheren of knippen

Beheertype L01.06: Struweelhaag

L01.06.01 Struweelhaag snoeicyclus 5-7 jaar

L01.06.02 Struweelhaag snoeicyclus > 12 jaar

Beheertype L01.07: Laan

L01.07.01 Gemiddelde stamdiameter bomen < 20 cm

L01.07.02 Gemiddelde stamdiameter bomen 20-60 cm

L01.07.03 Gemiddelde stamdiameter bomen > 60 cm

Beheertype L01.08: Knotboom

L01.08.01 Gemiddelde stamdiameter knotboom < 20 cm

L01.08.02 Gemiddelde stamdiameter knotboom 20-60 cm

L01.08.03 Gemiddelde stamdiameter knotboom > 60 cm

Beheertype L01.09: Hoogstamboomgaard

Beheertype L01.10: Struweelrand

Beheertype L01.11: Hakhoutbosje

L01.11.01 Droog hakhoutbosje (zomereik dominant)

L01.11.01 Vochtig en nat hakhoutbosje (zwarte els en/of gewone es dominant)

Beheertype L01.12: Griendje

Beheertype L01.13: Bomenrij en solitaire boom

L01.13.01 Gemiddelde stamdiameter knotboom < 20 cm

L01.13.02 Gemiddelde stamdiameter knotboom 20-60 cm

L01.13.03 Gemiddelde stamdiameter knotboom > 60 cm

Beheertype L01.14: Rietzoom en klein rietperceel

L01.14.01 Smalle rietzoom (< 5 meter)

L01.14.02 Brede rietzoom (> 5 meter) en klein rietperceel

Bijlage 2

Tabel omzetting natuurdoeltypen en beheerpakketten in beheertypen

Natuurdoeltype		Programma Beheer		Subsidiestelsel natuur en landschapsbeheer	
code	natuurdoeltype	code	beheerpakket PSN/PSAN	code	beheertype
1.06	Open zee	4105	natuurlijke eenheid zonder begrazing	01.01	Zee en wad
2.08	Zoet klei-oermoeras	4106	natuurlijke eenheid met begrazing	01.03	Rivier- en moeraslandschap
2.09	Brak klei-oermoeras	4106	natuurlijke eenheid met begrazing	01.03	Rivier- en moeraslandschap
2.12	Begeleid-natuurlijk duinlandschap	4106	natuurlijke eenheid met begrazing	01.02	Duin- en kwelderlandschap
2.13	Oeverlandschap van afgesloten zeearmen	4105	natuurlijke eenheid zonder begrazing	12.06	Ruigteveld
2.14	Zoete afgesloten zeearm	4105	natuurlijke eenheid zonder begrazing	04.04	Afgesloten zeearm
2.15	Zoute afgesloten zeearm	4105	natuurlijke eenheid zonder begrazing	04.04	Afgesloten zeearm
2.16	Begeleid-natuurlijk estuarium	4105	natuurlijke eenheid zonder begrazing	01.01	Zee en wad
2.17	Begeleid-natuurlijk zout getijdenlandschap	4105	natuurlijke eenheid zonder begrazing	01.01	Zee en wad
3.13	Brak stilstaand water	4010	plas en ven	04.03	Brak water
3.14	Gebufferde poel en wiel	4115	soortenrijke plas	04.02	Zoete plas
3.20	Duinplas	4175	nat soortenrijk grasland	08.03	Vochtige duinvallei
3.22	Zwakgebufferd ven	4125	soortenrijk ven	06.05	Zwak gebufferd ven
3.24	Moeras	4020	moeras	05.01	Moeras
3.24	Moeras	4030	rietcultuur	05.01	Moeras
3.24	Moeras	4155	overjarig rietland	05.01	Moeras
3.26	Natte duinvallei	4175	nat soortenrijk grasland	08.03	Vochtige duinvallei
3.28	Veenmosrietland	4165	veenmosrietland	06.01	Veenmosrietland
3.29	Nat schraalgrasland	4175	nat soortenrijk grasland	10.01	nat schraalland
3.29	Nat schraalgrasland	4175	nat soortenrijk grasland	10.02	Vochtig hooiland
3.32	Nat, matig voedselrijk grasland	4175	nat soortenrijk grasland	10.02	Vochtig hooiland
3.32	Nat, matig voedselrijk grasland	3031	bont hooiland	A02.01.02	Botanisch hooiland
3.32	Nat, matig voedselrijk grasland	3081	bonte hooirand	A02.01.02	Botanisch hooiland
3.33	Droog schraalgrasland op zand	4185	droog soortenrijk grasland	11.01	Droog schraalgrasland
3.33	Droog schraalgrasland op zand	3041	bonte hooiweide	A02.01.02	Botanisch hooiland
3.34	Droog kalkarm duingrasland	4106	natuurlijke eenheid met begrazing	08.02	Open duin
3.35	Droog kalkrijk duingrasland	4106	natuurlijke eenheid met begrazing	08.02	Open duin
3.38	Bloemrijk grasland op zand	4040	halfnatuurlijk grasland	12.02	Kruiden- en faunarijk grasland
3.38	Bloemrijk grasland op zand	3021	instandhouding kruidenrijk grasland	A02.01.02	Botanisch hooiland
3.39	Bloemrijk grasland op klei	4040	halfnatuurlijk grasland	12.02	Kruiden- en faunarijk grasland
3.39	Bloemrijk grasland op klei	4040	halfnatuurlijk grasland	12.03	Glanshaverhooiland
3.39	Bloemrijk grasland op klei	3051	kruidenrijk weiland	A02.01.01	Botanisch weiland
3.39	Bloemrijk grasland op klei	3071	bonte weiderand	A02.01.01	Botanisch weiland
3.39	Bloemrijk grasland op klei	3011	ontwikkeling kruidenrijk grasland	A02.01.02	Botanisch hooiland
3.39b	Bloemdijk van het zeekele gebied	4186	bloemdijk	12.01	Bloemdijk
3.39c	Faunadijk van het zeekele gebied	4040	halfnatuurlijk grasland	12.02	Kruiden- en faunarijk grasland
3.39c	Faunadijk van het zeekele gebied	3101	landschappelijk grasland	A01.01.01d	Weidevogelgrasland met rust tot 22 juni
3.39d	Bloemrijk weidevogelgrasland op klei	4235	soortenrijk weidevogelgrasland	13.01	Vochtig weidevogelgrasland
3.39d	Bloemrijk weidevogelgrasland op klei	4245	zeer soortenrijk weidevogelgrasland	13.01	Vochtig weidevogelgrasland
3.39d	Bloemrijk weidevogelgrasland op klei	4235	soortenrijk weidevogelgrasland	13.02	Wintergastenweide
3.39d	Bloemrijk weidevogelgrasland op klei	3111	weidevogelgrasland met rustperiode	A01.01.01d	Weidevogelgrasland met rust tot 22 juni
3.39d	Bloemrijk weidevogelgrasland op klei	3161	pladras	A01.01.01d	Weidevogelgrasland met rust tot 22 juni
3.40	Kwelder, slufte en groen strand	4040	halfnatuurlijk grasland	09.01	Schor of kwelder
3.41	Binnendijs zilt grasland	4175	nat soortenrijk grasland	12.04	Zilt- en overstromingsgrasland
3.41	Binnendijs zilt grasland	3061	bont weiland	A02.01.01	Botanisch weiland
3.47	Zandverstuiving	4185	droog soortenrijk grasland	11.01	Droog schraalgrasland
3.48	Strand en stuivend duin	4105	natuurlijke eenheid zonder begrazing	08.01	Strand en embryonaal duin
3.50	Akker van basenrijke grond	4080	akker	12.05	Kruiden- en faunarijke akker
3.50	Akker van basenrijke grond	3200	faunarand	A01.02.01	Bouwland met broedvogels
3.50	Akker van basenrijke grond	3200	faunarand	A01.02.01.01	Bouwlandrand met broedvogels
3.50	Akker van basenrijke grond	3200	faunarand	A01.02.02	Bouwland voor trekvogels
3.52	Zoom, mantel en struweel op zand	4060	struweel	15.02	Dennen-, eiken- en beukenbos
3.53	Zoom, mantel en struweel op klei	4285	natuurbos	14.03	Haagbeuken- en essenbos
3.53	Zoom, mantel en struweel op klei	3092	kruidenrijke zomen	A02.01.02	Botanisch hooiland
3.54	Zoom, mantel en struweel duinen	4285	natuurbos	15.01	Duinbos
3.57	Elzen-essenhakhout en -middenbos	4296	hakhout	17.01	Vochtig hakhout en middenbos
3.60	Park-stinzenbos	4275	bos	17.03	Park- en stinzenbos
3.64	Bos van arme zandgronden	4265	bos	15.02	Dennen-, eiken- en beukenbos
3.66	Bos van vochtige grond	4285	natuurbos	14.03	Haagbeuken- en essenbos
3.66	Bos van vochtige grond	4285	natuurbos	17.04	Eendenkooi
3.67	Bos van bron en beek	4285	natuurbos	14.03	Haagbeuken- en essenbos
4(3.38)	Multifunctioneel grasland op zand	4040	halfnatuurlijk grasland	12.02	Kruiden- en faunarijk grasland
4(3.38)	Multifunctioneel grasland op zand	3101	landschappelijk grasland	A01.01.01d	Weidevogelgrasland met rust tot 22 juni
4(3.39)	Multifunctioneel grasland op klei	4040	halfnatuurlijk grasland	12.02	Kruiden- en faunarijk grasland
4(3.39)	Multifunctioneel grasland op klei	3101	landschappelijk grasland	A01.01.01d	Weidevogelgrasland met rust tot 22 juni
4(3.64)	Multifunctioneel bos op zand	4090	bos	15.02	Dennen-, eiken- en beukenbos
4(3.64)	Multifunctioneel bos op zand	4090	bos	16.01	Droog bos met productie
4(3.64)	Multifunctioneel bos op klei	4090	bos	16.02	Vochtig bos met productie
4(3.66)	Multifunctioneel bos vochtig	4090	bos	14.03	Haagbeuken- en essenbos

Bijlage 3

Toelichting natuurkaarten op het GEOLOKET

De kaarten van dit Natuurbeheerplan kunnen in detail worden bekeken via het GEOLOKET op de provinciale website op: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan'. In het GEOLOKET kan men inzoomen op de kaarten en per gebied informatie opvragen. Onder de hoofdgroep Natuur zijn de volgende kaarten van het Natuurbeheerplan te vinden:

- EHS 2009: ligging van huidige EHS-gebieden met categorie (Kaart 1)
- EHS 2008: ligging van EHS-gebieden met categorie in 2008
- EU probleemgebied: (Kaart 2)
- natuurdoelen: doeltypen met percentages per begrensd EHS-gebied (Kaart 3)
- beheerpakketten: opengesteld beheertype per begrensd EHS-gebied (Kaart 4)
- zoekgebied akkerrandenbeheer: (Kaart 6)
- zoekgebied binnendijken: ligging van bloem-, fauna- en landschappelijke dijken (Kaart 5)
- zoekgebied weidevogelbeheer: (Kaart 7)
- zoekgebied ganzenopvang: (Kaart 8)

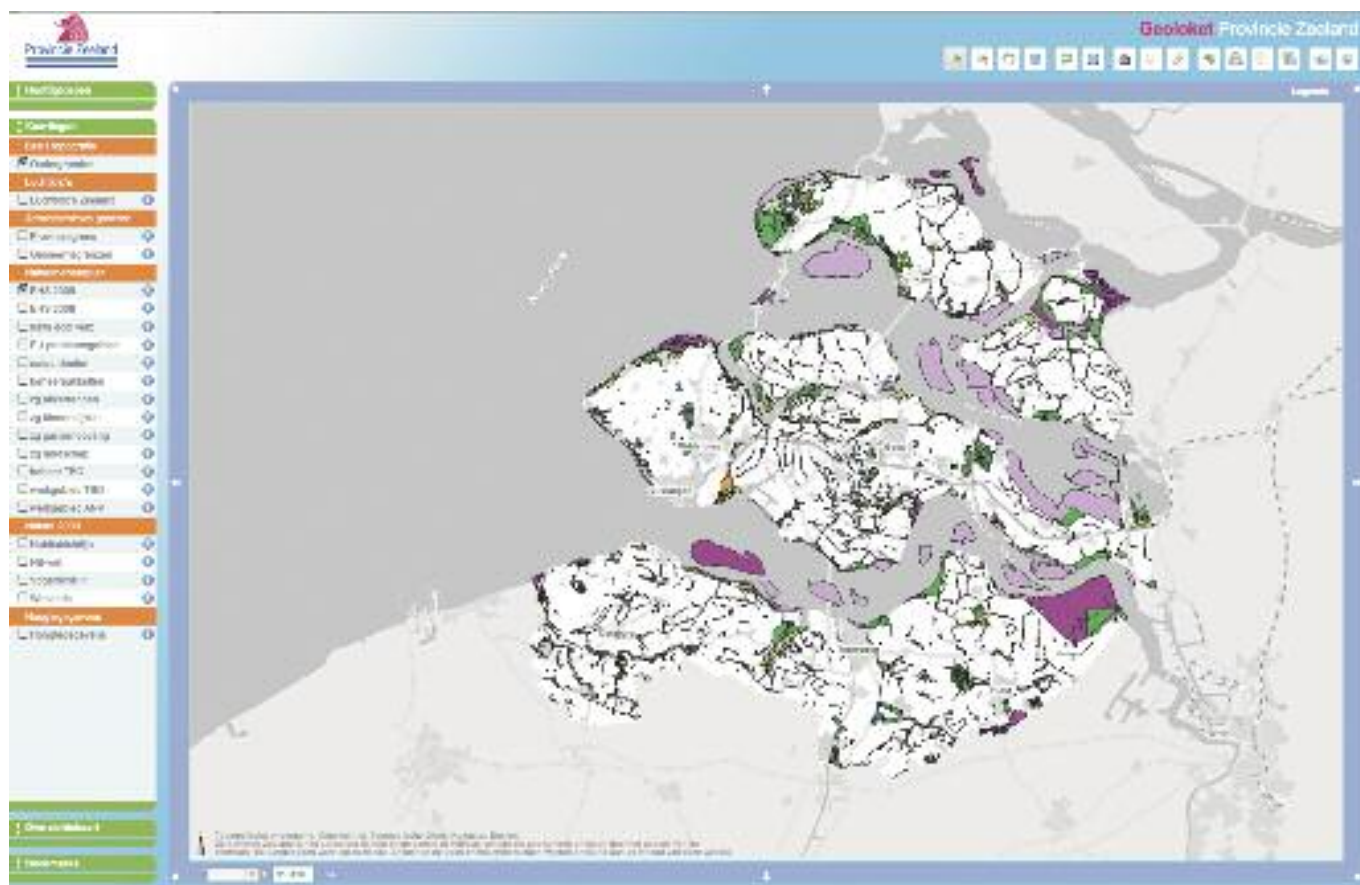
- zoekgebied landschapsbeheer: begrenzing landschapsbeheer SNL buiten EHS (Kaart 9)
- grondsoorten: (Kaart 10)
- werkgebied terreinbeherende organisaties (TBO): (Kaart 11)
- werkgebied agrarische natuurverenigingen (ANV): (Kaart 12)

Deze kaartlagen kunnen afzonderlijk of overlappend worden aangevinkt.

Voor het raadplegen van de kaarten zijn boven de kaart diverse hulpmiddelen aanwezig, waarvan de belangrijkste zijn:

- vergrootglas (+) en verkleinglas (-) om op een gebied in- of uit te zoomen
- schuifgereedschap (handje) om de kaart te verschuiven
- informatieknop (i) om per gebied informatie op te vragen
- pijl terug om terug te gaan naar het vorige kaartbeeld
- blokje om naar het hele kaartbeeld te gaan

Door het aanklikken van het woord 'legenda' (rechtsboven) komt de verklaring van de kaartkleuren in beeld.

Bijlage 4

Nuttige adressen en websites

ANV Goes

J.M. Klompe
Kaaidijk 9 4471 PE Wolphaartsdijk
0113 - 581827

Bloeiend West Zeeuws-Vlaanderen

C. Almekinders
Zuidzandseweg 20 4506 HC Cadzand
0117 - 391216

Dienst Landelijk Gebied

Prof Cobbenhagenlaan 109 5037 DB Tilburg
013 - 5950595
www.dienstlandelijkgebied.nl

Dienst Regelingen

Postbus 322 9400 AH Assen
0800 - 2233322
www.minlnv.nl

Groene oogst

M. Dekker
Hogeweg 25 4561 RN Hulst

Milieucoöperatie Zak van Zuid-Beveland

M. van 't Westeinde
Lageweg 10 4443 RE Nisse
0113 - 649362

Ministerie van LNV

Directie regionale zaken
Postbus 6111 5600 HC Eindhoven
070 - 3786100
www.minlnv.nl

Natuurlijk Walcheren

J. Wisse
Krommenhoekseweg 3 4365 NJ Meliskerke
0118 - 561527

Provincie Zeeland

Directie Ruimte, Milieu en Water
Postbus 165 4330 AD Middelburg
0118 - 631700
www.zeeland.nl

SANELT

G. Gaakeer
Zeedijk 10 4698 PG Oud Vossemeer
0166 - 672558

SBNL

Postbus 341 3900 AH Veenendaal
0318 - 578357
www.sbnl.nl

Staatsbosbeheer regio Zuid

Postbus 33 5000 AH Tilburg
013 - 7074800
www.staatsbosbeheer.nl

Stichting Akkerleven

C.H.I. van der Maas
Huisdijk 1 4485 PD Kats

Stichting Behoud Zak van Zuid-Beveland

Nieuw Vreelandsedijk 4 4434 PS Kwadendamme

Stichting Het Zeeuwse Landschap

Postbus 25 4450 AA Heinkenszand
0113 - 569110
www.hetzeeuwselandschap.nl

Stichting Landschapsbeheer Zeeland

Postbus 286 4460 AR Goes
0113 - 230936
www.landschapsbeheer.com/zeeland/

Stichting Zeeuwse Schaapskudde

Populierenstraat 69 4431 CL 's Gravenpolder
0113 - 312321

Vereniging Natuurmonumenten

Postbus 29198 3001 GD Rotterdam
010 - 2170141
www.natuurmonumenten.nl

ZLTO

Postbus 46 4460 BA Goes
0113 - 247700 0113 - 231189
www.zlto.nl

Zeeuws Particulier Grondbezit

Meestoofweg 6 4475 AR Wilhelminadorp
0113 - 276 376

Zonnestraal

P. de Koeijer
Prov. Straatweg 7 4318 AS Brouwershaven
0111 - 691381

Bijlage 5

Zaadmengsels akkerranden

1. Zeeuws bont grasmengsel	2. Zeeuws bont graanmengsel	3. Zeeuws bont bloemenmengsel	4. Laag grasmengsel
10 kg / ha	Graan: 75 kg / ha Kruiden: 1 kg / ha	10 kg / ha	10 kg / ha
Gewone/smalle rolklaver 15%	Graan:	Gewone/smalle rolklaver 10%	Rood zwenkgras en/of Veldbeemdgras
Rietzwenkgras 10%	Rogge	Knoopkruid 15%	
Kropaar 10%	Tarwe	Vogelwikke 5%	
Glanshaver 10%	Gerst	Margriet 5%	
Knoopkruid 15%	Triticale	Korenbloem 10%	
Vogelwikke 5%	Kruiden:	Bolderik 10%	
Gewoon Duizendblad 10%	Korenbloem	Gele ganzenbloem 10%	
Wilde peen 10%	Bolderik	Gewoon duizendblad 10%	
Luzerne 5%	Gewone klaproos	Wilde peen 10%	
Boerenwormkruid 10%	Gele ganzenvoet	Luzerne 5%	
		Pastinaak 5%	
		Boerenwormkruid 5%	

INFORMATIE

Algemeen:

Provinciaal informatiecentrum
0118-631400
www.zeeland.nl

Agrarisch en particulier natuurbeheer:

Dienst Landelijk Gebied
013-5950595

Subsidieaanvragen:

Dienst Regelingen
0800-2233322
www.hetInvloket.nl

COLOFON

Uitgave

Provincie Zeeland,
directie Ruimte, Milieu en Water
afdeling Water en Natuur

Cartografie

directie RMW,
afdeling Cartografie en GIS,
René van Reemst

Fotografie

directie RMW,
afdeling Water en Natuur

Opmaak

Provincie Zeeland, Afdeling
Informatievoorziening
& Documentatie

Druk

LnO drukkerij/uitgeverij,
Zierikzee

December 2009

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Begrenzing Ecologische Hoofdstructuur

Kaart 1a: Deelgebied Schouwen-Duiveland

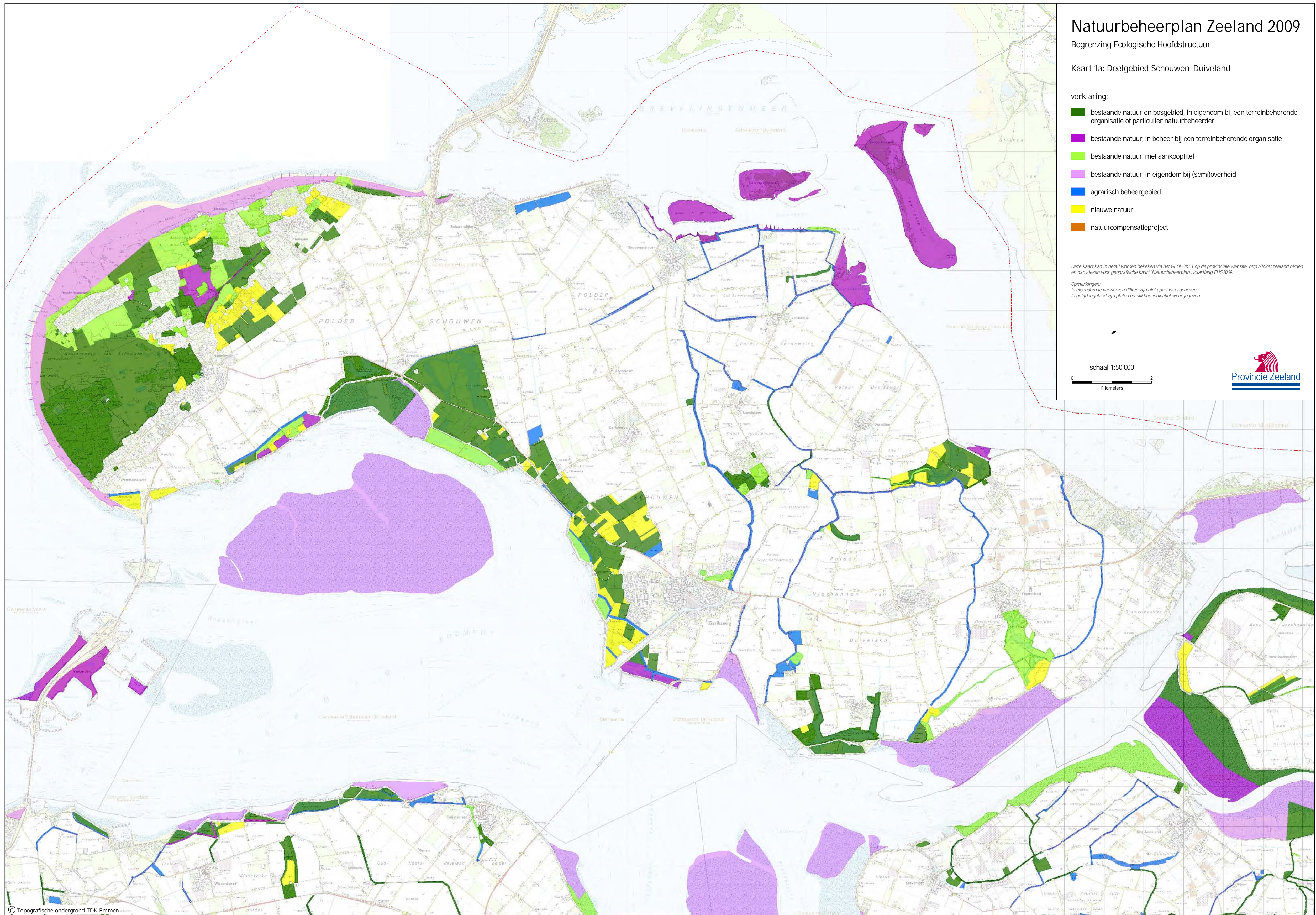
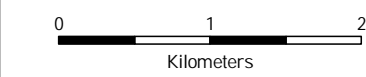
verklaring:

- bestaande natuur en bosgebied, in eigendom bij een terreinbeherende organisatie of particulier natuurbeheerder
- bestaande natuur, in beheer bij een terreinbeherende organisatie
- bestaande natuur, met aankooptitel
- bestaande natuur, in eigendom bij (semi)overheid
- agrarisch beheergebied
- nieuwe natuur
- natuurcompensatieproject

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GEOLOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor 'geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag EHS2009.

Opmerkingen:
In eigendom te verwerven dijken zijn niet apart weergegeven.
In getijdengebied zijn platen en slikken indicatief weergegeven.

schaal 1:50.000

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Begrenzing Ecologische Hoofdstructuur

Kaart 1b: Deelgebied Tholen - St. Philipsland

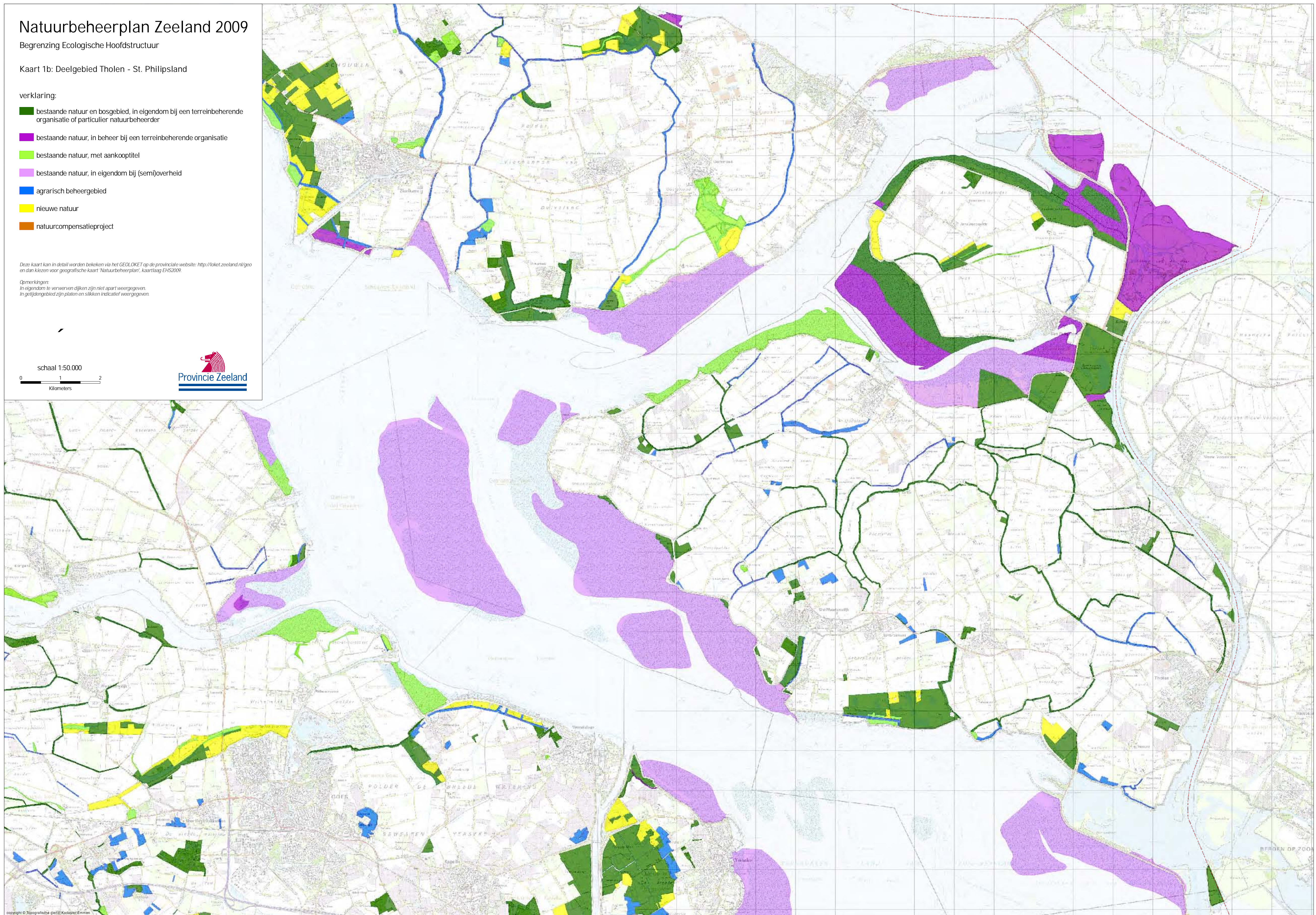
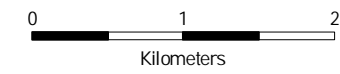
verklaring:

- bestaande natuur en bosgebied, in eigendom bij een terreinbeheerdersorganisatie of particulier natuurbeheerder
- bestaande natuur, in beheer bij een terreinbeheerdersorganisatie
- bestaande natuur, met aankooptitel
- bestaande natuur, in eigendom bij (semi)overheid
- agrarisch beheergebied
- nieuwe natuur
- natuurcompensatieproject

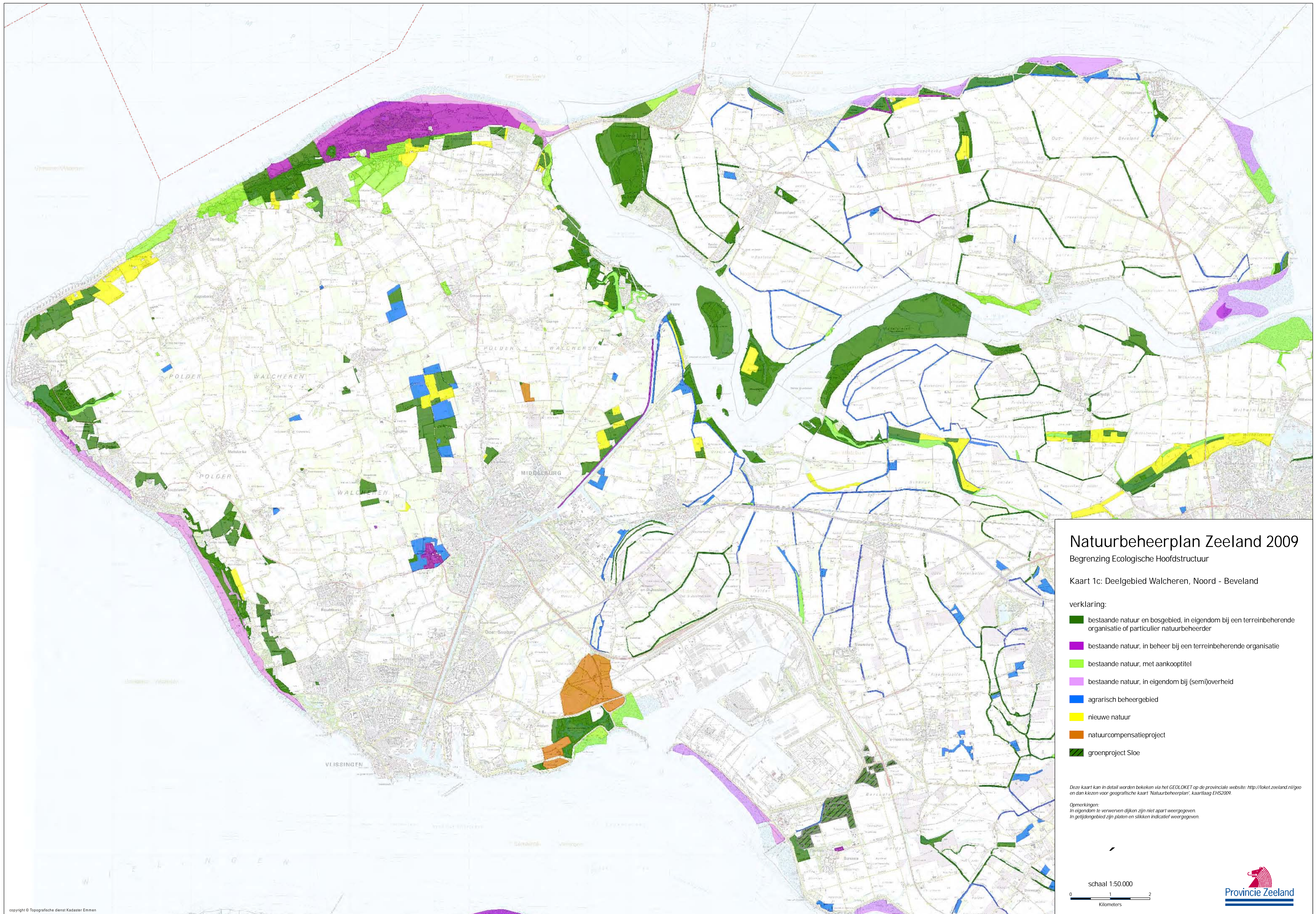
Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GEOLOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag EHS2009.

Opmerkingen:
In eigendom te verwerven dijken zijn niet apart weergegeven.
In gebiedsgebied zijn platen en slikken indicatief weergegeven.

schaal 1:50.000

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Begrenzing Ecologische Hoofdstructuur

Kaart 1c: Deelgebied Walcheren, Noord - Beveland

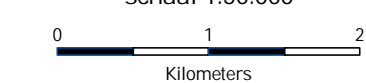
verklaring:

- bestaande natuur en bosgebied, in eigendom bij een terreinbeherende organisatie of particulier natuurbeheerder
- bestaande natuur, in beheer bij een terreinbeherende organisatie
- bestaande natuur, met aankooptitel
- bestaande natuur, in eigendom bij (semi)overheid
- agrarisch beheergebied
- nieuwe natuur
- natuurcompensatieproject
- groenproject Sloe

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GEOLOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag EHS2009.

Opmerkingen:
In eigendom te verwerven dijken zijn niet apart weergegeven.
In getijdengebied zijn platen en slikken indicatief weergegeven.

schaal 1:50.000

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Begrenzing Ecologische Hoofdstructuur

Kaart 1d: Deelgebied Zuid - Beveland west

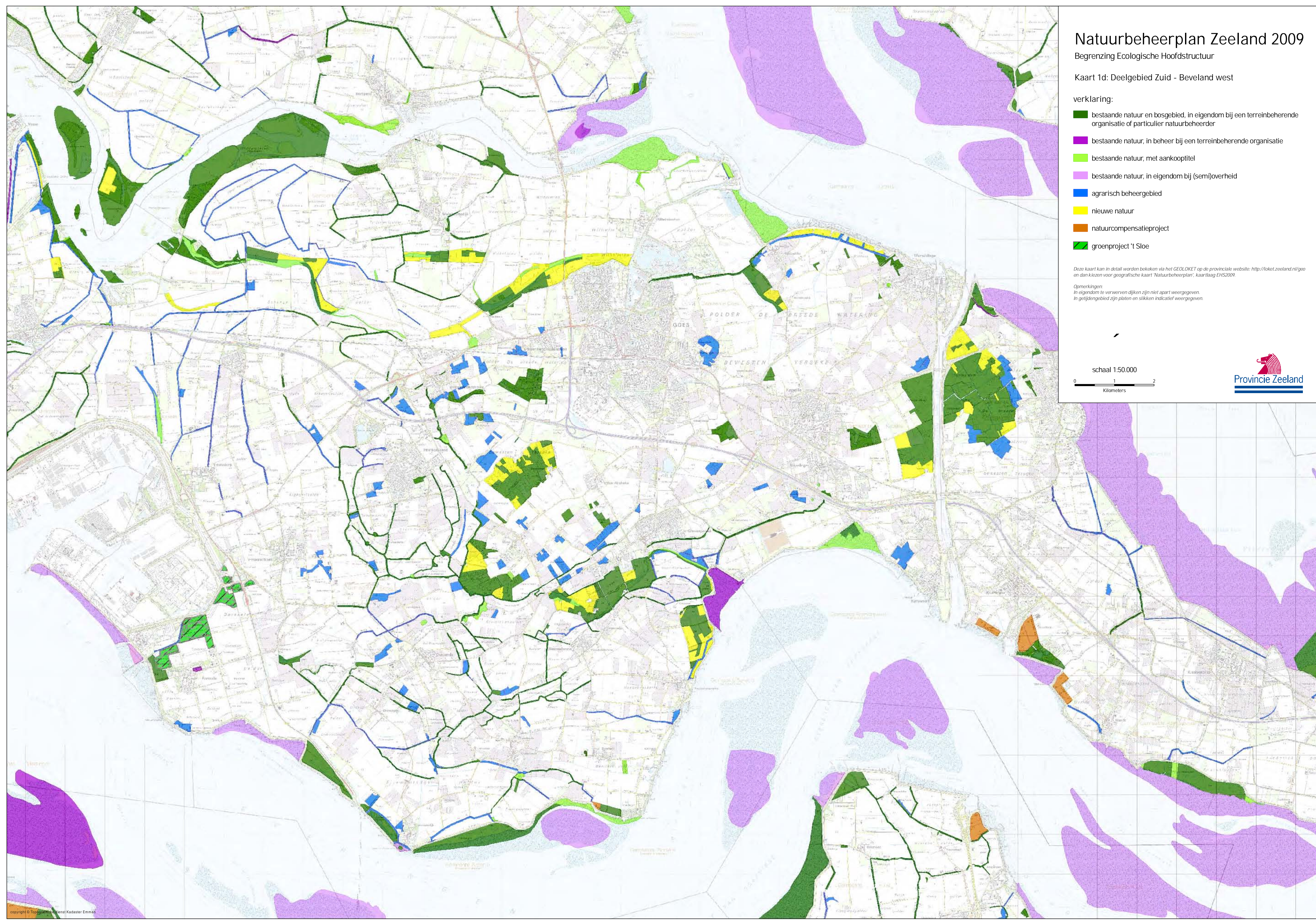
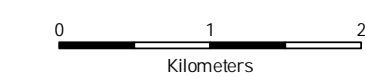
verklaring:

- bestaande natuur en bosgebied, in eigendom bij een terreinbeherende organisatie of particulier natuurbeheerder
- bestaande natuur, in beheer bij een terreinbeherende organisatie
- bestaande natuur, met aankooptitel
- bestaande natuur, in eigendom bij (sem)overheid
- agrarisch beheergebied
- nieuwe natuur
- natuurcompensatieproject
- groenproject 't Sloe

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GEOLOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/goo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag EHS2009.

Opmerkingen:
In eigendom te verwerven dijken zijn niet apart weergegeven.
In getijdengebied zijn platen en slikken indicatief weergegeven.

schaal 1:50.000

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Begrenzing Ecologische Hoofdstructuur

Kaart 1e: Deelgebied Zuid - Beveland oost

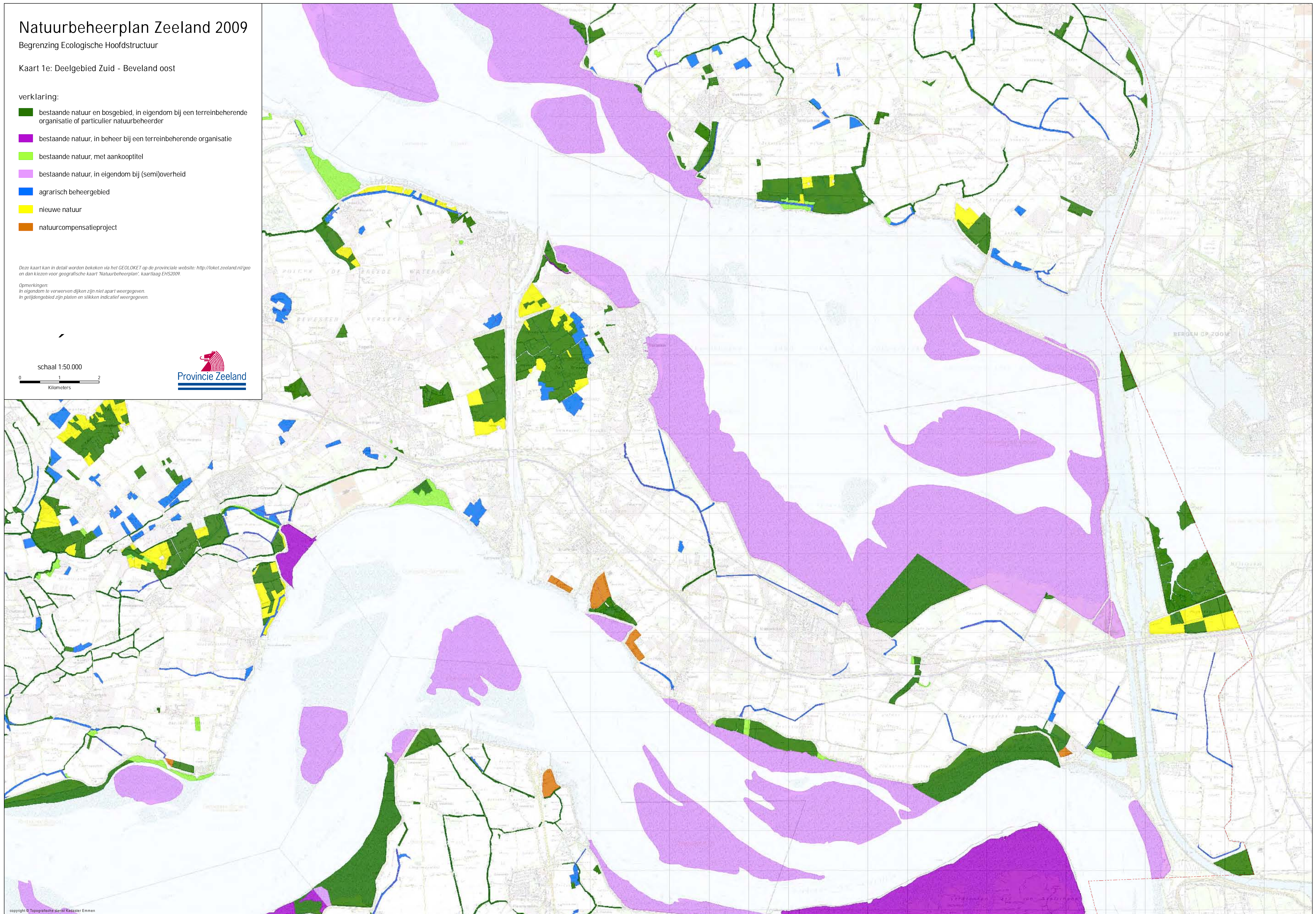
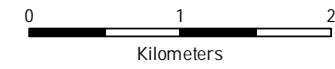
verklaring:

- bestaande natuur en bosgebied, in eigendom bij een terreinbeherende organisatie of particulier natuurbeheerder
- bestaande natuur, in beheer bij een terreinbeherende organisatie
- bestaande natuur, met aankooptitel
- bestaande natuur, in eigendom bij (semi)overheid
- agrarisch beheergebied
- nieuwe natuur
- natuurcompensatieproject

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GEOLOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag EHS2009.

Opmerkingen:
In eigendom te verwerven dijken zijn niet apart weergegeven.
In getijdengebied zijn platen en slikken indicatief weergegeven.

schaal 1:50.000

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

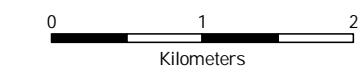
Begrenzing Ecologische Hoofdstructuur

Kaart 1f: Deelgebied West Zeeuwsch - Vlaanderen

verklaring:

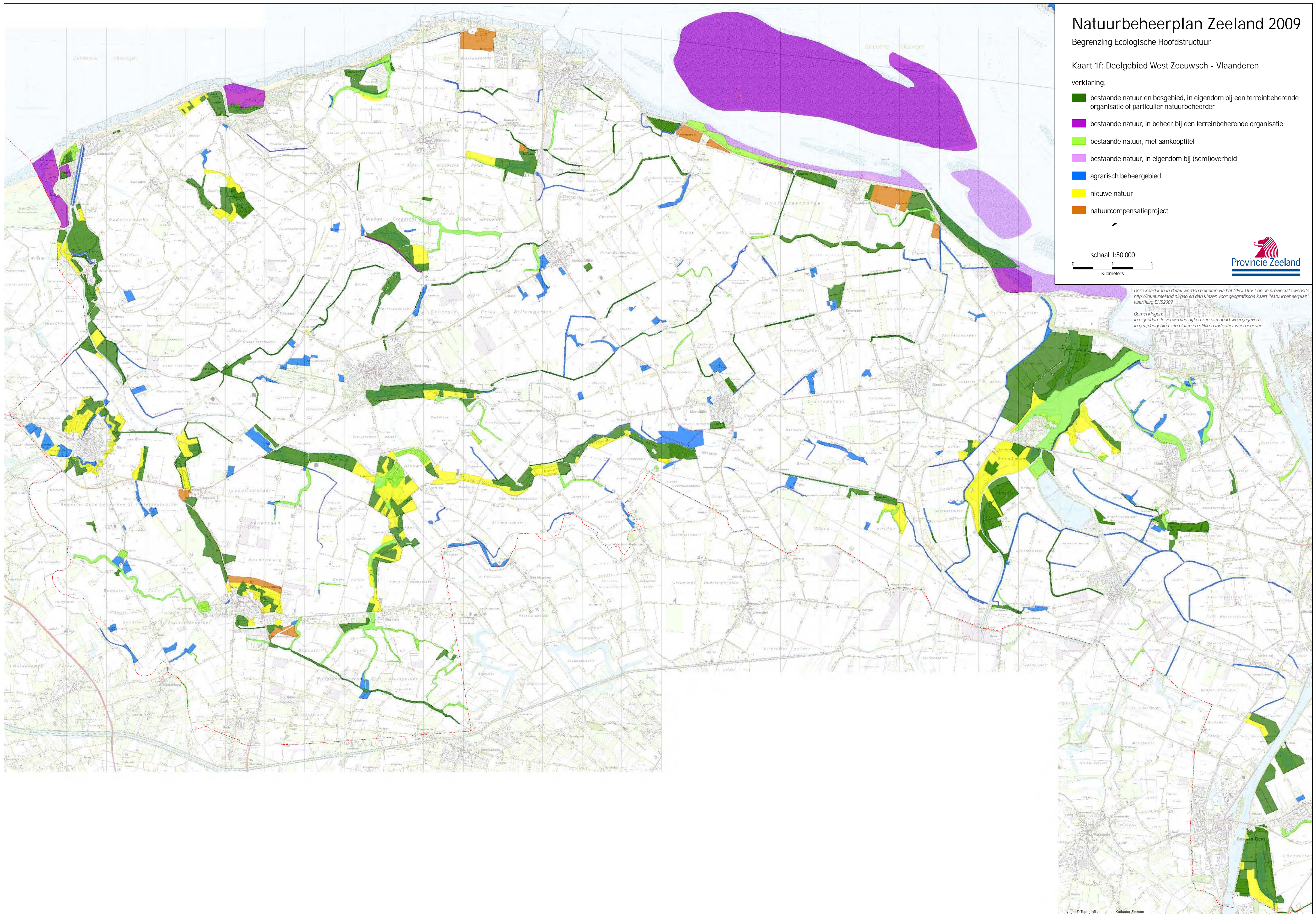
- bestaande natuur en bosgebied, in eigendom bij een terreinbeherende organisatie of particulier natuurbeheerder
- bestaande natuur, in beheer bij een terreinbeherende organisatie
- bestaande natuur, met aankoopstittel
- bestaande natuur, in eigendom bij (semi)overheid
- agrarisch beheergebied
- nieuwe natuur
- natuurcompensatieproject

schaal 1:50.000

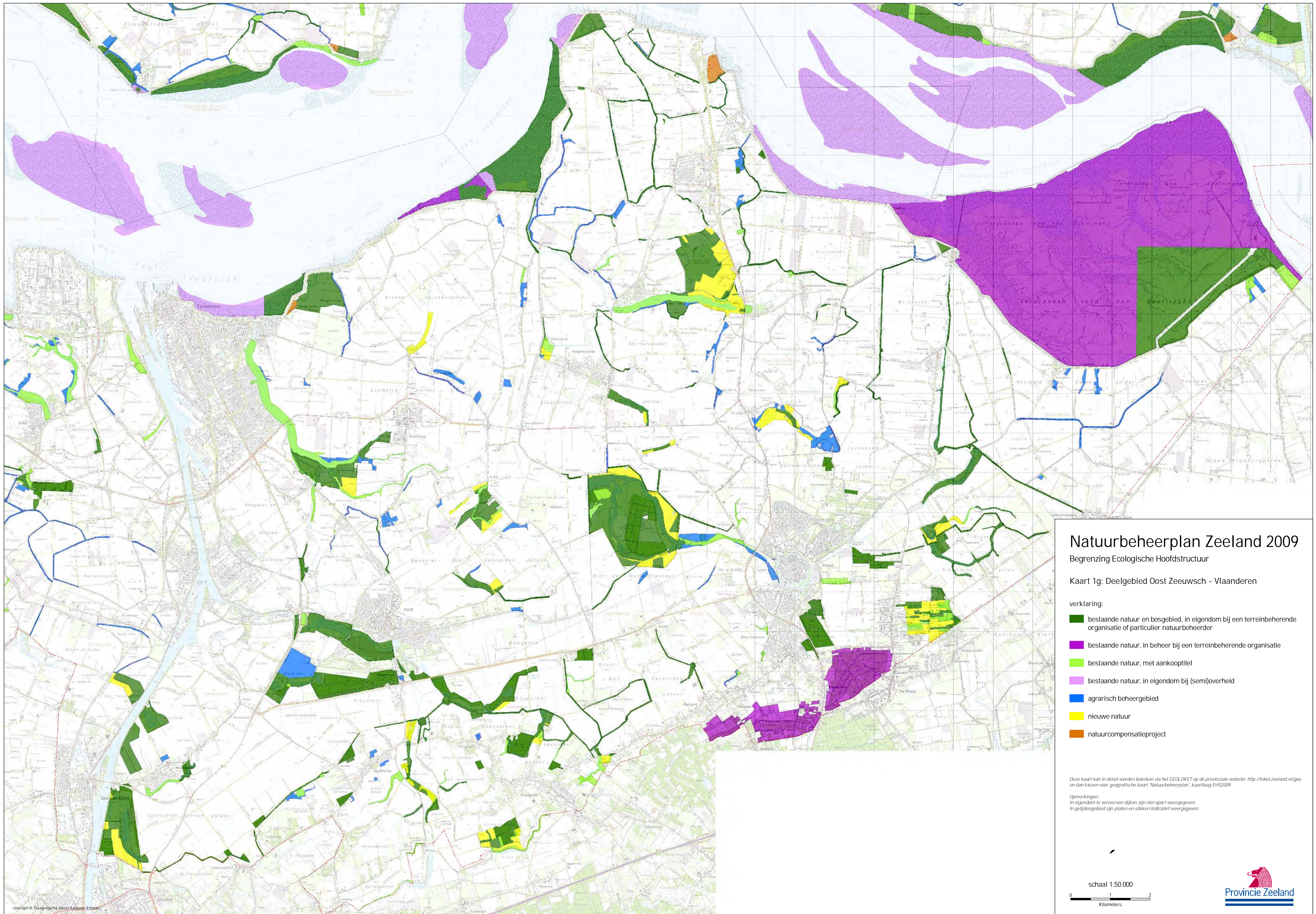

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GEOLOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/go> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag EHS2009.

Opmerkingen:
In eigendom te verwerven dijken zijn niet apart weergegeven.
In gebiedsgebied zijn platen en slikken indicatief weergegeven.

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

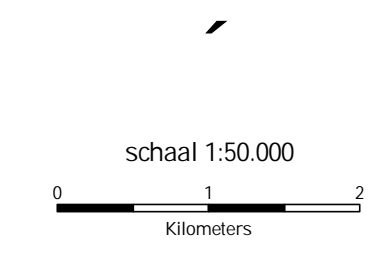
Begrenzing Ecologische Hoofdstructuur

Kaart 1g: Deelgebied Oost Zeeuwsch - Vlaanderen

- verklaring:
- bestaande natuur en bosgebied, in eigendom bij een terreinbeherende organisatie of particulier natuurbeheerder
  - bestaande natuur, in beheer bij een terreinbeherende organisatie
  - bestaande natuur, met aankooptitel
  - bestaande natuur, in eigendom bij (semi)overheid
  - agrarisch beheergebied
  - nieuwe natuur
  - natuurcompensatieproject

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GEOLOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/gco> en dan kiezen voor geografische kaart "Natuurbeheerplan", kaartlaag EHS2009.

Opmerkingen:
In eigendom te verwerven dijken zijn niet apart weergegeven.
In gelidengebied zijn platen en slikken indicatief weergegeven.

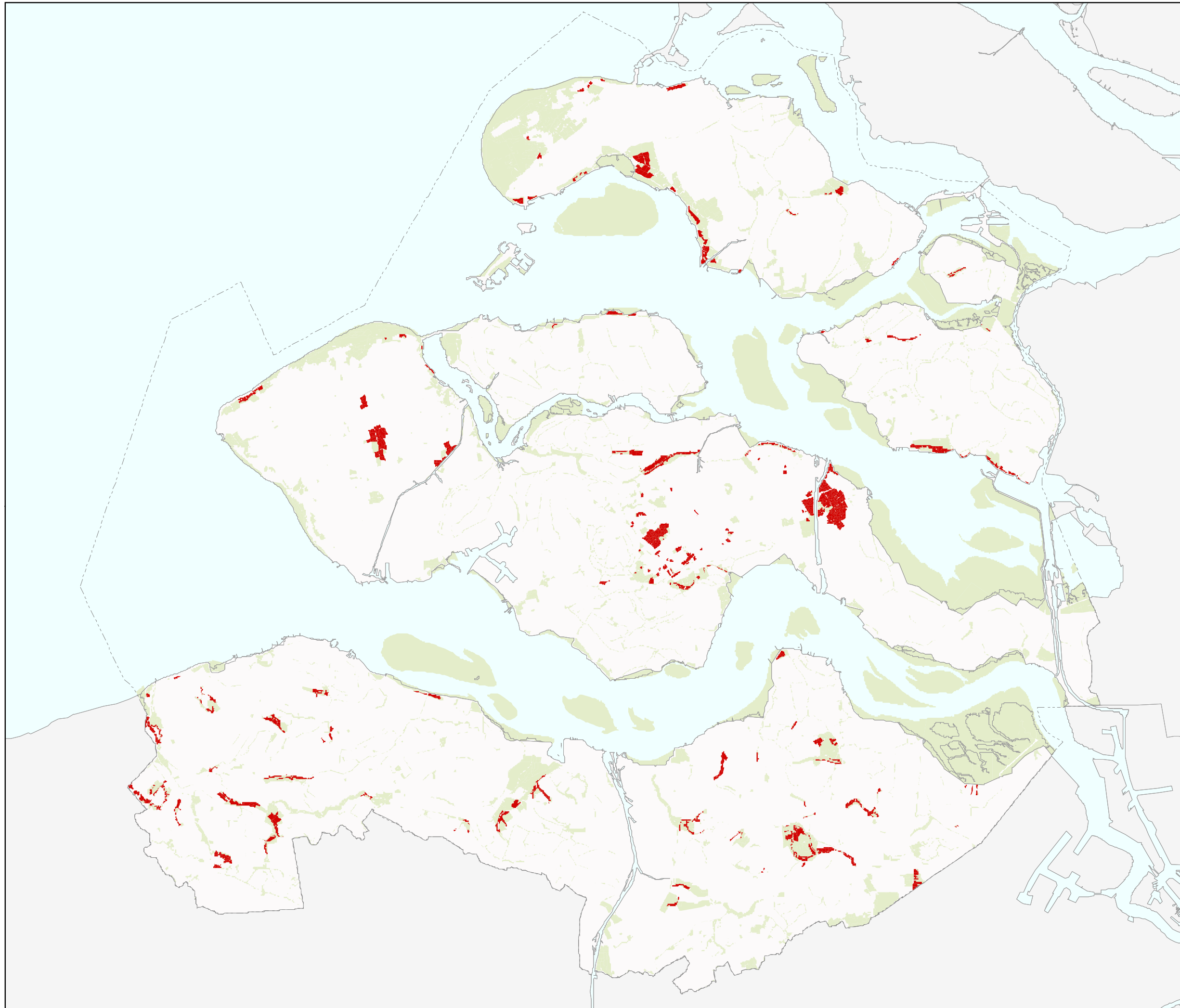

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Kaart 2:
Begrenzing EU probleemgebieden

- Begrenzing EU probleemgebieden
- Ecologische Hoofdstructuur

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GELOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag EU probleemgebied.

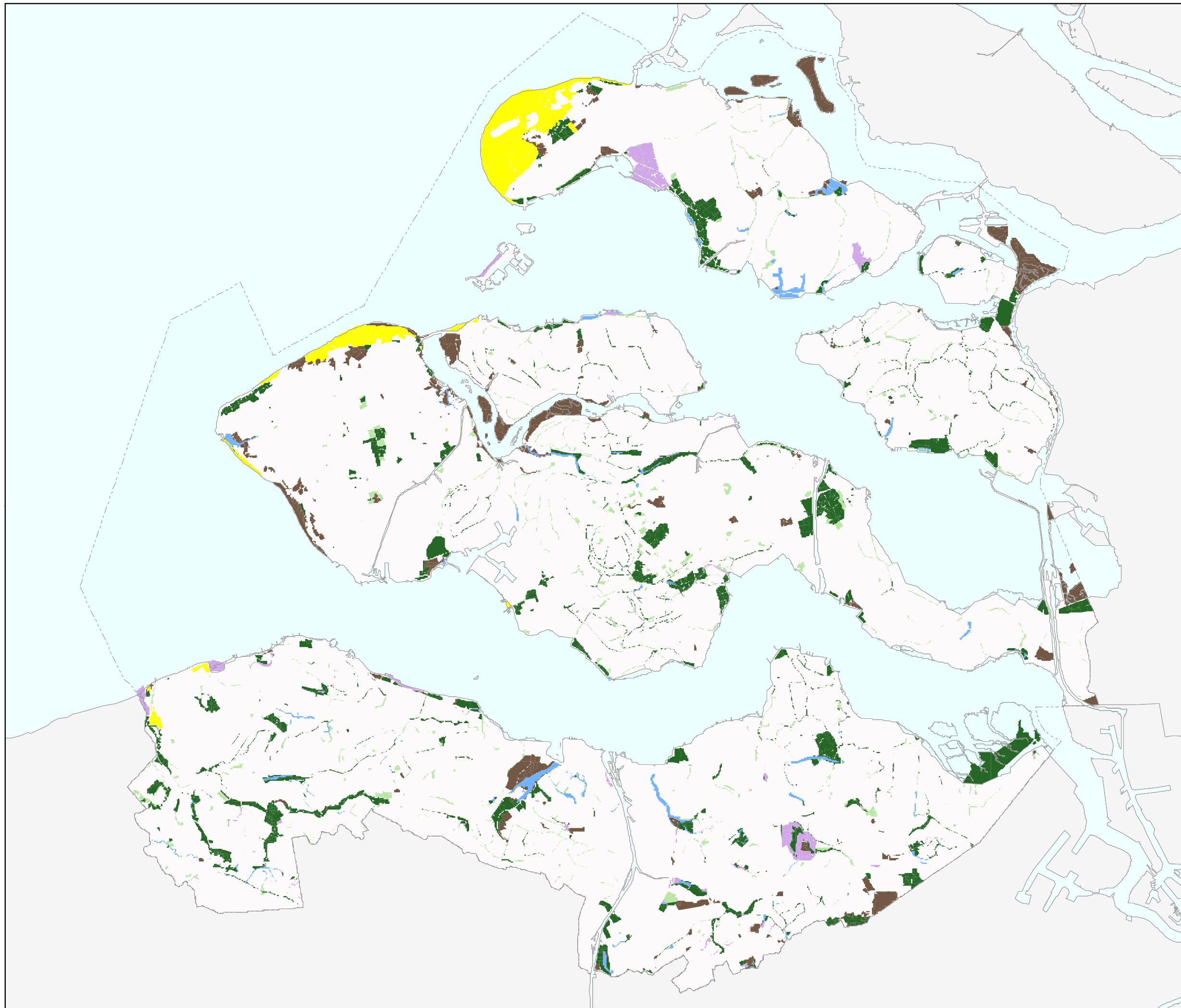
0 2 4 6
Kilometers

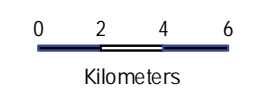
Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Kaart 3:
Beheertypen Zeeuwse EHS 2018 - ambitiekaart

- deltawateren
- binnenwateren
- moeras en schor
- duinen
- natuurgraslanden
- cultuurgraslanden
- bossen

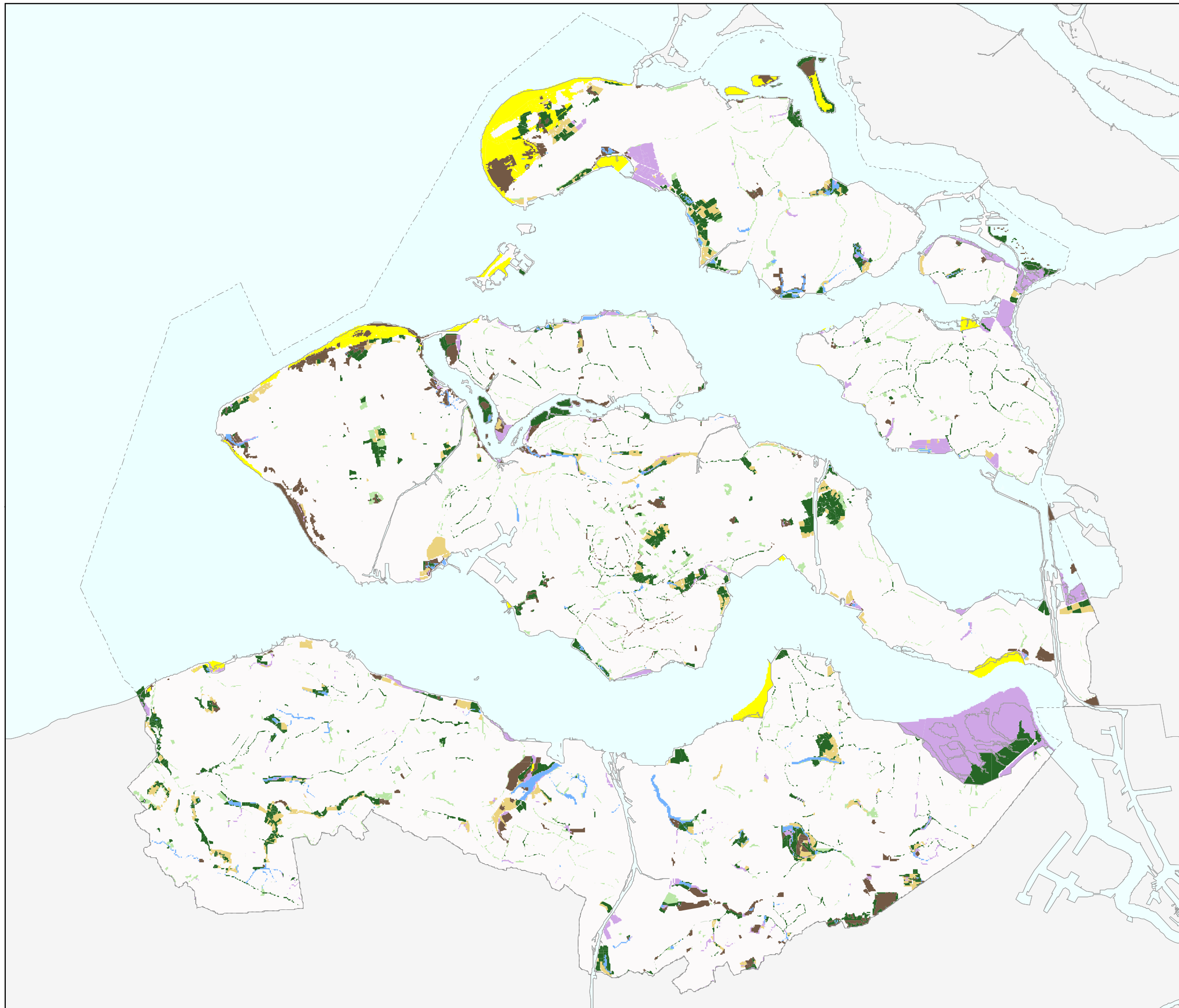
Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GELOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag natuurdoelen.

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Kaart 4:
Beheertypen Zeeuwse EHS 2010 - Beheertypenkaart

- deltawateren
- binnenwateren
- moeras en schor
- duinen
- natuurgraslanden
- cultuurgraslanden
- bossen
- nog om te vormen naar natuur

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GELOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag beheerpakketten.

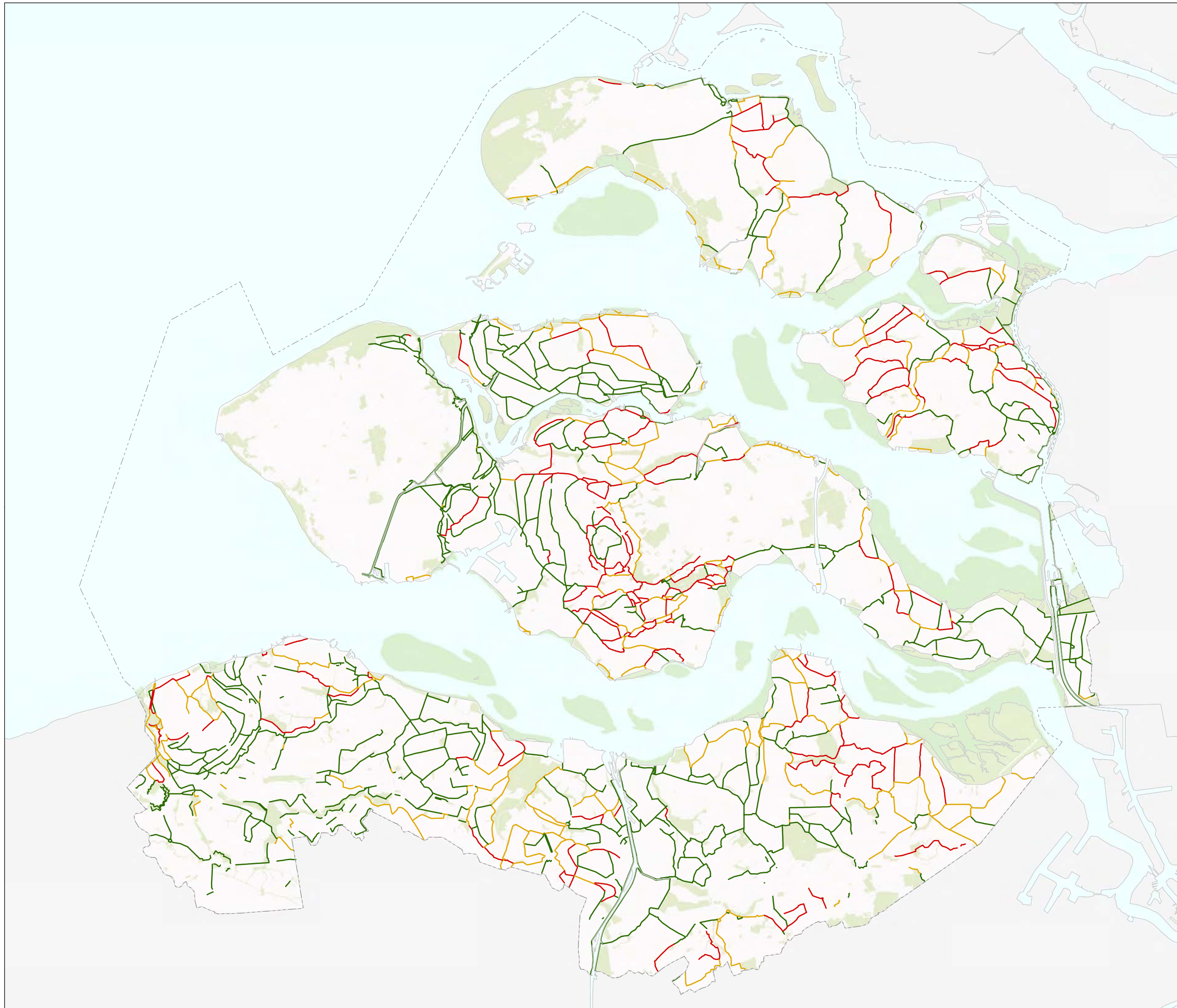
0 2 4 6
Kilometers

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Kaart 5:
Zoekgebied beheer binnendijken

- bloemdijken
- faunadijken
- landschapsdijken
- Ecologische Hoofdstructuur

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GELOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag zg binnendijken.

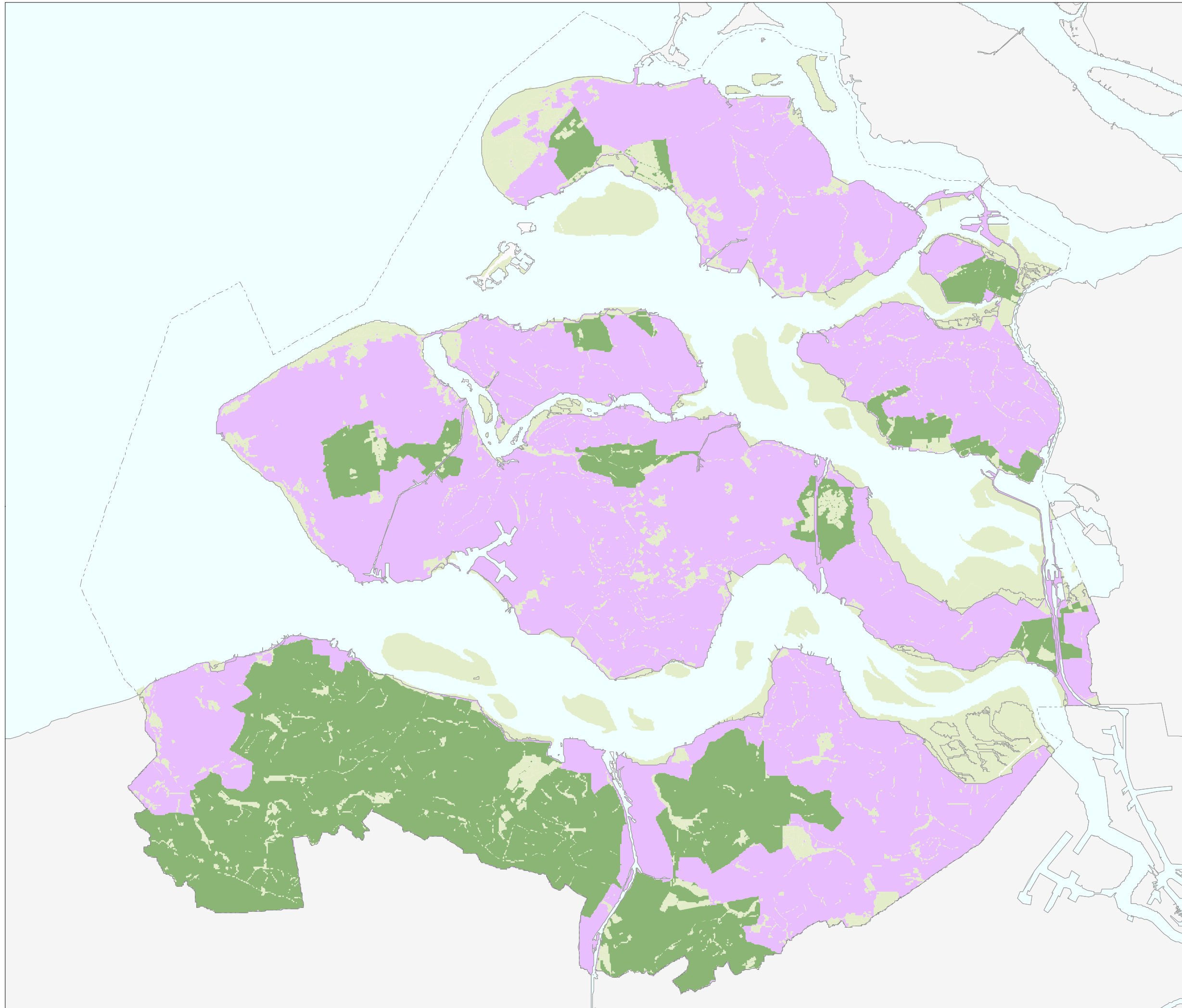
0 2 4 6
Kilometers

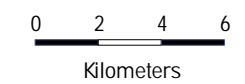
Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Kaart 6:
Zoekgebied akkerrandenbeheer

- instandhouding akkervogelgebied
- ontwikkeling akkervogelgebied
- Ecologische Hoofdstructuur

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GEOLOKET op de provinciale website: <http://loketzeeland.nvgeo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag zg akkerranden.

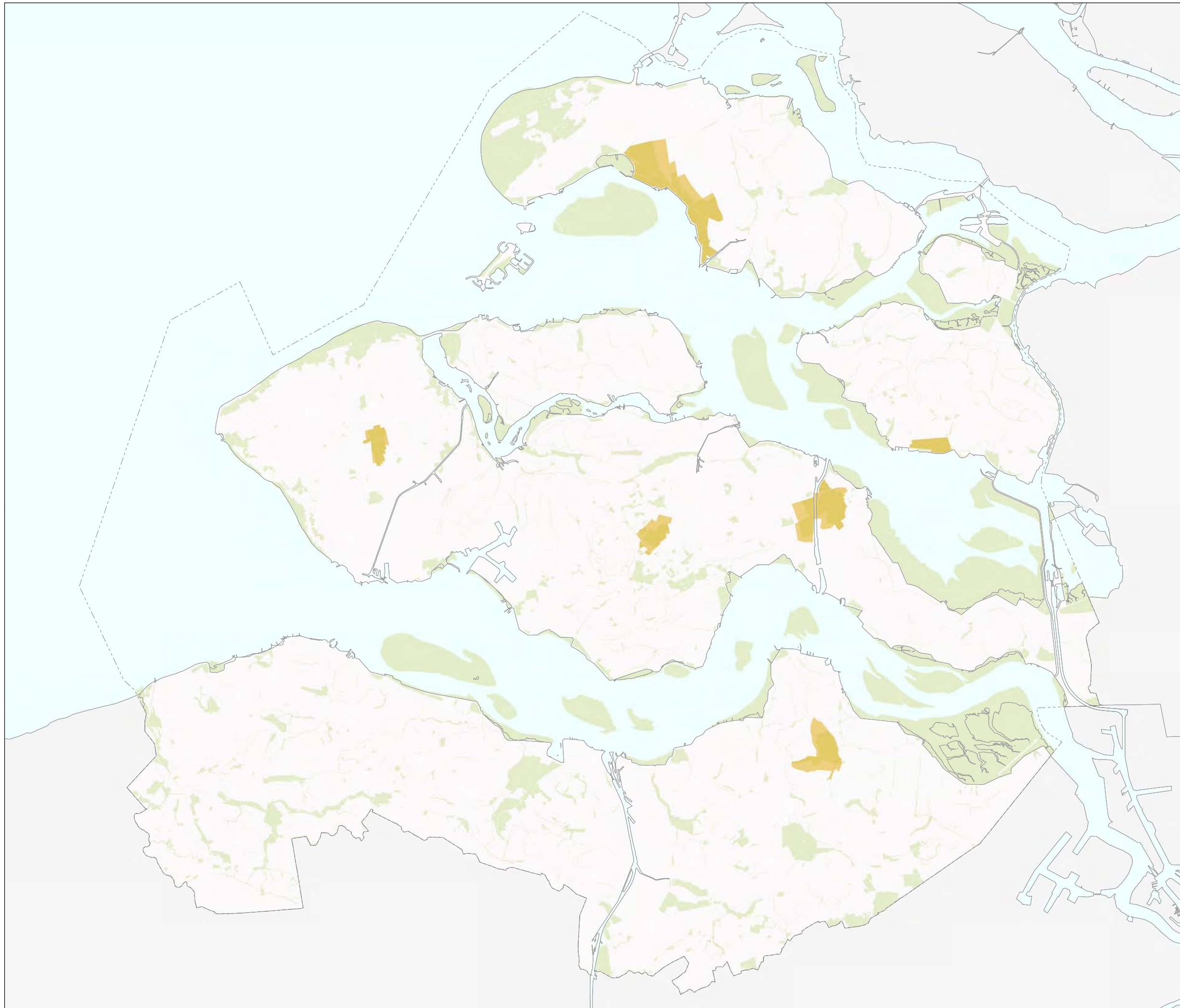

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Kaart 7:
Zoekgebied weidevogelbeheer

- zoekgebied weidevogelbeheer
- Ecologische Hoofdstructuur

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GELOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag zg weidevogels.

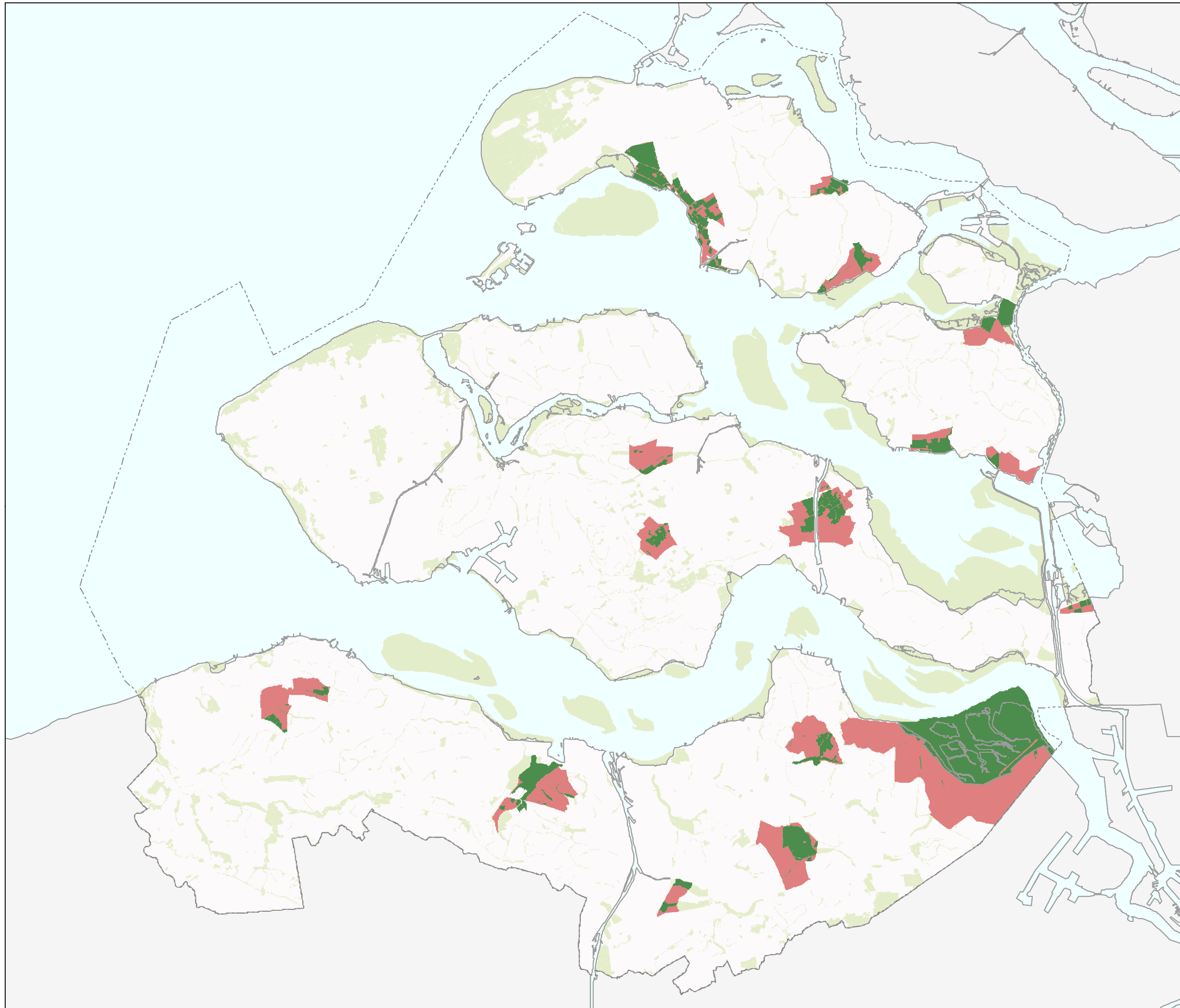
0 2 4 6
Kilometers

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Kaart 8:
Zoekgebied ganzenopvang

- opvang buiten bestaand natuurgebied
- opvang binnen bestaand natuurgebied
- Ecologische Hoofdstructuur

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GELOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag zg ganzenopvang.

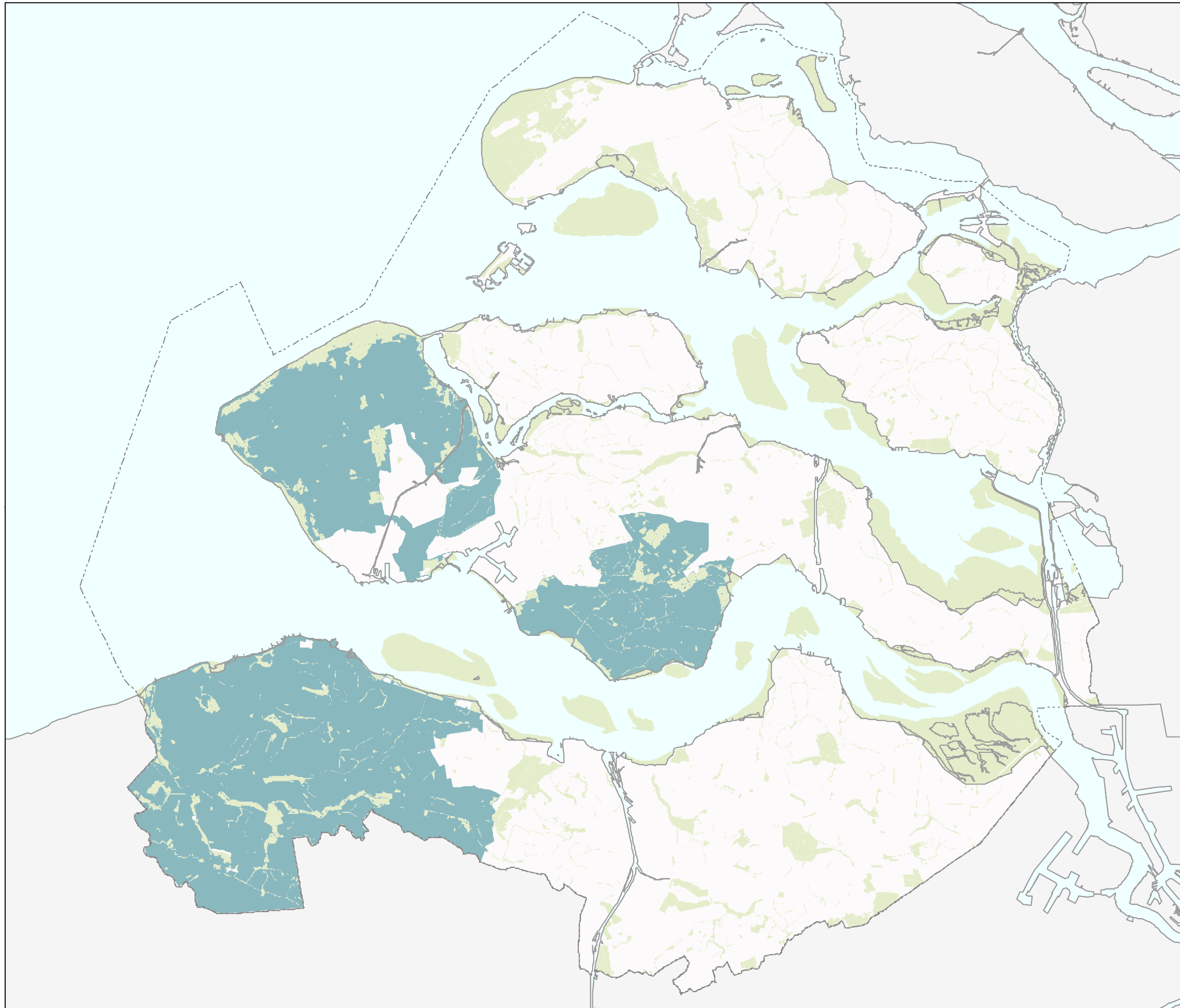
0 2 4 6
Kilometers

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Kaart 9:
Zoekgebied landschapsbeheer

- zoekgebied landschapsbeheer buiten EHS
- Ecologische Hoofdstructuur

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GEOLOKET op de provinciale website: <http://loket.zeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag zg landschap.

0 2 4 6
Kilometers

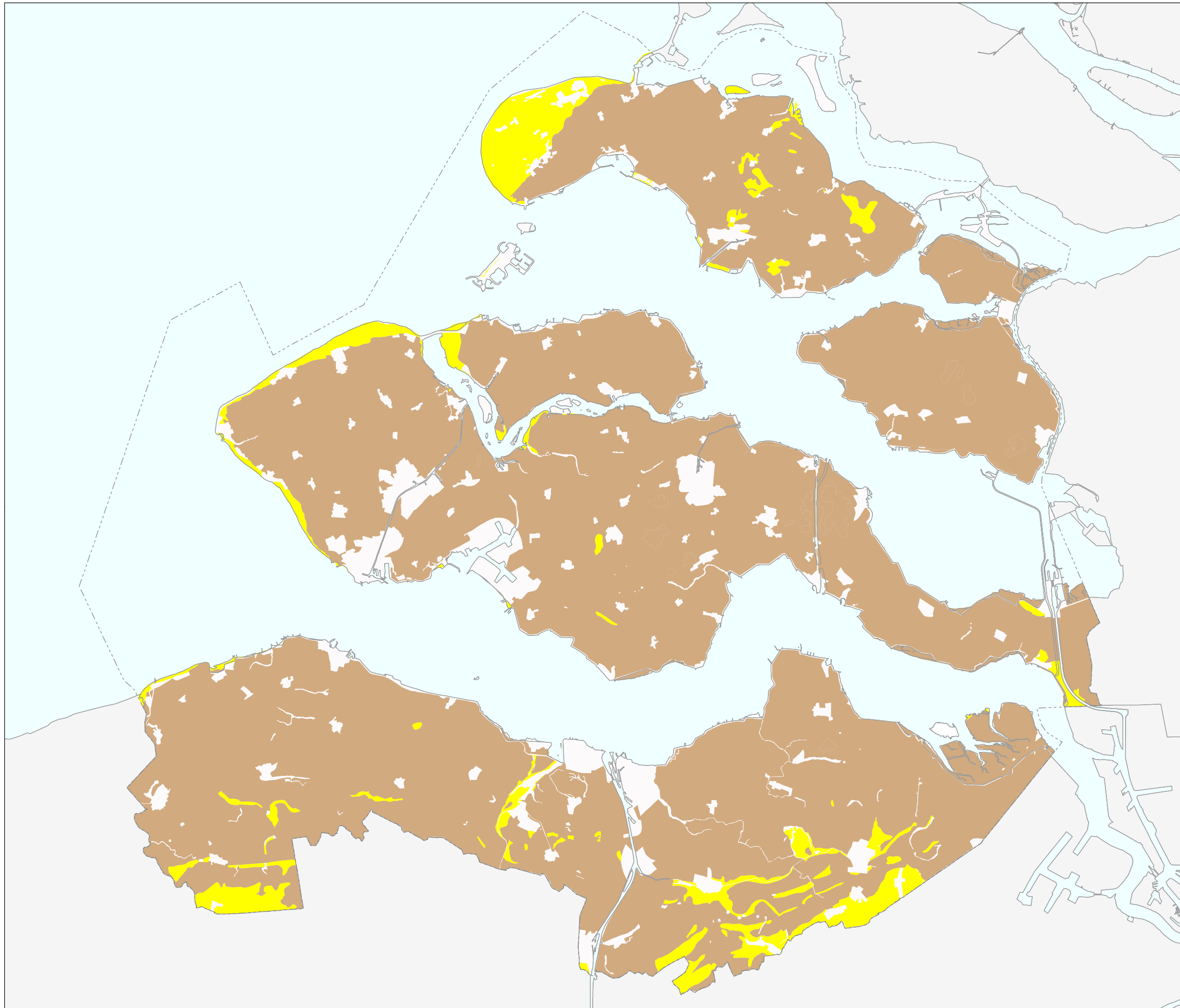

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Kaart 10:
Grondsoorten

■ klei
■ zand

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GELOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag grondsoorten.

0 2 4 6
Kilometers

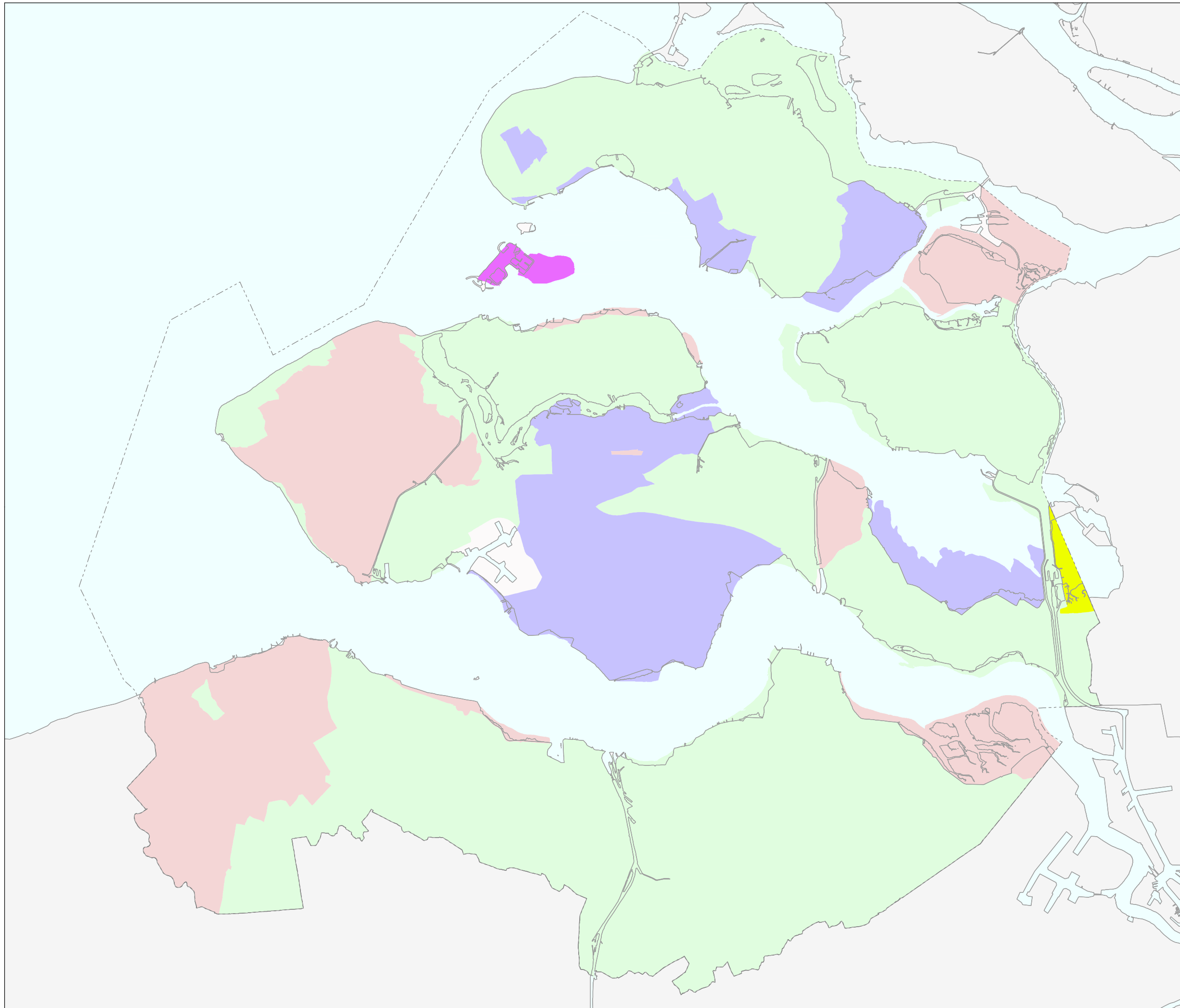

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Kaart 11:
Werkgebied terreinbeherende organisaties

- Het Zeeuwse Landschap
- Staatsbosbeheer
- Natuurmonumenten en Het Zeeuwse Landschap
- Natuurmonumenten
- Het Brabants Landschap

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GELOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag werkgebied TBO.

0 2 4 6
Kilometers

Natuurbeheerplan Zeeland 2009

Kaart 12:
Werkgebied Agrarische Natuurverenigingen

- Zonestraal
- S.A.N.E.L.T.
- Natuurlijk Walcheren
- Stichting Akkerleven
- ANV Goes
- Milieu Cooperatie Zak van Zuid-Beveland
- ANV Oost Zuid-Beveland
- Bloeiend West Zeeuws-Vlaanderen
- Groene oogst

Deze kaart kan in detail worden bekeken via het GELOKET op de provinciale website: <http://loket.zeeland.nl/geo> en dan kiezen voor geografische kaart 'Natuurbeheerplan', kaartlaag werkgebied ANV.

0 2 4 6
Kilometers

